

Garde - Reserve - Infanterie - Regiment Nr. 64

Opstillet af 2. Garde - Regiment z. F.

Efter officielle krigsdagbøger

Bearbejdet af

Julius Voigt

Rektor i Berlin

tidligere Lt.d.Res. og Kompagnifører i Res.Inf.Regt. 64

Med 22 fotos

Oldenburg i.O./Berlin 1925

Tryk og forlag Gerhard Stalling
Grundlagt 1789

Erindringsbøger tyske regimenter

Deltager troppeenheder fra den forhenbærende tyske hær i
Verdenskrigen, udarbejdet under medvirken
af Rigsarkivet.

Troppeenheder fra den
tidligere preussiske kontingent

Bogseriens 137. bind:
Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 64

Oldenburg i.O/Berlin 1922

Tryk og Forlag Gerhard Stalling
Grundlagt 1789

Dansk udgave:
Jørgen Flintholm – 2021
flinth@stofanet.dk
Må ikke gøres til genstand for salg

*Disse sider bringer vidne til, at tyske mænd forstod at
stride og dø for deres fædreland og folk,
lydig mod deres pligt, tro mod deres ed, overbevist om
den retfærdige sag.*

”Til de i denne serie af bearbejdede enhedshistorier stiller Rigsarkivet de respektive enheders tjenstlige krigsdagbøger (inklusiv de udvidede udgaver) til disposition efter særlige betingelser, og i overensstemmelse med en i hvert tilfælde udfærdiget kontrakt mellem arkiv og forfatter.
Ansvar for indhold af de enkelte bind bæres udelukkende af den navngivne forfatter.

Reicharchiv Abtlg. G, Potsdam.

Ledelsen af bogserien
Erinnerungsblätter deutscher Regimenter

Forord

Denne udgivelse er tilegnet de faldne fra vores regiment. Allerede påbegyndt af Hptm. v. Kühlewein under krigen, blev den videreført af Dr. Schöffler og undertegnede og flere gange revideret, da det måtte tages i betragtning, at trykkeomkostningerne ikke måtte blive for store.

Dr. Schöffler, der især havde overtaget bearbejdelsen af II. del, kunne desværre ikke gøre arbejdet færdig; døden rev pennen ud af hans hænder. Endnu på det sidste sygeleje gjaldt hans bekymringer færdiggørelsen af den påbegyndte regimentshistorie. Hans fortegnelser fra året 1916 blev overtaget med få ændringer.

Jeg retter en tak til alle, der mundtligt eller skriftligt har bidraget til fuldførelsen af dette arbejde. En særlig tak skylder jeg Hr. Hptm. Freiherrn Siegmund v. Schieinitz og Hr. Pastor Czopnik, der overlod mig værdifuld materiale om de sidste begivenheder i krigen, og ligeledes har hjulpet under gennemgang af arbejdet.

Den store interesse og mange tilskyndelser fra vores højtærede Hr. Generalmajor v. Cramer og Hr. Major Schaumburg virkede fordrende for arbejdet. På dette sted gælder vores ærbødigste hilsen.

Det var to sætninger, der fik mig til, trods alle hindringer, at gøre arbejdet færdig. Den første var manende ord over indgangen til en æreskirkegård: »Glem os ikke, os der elskede hjemstavnen mere end livet«, og den anden var ord fra Otto Ahrends mindebog: »Hjemstavn, elsk jeres hjemstavn, når du ser en kriger, der var tilstede ved Somme – og senere – så bøj dig mod jorden; for du ved ikke, hvad han gjorde for dig«.

Voigt

Oberleutnant d.R. a.D. i R.I.R. 64

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Hovedtræk af kampkalender	6
Regimentskommandører	6
1. Felttog mod Belgien – 10.august – 1. september 1914	8
2. Felttog i Østpreussen – 2. – 17. september 1914	13
3. Det polsk-russiske felttog:	
a) Til indeslutningen af Iwangorod – 18. september – 27. oktober 1914.....	16
b) Tilbagegang og modangreb – 28. oktober – slutningen af december 1914	19
c) Razionz, Dobrin, Strozencin – januar til begyndelsen af juli 1915	22
4. Den store offensiv i øst 1915 – 13. juli til 10. oktober 1915	
a) 13. juli til 30. august	25
b) 1. september til 10. oktober	30
5. De første måneder i Frankrig – 14. oktober 1915 til slutning af april 1916	
a) Transport og ankomst	37
b) Tiden til den første indsats, 18. oktober – 7. november	39
c) Den første indsats, 7. – 20. november	41
d) Indsats i Ypres buen ved Wytschaete – 21. november – 13. december	42
e) Hvilekvarter ved Cambrai – 14. december – slutning af januar	43
f) RIR 64 til disposition for 117. Inf.Div. – 31. januar- 22. marts	46
6. Stillingskamp ved Thelus – 5 maj til midten af juli 1916	47
7. Somme-slaget	
a) Belloy, Horgny – 28. juli til 20. august.....	50
b) Courcellette, Martinpuich – 29. august – 9. september	56
8. Stillingskamp i Flandern – 11. september til 24. oktober 1916	59
9. Vinterstilling ved Grévillers – 25. oktober 1916 – 21. marts 1917	60
10. Gavrelle – 24. april 1917	63
11. Kampe i Flandern – Messines, Houthim, slutning april til midten af august	66
12. Lens – 21. august 1917 – februar 1918	68
13. Store slag i Frankrig – 21. marts – 8. april	72
14. Forsvarskamp ved La Bassée, Moncheaux – 10. april til midten af august 1918.....	77
15. Sidste kampe – slutningen af august – 9. november 1918.....	80
16. Tilbage march til Tyskland, opløsning – 13. november – 15. december 1918	85

Hovedtræk af kampkalenderen

1914	
23. august	Fort Cognelée erobret, Namur
4. oktober	Kampe ved Opakow (Podole og Rossocha)
12. oktober	Kampe ved Slowiki – Rowe
25. oktober	Kampe ved Dombrowka
16./17. november	Kampe ved Zarki. Operation Gerlach. Kosak fane erobret
1915	
14. februar	Kampe ved Drobin, Gralewo. Operation Cramer
17. februar	Kampe ved Drobin – russernes gennembrud
13. juli	Starten på den store offensiv i øst. Chojnowo
9. – 11. september	Kampe ved Pieski
1916	
28. juli – 20. august	Hårde kampe ved Belloy, Horgny (Somme slaget)
29. august – 8. september	Hårde kampe ved Martinpuich, Courcellette, Monquet-Ferme (Somme-slag)
1917	
24. april	Gavrelle – Arras slag
21. – 23. august	Kampe ved Lens
1918	
21. – 23. marts	Starten på det store slag i Frankrig - generobring af Bapaume
20. – 24. april	Kampe ved la Bassée
2. september	Dury Saudemont
27. – 29. september	Bourlon, Cambrai
24. oktober	Kampe vest for Marquignies

Regiments-kommandører

1. august 1914 – 17. november 1917: Oberstleutnant v. Cramer (Kais. Alex.G.Gr. Nr. 1)
 18. november 1917 – slutning september 1918: Major v. Heiligenstedt (3. G.R.z.F.)
 Slutning september 1918 – til indtog i Berlin: Oberst Kunhardt v. Schmidt.

Bataljons-kommandører

I. Bataillon

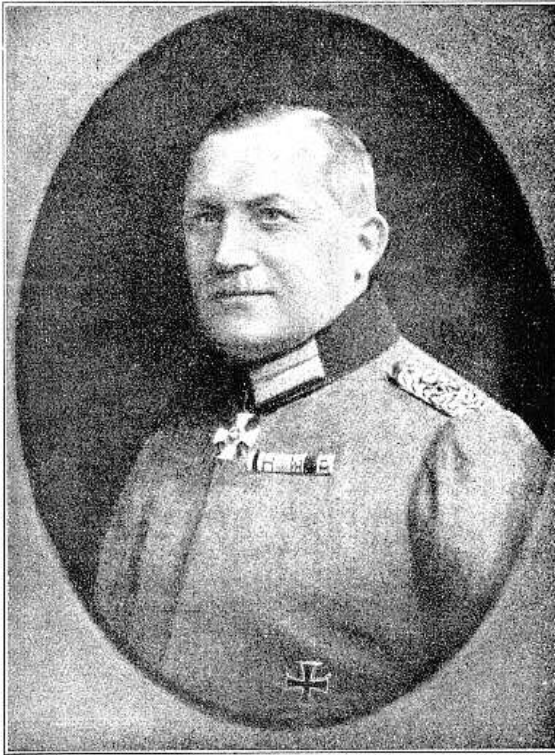
1.8.1914 – 5.11.1916	Major v. Wedelstaedt (2. GR.z.F.)
6.11.1916 – midt juni 1917	Hauptmann Hindersin (IR 44)
Midt juni 1917 – 30.9.1918	Major v Platen (IR50)
1.10.1918 – opløsning	Oberst d.R. Tiedtke

II. Bataillon

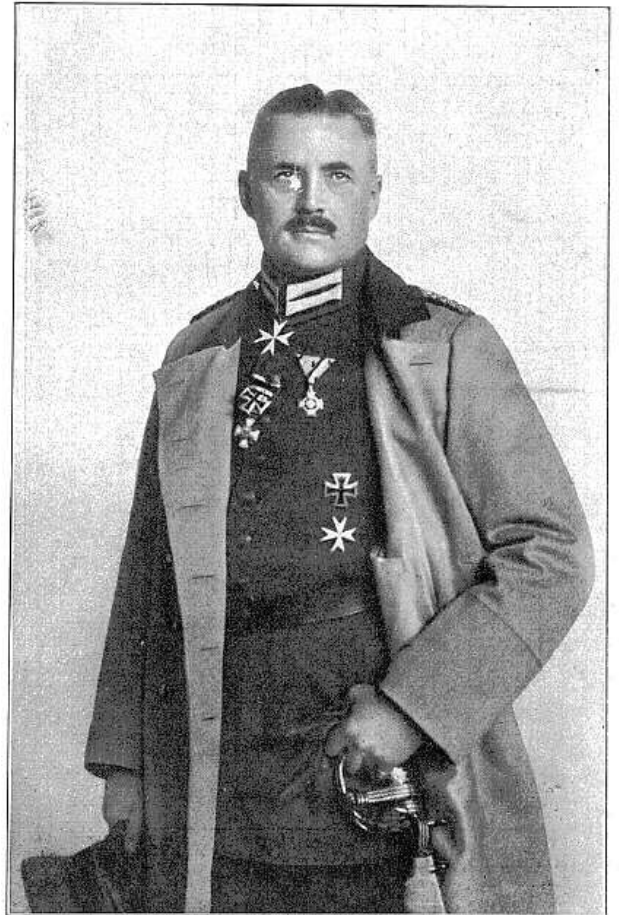
1.8.1914 – 16.2.1915	Major Stettmund v. Brodorokki (2. GR z.F.)
20.2.1915 – 23.9.1915	Hauptmann Freiherr Spiegel v.u.z. Peckelsheim (2. GR z.F.)
23. 9. 1915 – opløsning	Hauptmann Schaumburg (2. GR z.F.)

III. Bataillon

1.8.1914 – 24.9.1916	Major v. Gerlach (G.Füs.R.)
25.9.1916 – 4.2.1917	Hauptmann Landgraf (IR 34)
4.2.1917 – september 1918	Hauptmann Freiherr v. Schleinitz, Dietrich (2.GR z.F.)
Oktober/november 1918	Oberleutnant d.R. Kapff

Generalmajor v. Gramer, Kommandeur des Inf.-Regts. 64.

Oberstlt. v. Heiligenstedt.

Mobilisering og fremrykning gennem Belgien

under Generaloberst von Bülow's II. Armee

Da ordren til mobilisering gik gennem det tyske land den 1. august 1914, forvandlede vores kære fædreland pludseligt til en stor krigslejr. Fra alle kanter af Tyskland ilede våbendueligt mandskab til, for som befalede, at lade sig indskrive. Mange nye regiment blev grundlagt i disse dage, også vores R.I.R. 64. Opstillet af 2. Garde-Regiment zur Fuß, blev det formeret i regimentets kaserne i Karlstraße. Til kommandør blev Oberstleutnant v. Cramer udnævnt. Bataljonskommandører var:

- I. Major v. Wedelstaedt (Adjutant Lt. v. Below)
 - II. Major v. Brodorotti (Adjutant Oblt. Freiherr v. Schleinitz, Dietrich)
 - III. Major v. Gerlach (Adjutant Lt. Freiherr v. Schleinitz, Siegmund)
- MG-Kompagniet blev overtaget af Hauptmann Schaumburg.

For fuldstændighedens skyld, er her også kompagniførere ved krigens start:

1. Kompanie	Hauptmann v. Schckhausen	}	Alle fra 2. Garde-Regiment z.F.
2. Kompanie	Hauptmann Freiherr v. Tettan		
3. Kompanie	Hauptmann d.R. v. Hoffmann		
4. Kompanie	Hauptmann Freiherr v. Diepenbroik-Grüter		
5. Kompanie	Hauptmann v. Luckwald	}	Alle fra 2. Garde-Regiment z.F.
6. Kompanie	Hauptmann v. Minckwitz		
7. Kompanie	Oberleutnant Freiherr Spiegel v.u.z. Peckelsheim		
8. Kompanie	Hauptmann Nadolny		
9. Kompanie	Hauptmann d.R. v. Larisch (snart v. Brietzke)		Uffz.Schule Potsdam - FR 35
10. Kompanie	Hauptmann Sievecke		2. Garde-Regiment z.F.
11. Kompanie	Oberleutnant v. Neumann		Infanterie-Regiment 59
12. Kompanie	Hauptmann Offig		2. Garde-Regiment z.F.
			Uffz.Schule Potsdam – IR 23

Felttoget i Belgien

10. august til 1. september 1914

Regimentet kørte i de tidlige morgentimer den 10. august i fire tog fra Lehrter Banegård i Berlin. Turen gik over Stendal, Hannover, Hagen, Köln og herfra langs venstre side af Rhinen omkring 40 timer til Jünkerath i Eifel. Den opløftede, selvsikker stemning, der i hine herlige augustdage havde grebet alle kredse af Tyskland, viste sig også for os undervejs. Vi blev tiljublet på alle banegårde, trakteret, og takket være Røde Kors og kvindeforeninger på bedste og rigeligste måde forplejet på forplejningsstationerne. Vejret var ganske vist hedt og luften i de grønt smykkede vogne var yderste lummer, men stemning og forfatning blandt folkene strålende. Under turen langs Rhinen lød igen og igen de jublende toner til »Wacht am Rhein«.

Efter ankomsten til Jünkerath marcherede regimentet til de første kvarterer. Flere kompagnier blev i Jünkerath, resten fordeltes på de temmelig fattige Eifel landsbyer Hallschlag, Ormont og Berk, hvor kvartererne overalt var små. Også var her befolkningen venlige og imødekommende, og delte gerne det lidt, de selv havde. Efter to hviledage, der blev anvendt til gudstjeneste, appeller, undervisning og kørerøvelser, blev den 14. august en fredsmæssig march mod vest påbegyndt. I det kønne Eifel gik det op og ned ad bakker i det ikke længere helt så varme vejr i retning af den belgiske grænse over Malmedy og Weismes. Herfra blev der for første gang marcheret krigsmæssigt i divisionen. Anstrengelserne under marchen, den nye udrustning, især nye støvler, bevirkede at der blandt det march uvante mandskab var mange udfald på grund af fodskader og udmattelse, som gav både læger og sanitetsmandskab meget arbejde. Der havde imidlertid i forbindelse med mobiliseringen i Berlin, ikke været tid til øvelsesmarcher og eksercits.

Søndag den 16. august kl. 0900 passerede regimentet under et højt hurra grænsen til Belgien. Tæt bag grænsen viste sig et hidtil ukendt billede, det første, der viste krigen: belgierne havde anlagt vejspærringer ved at fælles vejtræer på kryds og tværs over vejene. De var kun delvist igen fjernet, og ofte måtte tropperne selv først igen skaffe sig en bedre march rute.

Den første større by i fjendeland var byen Stavelot, en driftig industriby, beliggende i en dal, der vrimlede med både indbyggere og tyske soldater. Ved middagstid passerede vi byen; befolkningen gjorde et roligt, delvist noget skræmt, indtryk. Tæt ved byen stod føreren for 2. Armee, Generaloberst v. Bülow, en velkendt skikkelse for mange berlinere og brandenburgere som tidligere kommanderende general for III. Armeekorps, og lod regimentet marcherer forbi. Over Trois-Ponts fik det stejl op ad bakke for at nå dagens indkvarteringsmål i Aisomont, Wanne og Ster.

Den 17. august gik det tidligt om morgenen videre i divisionsramme, denne gang i regnvejr. Om eftermiddagen nåedes området ved Izier, den følgende dag Maffe – Evelette, hvor dagen før den foran os marcherede Garde-korps havde været indkvarteret. I Evette blev der første gang beordret alarmberedskab. De første efterretninger om fjenden var indløbet. Belgisk infanteri og maskingeværer skulle stå ved Andenne, mens stærke franske kræfter stod mellem Namur og Dinant. Regimentet stod den 19. august klar og udfoldet ved Evelette, men intet skete, og i løbet af dagen gik marchen videre. Fjenden selv fik vi alligevel at se i disse dage, selvom det også i første omgang var på en meget harmløs måde: to engelske og en belgisk officer kørte ved Massay under misbrug af Røde Kors flaget omkring åbenbart i spionagehensigt. De blev standset og måtte under stor jubel fra alle omkringstående skilles fra deres køretøj og påbegynde rejsen til Tyskland.

Marchen gik nu gennem det skovlige bakkelandskab i Ardennerne og var mindre anstrengende. Overalt herskede den bedste optimistiske stemning: marcherede man ikke ret langs syd forbi fæstningen Liège, der til verdens store overraskelse straks var faldet i krigen første dage, og havde man ikke selv marcheret mod det befæstede Namur, hvis erobring var overdraget til Garde-Reserve-Korpset sammen med 11. Armeekorps.

Inden vi imidlertid kunne nærme os Namur, stod vi overfor en alvorlig dag i Andenne, et navn, der for enhver gammel 64'ere ikke fremkalder særlig muntre minder. For første gang mødte vi fjenden, men ikke en fjende, der som ærlige soldater trådte frem foran os, men som feje, lumske indbyggere, der fra tage og kældre og bag butiksvinduer rettede pistoler og geværer mod os - et evig sørgeligt kapitel af historien om de første dage af verdenskrigen.

III. Bataillon og MGK var natten 19. til 20. august placeret i alarmkvarter i Groyennes, hvor indbyggerne ligeledes var langt fra venlige, og for en dels vedkommende optrådte så fjendtlig, at man måtte gribe til en tvangsmæssig samling af den mandlige befolkning i kirken. I. og II. Bataillon stod denne nat i en befæstet stilling syd for Meuse og syd for Andenne for at søge føling med fjenden. Fra I. Bataillon blev officerspatuljer sendt mod Fort *Maizeret*, der hørte til fæstningsområde Namur, men den 20. august ved middagstid kom ordre til, at 1. Garde-Reserve-Division skulle sikre brohoved på den anden side Meuse for på den måde at sikre venstre

flanke på 2. Armee. Dette kunne kun lade sig gøre over de slåede krigsbroer ved Andenne, da fjenden havde ødelagt stenbroerne. Den første til et ubehageligt møde med den fjendtlige befolkning var 11. Kompanie under Oberleutnant v. Neumann. Den var den 19. august blevet afgivet til dækning af det tunge artilleri, og herefter gæstfrit modtaget af den yderst venlige befolkning. Kompagniet ville i nærheden af banegården Seihe afvente ankomsten af resten af regimentet for igen at slutte sig til. Så pludseligt om aftenen omkring kl. 18 faldt de første skud fra enkelte sønderskudte huse, som de første dele af divisionen nærmede sig byen efter at have passeret krigsbroen over Meuse. Deling Schneider fra 11. Kompanie besatte og rensede øjeblikkeligt de omkringliggende huse for deres beboere. Oberleutnant v. Neumann opnåede allerede den gang gennem sin også under krigens videre forløb, så ofte forbilledlige, beslutsomme indsats, at kompagniet uden at blive generet kunne fortsætte marchen.

Under den fortsatte march den 21. august over Petit Waret mod Bierwart mødte regimentet et Kruppsk 42-cm Hautits-batteri, hvis våben »Dicke Bertha« blev modtaget med jubel og forbløffelse. Med samme glæde blev de østrigske 30,5-cm Motor-Mørser-Batterier taget i øjesyn, der alle samme dag havde iværksat beskydning af de yderste forter og mellemværker. Under disse våbens torden var den stærke fæstning Liège faldet. Nu skulle Namur, som vi rykkede frem imod, snart også mærke en lille prøve på denne ild.

Regimentet bivuakerede om natten til den 22. august. Efter at fremrykningen var fortsat over Burdinne – Acoisse – Meesse, altså mod Namurs nordfront, nærmede den sig den følgende dag Fort Cognelée.

Til angrebet på Namur var 1. Garde-Reserve-Division underlagt XI. Armeekorps under General der Infanterie v. Plüskow. Kl. 1500 stod regimentet klar i den befalede linje fra gafflen på vandløbene 750 meter øst for Leuze på den store vej mod Namur, og rykkede herfra udfoldet frem. I. og II. Bataillon var i forreste linje, mens III. Bataillon stod til disposition for brigaden, og i første omgang rykkede frem til Waret-la-Chaussee, senere frem til Croleul.

Om aftenen kl. 1930 var den befalede linje les Boscaillies – Try-de-Hu nået, og regimentet gravede sig ned 1000 – 1500 meter fra Fort Cognelée, og udbyggede i løbet af natten stillingen med assistance fra tildelte pionerer. I. Bataillon forstærkede af 9.

Kompanie under Hptm. v. Brietzke. Denne nat modtog vi vores egentlige ildbåd. Ganske vist med kun mindre kalibre beskød fortets artilleri til tider vore stillinger, mens infanteriild slog hen over de udgravede stillinger. Der var på dette tidspunkt mange blindgængere blandt de fjendtlige artillerigranater, hvilket især 2. Kompanie til deres store glæde kunne konstatere, som de fremskudt lå i en havemark. Lige så snart det blev mørkt, blev patruljer sendt frem mod fortet, der kunne trænge frem til 200 meters afstand uden at støde på fjender. Der blev kun konstateret pigtrådshindringer, forhug og landminer, og fjendtlige lyskastere oplyste nattehimmelen. For os dengang krigsuvante soldater et næsten uhyggeligt syn, og fik skansearbejdet til flere gang at stivne. Om natten lå fortet under ild fra det tyske og østrigske artilleri; for første gang fornemmede vi med tavs interesse den ejendommelige snurren fra granaterne, en lyd der senere

blev så normal, at den blev til en upåagtet daglig foreteelse.

Den 23. august blev skansningen indstillet ved daggry. Fra Fort Cognelée kom der kun svag ild. Det tunge artilleri havde tilsyneladende gjort deres arbejde. Kl. 0700 havde vi en behagelig overraskelse. En nysgerrig Grenader havde i et sammenskudt hus i nabolaget opdaget en vinkælder. Da tørsten var stor efter en nats anstrengende gravearbejde, blev det kostbare indhold af kælderen slæbt til; det rækkte til, at hele skyttegraven blev kvikket op.

Kl. 0900 kom den længe ventede befaling til gennembrud mod fæstningen mellem Fort Cognelée og Machovelette, hvorefter fremrykningen blev sat i gang kl. 1015 med III. og I. Bataillon i første, med II. og MGK i anden linje. Fort Cognelée var på sit yderste. En tysk kæmpegranat var slået ned i fortets centralblok og virket forfærdende på besætningen. Kun af og til gik, som et sidste pulsslag, en nytteløs granat fra den ene tilbageblevne kanon, hen over hovederne på os. Under fremrykningen udmærkede sig især 9. Kompanie under Hauptmann v. Brietzke ved dens beslutsomhed. Den nåede uskadt gennem den fjendtlige ild indtil 300 meter fra fortet, for egen artilleriild, der stadig lå over fortet, for en tid forhindrede yderligere fremrykning. Kompagniet kunne rette sin ild mod enhver opdukkende fjende, mens fjenden så godt som var tavse. Så pludselig blafrede et hvidt flag på en stang fra et af skydeskårene. Så kunne intet længere holde kompagniet tilbage. Uden at ænse de betænkeligt tæt nedslående tyske granater gik det i storm og under »hurra« frem mod Cognelée. Kun pigtrådshindringer var skyld i et kort stop, og tabene ville formentlig have været ubeskriveligt store, var de mange i fortærrænet udlagte landminer virket, men hvis elektriske armeringskontakt lykkeligvis var blevet ødelagt. Lige så snart kompagniet kom indenfor synsvidde af indgangsporten, åbnede denne, og med hænderne oppe kom kommandanten, hans adjudant og en stor del af besætningen løbene ud i en langt større styrke end den del af kompagniet, Hauptmann v. Brietzke havde med sig. Først blev der for at forhindre yderligere bombardement af fortet, rejst langt væk synlige tegn på, at fortet havde overgivet sig. Et lille sort-hvidt-rødt flag blev hejst. Derefter blev fæstningsporten igen lukket og besat. Fangerne – det var to officerer og 185 mand – og egne folk blev placeret i kasematterne. Kompagniet lovede nogle få skønne dage i fortet. Mad og drikkevarer var forhånd i overflod. Derudover beskæftigede man sig med omsorg for sårede venner og fjender, begravelse af de faldne, og med det nødvendige oprydning- og rengøringsarbejde.

Men det var kun omkring halvdelen af kompagniet, Hauptmann v. Brietzke havde med sig i fortet. På dette sted skal også nævnes den indsats, delingen under Offizierstellvertreter Pfudel, sammen med en halvdeling under Unteroffizier Nowodny præsterede. Efter at have mistet forbindelsen til resten af 9. Kompanie, rykkede de selvstændigt frem øst for banelinjen. Pludselig bemærkede Pfudel en større fjendtlig styrke, der mod syd flugtagtig forlod fortet. Han tog øjeblikkeligt styrken under ild, drev den tilbage til en stilling i en lille skov nord for Vedrin, og kastede også her styrke tilbage efter en kort ildkamp. Halvdeling Nowodny forjagede på den anden side Vedrin landsby med stor dristighed mandskabet fra to artilleripjecer, der netop var gået i stilling og før de kunne nå at komme til skydning. Begge våben blev erobret. En del af mandskabet faldt, resten blev taget til fange.

Mens dette skete fortsatte regimentets hovedstyrke fremrykningen mod Namur. Efter nedkæmpelsen af Cognelée var den fjendtlige modstand kun svag. Først omkring 1500 meter syd for fortet mødte regimentet en besat skyttegrav, der blev erobret efter en kort ildkamp under medvirken af enkelte maskingeværer. Et meget stort antal fanger faldt i vore hænder. Nogle få døde og sårede var efterladt på slagmarken, men hovedparten af gravbesætningen ilsomt var flygtet, efterladende sig våben, beklædning og udrustning, herunder tornystre fyldt med civilt tøj.

Så var der ikke længere noget der holdt os tilbage før muren om Namur. I Vedrin fulgte endnu et kort Franktireur-overfald, der dog ikke kostede tab.

Langsomt åbnede sig i det klare sollys det storslåede billede af Meusehøjderne ved Namur. Citadellet med det monumentale hotel på bakken blev synlig, og som man kom nærmere kunne man se, at dette område lå under den tunge tyske artilleriild. Kl. 1330 kunne vi se Namur ligger for vore fødder. Det blev gjort holdt, og det medfølgende feltartilleri optog ligeledes beskydningen af byen og citadellet. Da der pludseligt blev åbent ild med fjendtligt artilleri, søgte regimentet dækning i et stenbrud, der lå ved vejen. Hidtil var forholdene i byen uafklaret. Dele af II. Bataillon med den kommandør Major von Brodorotti i spidsen, var i byen stødt på modstand, og der blev derfor udgivet befaling til at gå i bivak mens artilleriet hamrede løs mod byen og citadellet. Virkningen udeblev ikke. Omkring kl. 1530 tav pludseligt vores ild; parlamentærer sendt ind i byen opnåede overgivelse, og kl. 20 kom den længe savnede befaling til indrykning i byen. En jubel gik gennem regimentet. I en stor bue rykkede bataljonerne om nordsiden af byen og omkring kl. 2200 ind i denne fra vest, hvortil det brændende hotel på citadellet og en række brande i byen gav et uhyggelig belyst billede. Regimentet bivakerede på gaderne og pladser i nærheden af banegården og stillede en række sikringsposter ud, indtil den næste dag i den nordlige del

af byen kunne indkvartere i XIII. belgiske linjeregiments kaserne og nærliggende magasin. Forinden måtte de meget snavsede rum, specielt i kasernen, først grundigt rengøres.

Om eftermiddagen den 24. august forsamlede sig regimentets officerskorps i kasernens officersmesse til fælles middag. Det var meget opløftende, da vores af alle højt agtede regimentskommandør, Oberstleutnant von Cramer, udbragte den første skål for Kejseren i den erobrede fæstning, der med jubel og begejstring var enstemmig.

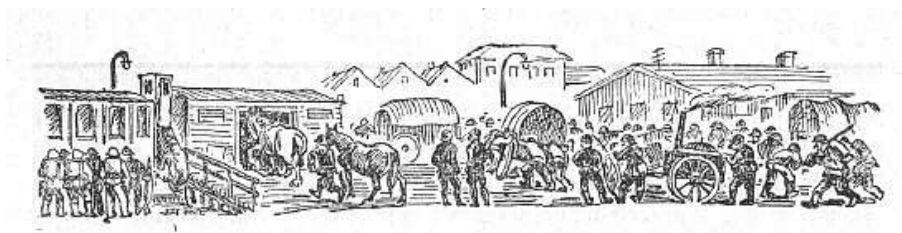
De følgende dage var tilegnet hvil og rekreation. Selvom anstrengelserne ikke havde været store, glædede sig alligevel alle over at vores regiment havde været bestemt til besættelsen af byen og fæstningen. Indkvarteringen fulgte i en sydlige del af byen i for det meste gode borgerkvarterer. Befolkningen opførte sig generelt venlig og imødekommende. I øvrigt blev der med det samme indført ro og orden i byen. De opståede brande under beskydningen, blev slukket. Gader og pladser, hvor de tyske granater havde slået betydelige huller i brolægningen, blev igen sat i stand. Man kunne hyppigt se vores brigadekommandør, Generalmajor von Below, som var udnævnt til kommandant i Namur, med stok gå gennem gaderne for med egne øjne at følge reparationerne. Hans markante, ægte germanske udseende var kendt af alle siden Jünkerath; hans omsorg og mange venlige ord til sine underordnede gav ham, som indtil forår 1915 førte brigaden, et taknemmeligt eftermæle.

I mellemtiden fortsatte 2. Armee og hoveddelen af divisionen fremrykningen mod sydvest i retning af Charleroi. Indtil den 28. august nød regimentet roen i Namur og de omkringliggende forter. Så kom den overraskende nyhed: Garde-Reserve-Korps skulle overføres til en anden krigsskueplads. Hvor? Ingen vidste det i første omgang. Allerede dengang løb rygterne Holland, kystbevogtning i Schleswig-Holstein osv. – i virkeligheden gik det mod øst for Tyskland, og nærmere til Østpreussen.

Den 28. august var bataljonerne marchklare, og nåede samme aften forbi det sønderskudte Fort Maizeret til byen Huy, hvor der blev indkvarteret for natten. Højt over Meuse lå som bolværk siden middelalderen spærrefortet Huy, sigtbar på lang afstand, og med det tyske flag blafrende i vinden. Også Andenne berørte vi. Den 29. august gik det videre langs floden gennem et næsten sammenbygget område med mange industrier. Om aften blev Liège nået, der ikke havde lidt meget under krigen. Den 20. august blev den tyske grænse passeret ved Hergenrath under hurra. Ingen af os havde anet, et vi efter tre ugers forløb igen skulle betræde hjemlig jord. Modtagelsen i det flagsmykkede Hergenrath var ualmindelig hjertelig, og stemningen i regimentet var derfor strålende. Alle glædede sig over, at man igen kunne tale med kvarterværter på det hjemlige sprog! Den 31. august nåede bataljonerne efter to timers individuel march frem til Aachen, hvor byforvaltningen efter bedste evne havde forberedt os de bedst mulige kvarterer og en særlig god og rigelig forplejning.

Under opholdet i Aachen nåede os nyheden om Generaloberst von Hindenburgs afgørende sejr over russerne ved Tannenberg. Jublen var enorm. I mellemtiden var det gjort bekendt, at vores næste mål var Østpreussen, og også vi håbede at kunne medvirke i den endegyldige fordrivelse af russerne og befrielse af vores svært hjemsøgte østlige provins.

Felttog i Østpreussen

2. – 17. september 1914

Regimentets afgang mod øst var fastsat til allerede den 1. september, og igen i 4 tog forlod vi det gæstfrie Aachen fra banegården i Walheim. Denne gang gik turen over Krefeld, Duisburg, Hannover, Berlin (Moabit), Stettin, Dirschau, Elbing, Braunsberg til Mehlsack i Østpreussen. Også denne gang forløb turen gennem det tyske fædreland på det skønneste. Flere steder blev vi mødt af musikorkestre på banegårdene, og alle steder blev »heltene fra Namur« mødt på det venligste af de hjemme forblevne. For mange af os, og der var dengang stadig mange berlinere og brandenburgere ved regimentet, gjorde det kort ophold på godsbanegården i Moabit det muligt med et overraskende, festligt gensyn med pårørende og venner, indtil alt for hurtigt toget bragte os videre østpå. Der var stadig varmt og lummert i Berlin; i Østpreussen fejede derimod allerede efterårets vinde over stepperne. Den 5. september havde regimentet hviledag i landsbyerne omkring Mehlsack: Heinrickau og Klee-feld. Allerede den følgende dag blev marchen påbegyndt.

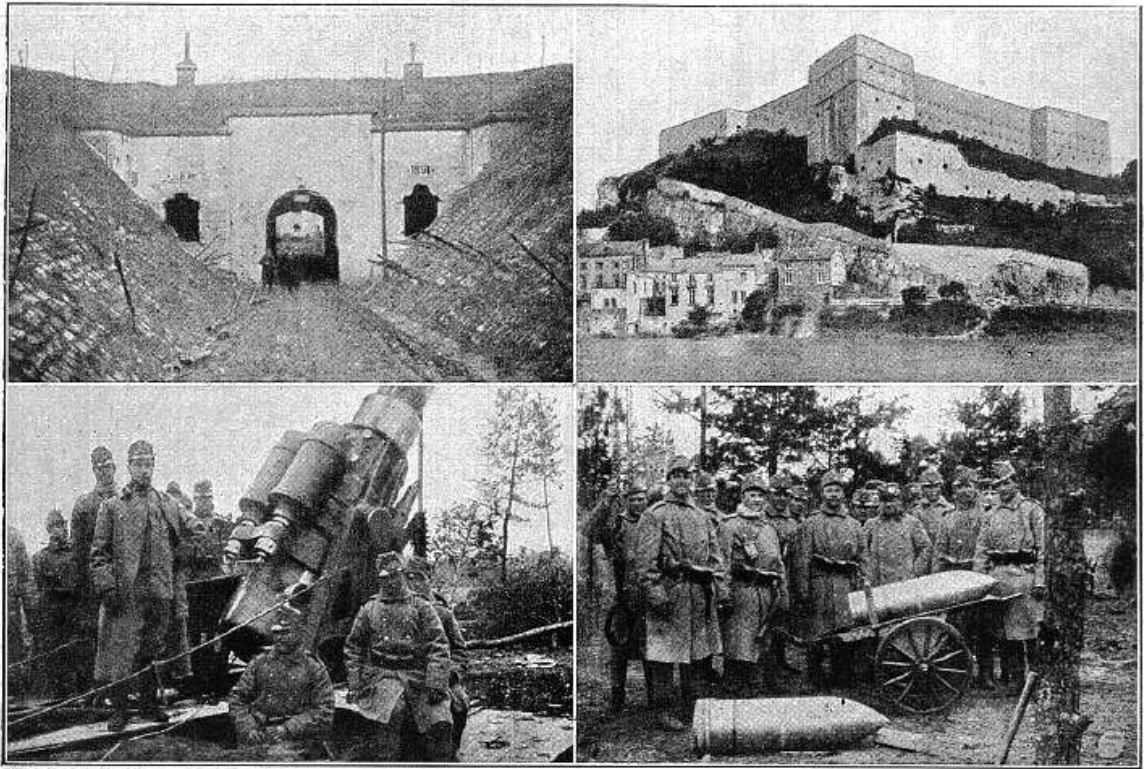
Garde-Reserve-Korps, stadig under dens kommandør General v. Gallwitz, overgik på dette tidspunkt til 8. Armee under Generaloberst v. Hindenburg, sejrherren fra Tannenberg. Mange et hjerte slog kraftigere i taknemmelighed over at måtte gå i kamp under denne store feltherrer! Alligevel fik 1. Garde-Reserve-Division og dermed heller ikke R.I.R. 64 lov til at medvirke handlekraftigt og i første linje under den første store slag i Masuren, hvor den russiske Njemen-Armee blev slået. Under vores ophold på den østpreussiske krigsskueplads, der i alt kun varede omkring 14 dage, måtte vi for det meste nøjes med lange dagsmarcher i forfølgelsen af den vigende fjende. En stærkere fjendtlig kavaleristyrke, meldt ved Landsberg, var allerede forsvundet mod øst, som vi nærmede os. Russernes tilbagetrækning var markeret dels af udbrændte, dels af helt forladte bebyggelser. Ofte var blot tilnærmelsesvis militæregnede mænd blevet slæbt med af kosakkerne; de efterladte gamle, kvinder og børn gjorde et fuldstændig angstfuld indtryk. Lange kolonner af flygtninge fra grænseegnene kom med deres mest nødvendige bagage os i møde på vejene. Forrådene af fødevarer og foder havde russerne for det meste taget med. Betegnende var, at mange fuldstændigt ødelagte cykler lå langs vejene; øjensynligt ønskede russerne at forhindre enhver efterretningsmæssig kontakt til os.

Den 7. september passerede vi den lille by Landsberg og kredsbyen Preußisch-Eylau, der begge var rimelig uskadte. Derimod var Damnau, der først lige var blevet forladt af fjenden, kraftigt skadet af brande. Kvarterer og forplejning var i de af russerne udplyndrede og tilsvinede landsbyer meget middelmådige.

Den 9. september blev der meldt om store fjendtlige styrker mellem Gerdauen og Allenburg. Fjenden skulle ligeledes have en stærk styrke forskanset ved Gross-Engelau og på den anden side Alle floden. Fjenden satte sig kraftigt til modværge her. Vores division deltog i kampene og 2. Garde-Reserve-Regiment havde desværre temmelig store tab. Russerne blev i løbet af kampene, tvunget til at trække sig tilbage. Den 10. september overskred vi i forfølgelse af fjenden floden Alle ved Gross-Plauen. På højre bred af Alle fik vi for første gang mulighed for nærmere at undersøge de stort anlagte og uskadte russiske feltbefæstninger. Der var meget smalle, dybt gravede skytte- og forbindelsesgrave; ligeledes af artilleristillinger indrettet overordentligt slørede. Om eftermiddagen kom nyheden om, at Rennenkampf med hele sin armee havde indledt en hurtig tilbagetrækning mod øst. Efter at vi stadig havde forfulgt ham den 11. september over Pregel til Gr. Berschkallen (nordvest for Insterburg), kom ordren til, at 1. Garde-Reserve-Division skulle indstille forfølgelsen. Næste dag gik det ad de samme veje tilbage, som vi kort forinden var rykket frem. På grund af den pludselige modsatte marchretning opstod der trafikophobninger med blandingen af tropper til fods og kolonner. Vejene var på grund af de sidste dages kraftige regn gjort næsten bundløse, og udløste ikke netop sprogets fineste gloser. Det var en meget udmattende march i det våde, efterårsagtigere vejr der første os over Wehlau, Sielaken til Tapiau. I de næste dage gik det herfra igen mod en ny krigsskueplads: 1 år Polen og Rusland stod foran os.

Oben: Oblt. v. Schleinitz (Dietrich), Lt. Drückhammer, Hptm. v. Spiegel, Oberstlt. v. Cramer, Hptm. d. R. Witte, Stabsarzt Flister im Walde südlich Drszulevo, 10.2.15.
Mitte: Btlk.-Stabs-Quartier III./Inf.Regts. 64 in Lesniow bei Zarfi, 3.12.14.
Unten links: Feldschmiede des III. Btlks. in Lesniow bei Zarfi, 30.11.14. Rechts: Die Offiziere des III./Inf.Regts. 64 am 27.1.15 in Godzianow bei Siernewice, Lt. Eichmann 10., Hptm. v. Neumann 11., Lt. Roske 12., Major v. Gerlach, Lt. Tübbecke 9., Stabsarzt Clausen, Lt. v. Schleinitz (S.) Adj.

Oben links: Eingang zum Fort Congelée (Namur), August 1914. Rechts: Sperrfort Huy an der Straße Lüttich—
 Namur, Ende August 1914. Unten links: Österreichisches 30,5 cm-Geschütz bei Bari, Dezember 1914. Rechts: Hierzu
 gehörige Munition.

Det polsk-russiske felttog

a) 18. september 1914 til 14. oktober 1915

Garde-Reserve-Korps tilhørte nu 9. Armee – igen under Generaloberst von Hindenburg – sammen med XI. og XX. Korps. Transport fulgte den 17. og 18. september over Königsberg, Marienburg, Posen, Breslau til Gleiwitz i Oberschlesien. Herfra marcherede vi over Zabrze (Hindenburg), og fandt den 19. september i industribyerne Hohenlinde, Schomberg og Karf ikke langt fra Beuthen gæstfri indkvartering og venlig optagelse hos de af fjenden truede indbygger i dette grænseområde. »Liebesgaben« af alle tænkelige former blev fordelt i rigelige mængder. Ad godt vedligeholdte, trægrænsede landeveje gik det fremad. Hvilken forskel efter overskridelse af grænsen til Rusland, hvilket fandt sted i et trist vejr omkring middagstid. Vejene var fulde af huller og vandpytter, ingen træer, ingen vejgrøfter. En beskidt, ofte klædt i laser, underværdig befolkning, hvis jødiske del allerede her trængte sig på for med livlige fagter at sælge deres kram, bagværk, slik og lignende. Den første polsk-russiske by var Bendzien. Dens monumentale stenkirke var synlig i stor omkreds. Omkring den levede beboerne i elendige nedslide træ og lerhytter. Heller ikke var der vejbelægning, for slet ikke at tale om fortov. Vi lærte på den måde – for at bruge Hindenburgs ord – en ny side af den her førte krigs, nemlig - snavset. Og snavs i alle dens former, ikke kun i fri natur, men også i de såkaldte menneskelige beboelser og på beboerne selv.

Mellem den 21. og 23. september fortsatte regimentet over Olkusz til Kolbark, Domaniewice, Zalence i et bakket, sandet terræn ikke uden landlig skønhed, men med en sparsom, ringe kultiveret befolkning. Underbringelsen var sparsom, husene fulde af utøj, en tilstand, der endnu var os uvant, men som vi i det videre forløb af det russiske felttog til overflod skulle lære at kende. Fremrykningen med de for en dels vedkommende allerede i disse første dage firspand trukne vogn, ad de polske veje, var meget vanskelig. Den dybe sand, der af regn mange steder gjorde vejene bundløse, krævede øjeblikkelig udbedring, hvilket i starten blev opnået gennem brugen af bundter af trægrene. Alligevel udeblev bagagen ofte helt, eller kom kun meget sent frem under store anstrengelser for hestene.

Den 26. september nåede regimentet den øvre del af Pilica. Området blev mere velhavende og vej forholdene forbedrede sig. Af fjender var der hidtil kun blevet meldt om kavaleri. Den 30. september nåede vi Pilica by, Pradla, Jendrzejow til omegnen af Chenciny, der af mange vil blive husket på grund af ruinerne af en middelalder fæstning langt væk synlig øverst på en kridtklippe.

Divisionens forspids var allerede den 30. september kommet i føling med svage fjendtlige kræfter og trængt ham tilbage. Den 1. oktober nåede vi bispesædet Kielce, hvor der blev gjort alle mulige indkøb af pelse, skotøj og lignende. Kielce er en anseelig og efter russiske forhold, ren by; desværre måtte vi ikke indkvarterer her. Der var indløbet meldinger om fjenden; med stærke kræfter var han gået over Weichsel ved Iwangorod. Der skulle slås til inden han med de få forhåndenværende overgange over floden, kunne få etableret et egentligt brohoved på venstre bred. Den russiske Garde-skytte-brigade stod allerede ved Opakow og stærke russiske kræfter blev meldt ved Ostrowiec.

På grund af den uventede store sejr ved Tannenberg var der opstået en stærk selvbevidsthed og tiltro til føren. Det var godt, men førerne undervurderede ikke farerne. Havde de følt sig i sikkerhed, ville den »russiske damptromle« have kunnet slå et ødelæggende slag på vores østfront. Overfor os stod en uhyrlig overmagt. Hindenburg meddelte – på baggrund af erobrede russiske dokumenter – at 18 tyske og russiske divisioner stod overfor 60 russiske. Fra Warszawa var 14 fjendtlige divisioner sat ind mod vores 5, svarende til omkring 224 russiske bataljoner mod vores 60. Dertil kom, at vores enheder var svækket efter marcherne, mens på fjendens side Zarens elitetropper – de sibiriske korps – var ankommet. En yderligere ulempe var, at vi ikke havde en fælles overkommando, da østrigerne kun nødtvunget ville så under Hindenburgs føring. Næsten konstant modtog han sva-

ret: »Umulig«. Eksempel: »Vi ønsker, at der gives vores hær tilladelse til at rykke frem med højre fløj over Kielce (i det centrale Polen)«. »Umulig«.

»Vi ønsker, at en stærk østrig-ungarsk styrke følger os nord langs Weichsel indtil San-mundingen«. »Umulig«.

Det bestod ærligt en stor risiko for, at hele operationen ville blive gjort umulig. Både Hindenburg og Ludendorff beretter, at de i disse unger ofte havde søvnløse nætter.

Så alvorlig anså de fleste 64'ere ikke situationen, som den 3. oktober stor klar på vejen mod Ostrowiec. Det kom heller ikke til kamp; som det blev mørkt blev der gået i natkvarter i de omkringliggende landsbyer under en stærk nærsikring. Søndag den 4. oktober skulle bringe det første alvorlige blodige sammenstød med russerne.

Kl. 0545 denne dag iværksatte regimentet fra rummet Pokrzynica – Wasniow fremrykning i østlig retning mod avlsgården i Jacentow. Ankommet hertil gik det op ad en stejl hulvej, der i betydelig grad vanskeliggjorde vogrenes kørsel. Snart kom man til den langt væk synlige kirke Thanow, hvor der var noget, de bevægede sig, og hvor der tydeligt blev skanset på fuld kraft. Man vidste ikke i første omgang, om det var ven eller fjende, men så kunne man i kikkert se de russiske tallerkenhuer. Omkring kl. 10 kom så befaling til at erobre den stærk besatte fjendtlige stilling og herefter fortsætte over Podole og Rossoscha. [Kort J38] Først gik 2. Kompanie frem til højre i en tynd linje, men kom hurtigt under fjendtlig infanteriild på en afstand af omkring 1200 meter. De fortsatte ind på en afstand af omkring 1000 meter, hvorefter den åbnede ild. Desværre blev helt i starten dens fører, Oberleutnant Freiherr v. Tettau hårdt såret af et skud i brystet. Lt. Steinecke overtog kommandoen. Skyttelinjen blev fyldt op og det gik frem i spring. 2. Kompanie trængte hurtig frem til sydkanten af Podole, hvor der udspandt sig en livlig ildkamp. Til højre for 2. Kompanie kæmpede 1. og endnu længere til højre 14. Kompanie. Netop i rette tid for I. Bataillon kom også II. Bataillon, især 6. Kompanie under dens fører Hauptmann von Luckwald, frem til husene omkring Tkanow kirken. De ramte den overraskede fjenden i højre flanke og rullede stillingen op. Besætningen på omkring 140 mand fra det russiske 6. Skytteregiment faldt i vores hænder. Derudover var der et betydeligt antal døde og sårede.

I. og II. Bataillon fortsatte fremrykningen. Under stormen på en bakke faldt desværre den tapre Hauptmann v. Minckwitz, fører for 5. Kompanie.

Da der var et hul mellem de to bataljoner blev III. Bataillon indsat. Under det videre forløb af kampen ved Opatow, udmærkede sig især 9. Kompanie. Hptm. v. Brietzke, som med sin 9. Kompanie allerede havde medvirket til erobring af en stærk besat bakke, fortsatte efter erobringen gennem Godset Brzeznie, og nåede den sydlige kant af en sumpskog syd for godset. Som kompagniet nåede en stejl bakkeskråning, hørte den skydning af et fjendtligt batteri i umiddelbar nærhed. Med råbet: »Folkens, det batteri må vi have!«, klatrede Hptm. v. Brietzke med Grenadier Amort og Hofer, der havde meldt sig frivillig, op ad bakken, fulgt af de øvrige. Fremme på toppen blev batteriet overrasket i fuldt virke, men besætningen rettede øjeblikkeligt deres håndskydevåben mod 9. Kompanie. En umiddelbart herefter hurtigskydning fra kompagniet forfejlede ikke sine mål, og med et »hurra« fik det på få minutter løs mod pjecer og prodser. En påsprogssning og flugt var ikke muligt for de endnu overlevende. Tre kanoner med ammunition faldt i hænderne på kompagniet.

Regimentet kunne var tilfreds med resultatet af denne første kampdag på denne krigsskueplads. Russerne var langs hele linjen trængt tilbage, omkring 450 fanger fra forskellige russiske troppeenheder, 3 feltkanoner og 3 MG var byttet. Tabene ved den russiske skyttebrigade havde været betydelige, hvad vi selv kunne konstatere. Også udtalelser fra fanger bekræftede dette. Den pludselige tilsynekomst af tyske hjelm-spids, der overhovedet ikke var forventet på dette sted, havde været en grim overraskelse. Regimentets tab var relativ få: 4 døde og 50 sårede måtte vi beklage. Tabene blandt officererne var store denne dag. Hauptmann v. Minckwitz var faldet, Major Freiherr v. Diepenbroik-Grüter, Oberleutnant Freiherr v. Tettau, Hauptmann Schaumburg og Oberleutnant Freiherr v. Spiegel var sårede.

Den slæde fjende trak til tilbage mod nord, og Garde-Reserve-Korps fulgte efter, men det må indrømmes, at den vedvarende regn og de herigennem bundløse veje, lagde store hindringer i vejen.

Efter indløbne informationer skulle den vestlige side af Weichsel være fri for fjender, mens russerne holdt den modsatte bred besat med kraftige styrker.

9. Armee fik ordre til af alle kræfter at forhindre fjenden i at sætte over floden, samtidig med, at den selv rykkede frem mod fæstningen Iwangorod. Allerede den 9. oktober nåede vi fortærrænet til denne fæstning i en fremrykning over Gliniany – Siemno og Zwolen. Mens I. Bataillon i løbet af natten udbyggede den indtagne stilling, tilbragte begge de øvrige bataljoner natten dels i lader til et gods, dels under åben himmel i alarmberedskab. Fra fjenden blev intet bemærket. Først tidligt på morgenen den 10. oktober blev der ved I. Bataillon opdaget en gemt halvt frosset og halvt påklædt kosak, der formentlig havde kastet sin udrustning væk for at kunne

gemme sig blandt de øvrige civile »Panjes«. Den arme djævel måtte krybe sammen i det våde græs indtil han kunne transporteres væk til Sarnow.

Omringelsen af fæstningen skulle fortsætte de næste dage. Modstanderen opdagede vore forskydninger og belagde den med en temmelig udmærket liggende middeltung artilleriild. Opklaringen var for os overordentlig vanskelig i det sumpede terræn. Som tidligere nævnt ønskede fjenden at bringe en større overmagt over Weichsel, og ville derfor sprænge den truende omringelse. Allerede natten mellem 10. og 11. oktober opstod de første kampe. Om formiddagen den 10. oktober forblev II. og III. Bataillon i deres beredskab ved Sarnow. Enkelte kompagnier deltog desuden i udbredninger af veje og udsendte rekvisitionspatruljer til forplejning i området. Så pludseligt kl. 1530 blev brigaden (uden I. Bataillon, der skulle forblive ved Bonkowice) alarmeret til støtte for 3. Garde-Infanterie-Division. Denne divisions fremrykning skulle støttes med alle kræfter. Kort efter stod begge bataljoner – uden den fra vejvedligeholdelse ikke returnerede 6. Kompanie – marchklar og startede march mod Grodowice. Efter det var blevet mørkt, kom II. og III. Bataillon, som de kom frem i østkanten af en mindre skov, pludselig under heftig ild fra retning af Opatkowice. I opfattelsen af, at det drejede sig om ild fra egne enheder, blev der i første omgang blæst »*Das Ganze*«-signal, men efter et kort stop, fortsatte beskydningen. Så blev først II. Bataillon foldet ud, og snart gik det under »hurra« og trommende tambur ind i landsbyen. Over 130 mand kom i mørket i fangenskab. III. Bataillon forblev i området efter kampen, underlagt 5. Garde-Infanterie-Brigade, mens II. Bataillon igen drog tilbage til Sarow.

Kampene den 12. og 13. oktober skulle blive alvorlige. Fjenden var med stærke kræfter trængt over Weichsel, og presset mod 1. Garde-Reserve-Division var betydelig. Regimentet kom i disse dage ikke til ro. På trods af hans store overmagt måtte fjenden standses for at forhindre en omringelse.

Efter flere forskydninger af fronten fulgte den 12. oktober kl. 0930 ordren til angreb. Allerede under opstillingen slog kraftigt artilleri og infanteriild ned over vore rækker fra Weichseldæmningen.

Situationen forværredes desværre hurtigt for R.I.R. 64. MG-Kompagniet havde opbrugt dens ammunition og led store tab, og det samme skete for det forreste kæmpende infanteri. Man fik det indtryk, at regimentet lå overfor en talmæssigt betydelig overlegen modstander, der hele tiden forstærkedes. Omkring kl. 1530 opdagede man pludseligt stærke fremrykkende russiske enheder på højre flanke. Regimentskommandøren besluttede sig derfor til at trække sig tilbage til en stilling ved Slow. På trods af fjendens øjeblikkelige forfølgelse, forblev tabene ringe under manøvren på grund af at fjenden skød alt for højt. Efter et kort forsvar i stillingen ved Slow måtte denne imidlertid også rømmes, og en ny forsvarslinje indtages ved Slowiki-Nowe. Det vådcolde vejr om morgenen var i løbet af dagen blevet fulgt af regn og storm, der gjorde det sumpede terræn endnu værre. På trods af kraftig artilleri- og infanteriild lykkedes det at holde den med alle kræfter udbyggede stilling ved Slowiki-Nowe. Selvom landsbyen gik op i flammer, fastholdt Offizierstellvertreter Drückhammer sin stilling ved vindmøllen indtil aften.

Ved I. Bataillon udmærkede sig denne dag især 2. Kompanie under Oberleutnant Krecht. Det skulle reetablere forbindelsen til R.I.R. 93, og stødte derfor ved dag gry i skoven på en tæt besat skyttegrav. 2. Kompanie tog den i storm, og ligeledes en anden, der lå 50 meter bagved. Oberleutnant Krecht, som stormede i spidsen for sit kompagni, fandt her helledøden.

Den 12. og 13. oktober hører til de hårdeste, men også de mest ærværdige dage under hele Polen-Rusland felttoget.

Regimentet fik og opholdt sig i et sumpet terræn i storm og regn, næsten uafbrudt under infanteri- og artilleriild fra en talmæssig overlegen modstander, der – hvis han havde udvist blot nogenlunde handlekraft og energi – kunne have tilføjet os endnu svære skader.

General d. Infanterie Ludendorff skriver herom i sine krigserindringer:

»Kampen ved Kosjenitze (nordvest for Slowiki-Rowe) vil altid for mig være uforglemmelig. I virkeligheden blev fire brigader indsat i Weichsel sløjfen, der af den silende regn havde forvandlet til en sump. Brigaden foran Iwangorod blev presset tilbage af et kraftigt russisk udfald. Jeg måtte befrygte, at det russiske angreb ville ramme flanken på de fire brigader, der uden udfoldelsesmuligheder var yderst begrænsede i deres forsvar. Jeg lukkede ikke et øje den nat. Alle tropper tænker med skræk tilbage på disse dage.«

Vi blev i stillingen foran Iwangorod indtil den 20. oktober. Denne dag blev der i et skønt efterårsvejr afholdt feltgudstjeneste i Bonkowice. Kort efter kom der befaling til, at Garde-Reserve-Korps denne følgende nat skulle afløses foran Iwangorod for at blive anvendt i en ny operation. Afløsningen skulle ske med østrigske tropper. Hindenburg ville indsætte et afgørende slag mod russerne, der trængte frem ved Warszawa. Under denne skulle østrigerne holde russerne fast ved Iwangorod. På trods af Hindenburgs fraråd ønskede østrigerne imidlertid også at gennemfører »noget stort«: de ville lade en del af den russiske hær komme over Weichsel for her at tage dem

til fange. Desværre blev de selv trængt tilbage, og måtte snart efter iværksætte en hastig tilbagetrækning. Herigennem blev vore enheder truet i flanken, og også den 9. Armee måtte iværksætte tilbagetrækning.

Da vores regiment den 20. oktober i den totalt mørke nat satte i march i den befalede retning mod Wilezawola, anede vi naturligvis intet om disse planer. Efter en anstrengende march over Zwolen – Radom og så mod nord over Zawady og Rowo-Sielce, nærmede vi os den 24. oktober større fjendtlige troppemasser. Den 25. og 26. oktober kom det ved Dombrowka til større kamphandlinger. Der var i skoven ved denne lokalitet observeret stærke fjendtlige kræfter. Om eftermiddagen omkring kl. 16 fik II. Bataillon ordre til at rense skoven for fjenden. Fjenden lod angrebet komme ind på 20 til 30 skridts afstand, hvorefter de på én gang åbnede en så heftig infanteri- og MG-ild på nærmeste hold, at II. Bataljon ikke kunne komme længere. Dele af III. Bataillon blev sendt som forstærkning. Herunder blev Hptm. Offig såret. Fjenden efterabede tyske hornsignaler og kom med kortfattede tilråb på tysk, men alt imens de opretholdt en morderisk ild.

Næste dag kom der befaling til regimentet om at tage en russisk stilling ved Studzianka. Regimentet var allerede foldet ud, da der kl. 1730 kom ordre til, ikke at gå videre. Der måtte iværksættes en generel tilbagetrækning, da østrigerne, som nævnt, ikke havde kunnet forhindre et russisk gennembrud. Kampdagene den 25. og 26. oktober ved Dombrowka havde for regimentet været en fuld succes. Især var de ustandselige angreb og forfølgning af den vigende fjende, og oplevelsen af at fjenden fra stilling til stilling blev svagere, en af de opmuntrende øjeblikke under det russiske felttog. Det vil eksempelvis forblive uforglemmelig, at russerne i 2. stilling i skarer med hænderne oppe overgav sig på nåde og unåde. Desværre havde vi 55 døde, 172 sårede og 105 savnede at beklage.

b. Tilbagetrækning og modangreb

Den 27. oktober begyndte tilbagetrækningen. Regimentet var divisionens bagtrop, men modstanderen generede ikke tilbagetrækningen og fulgte kun tøvende efter. Dette var godt, da vi herved også kunne bringe vore sårede med tilbage. De ville heller udholde transporten på de dårlige polske veje, end såret falde i hænderne på russerne.

At den tyske hærledelse trods modgangen forårsaget af østrigerne, stadig havde held, fortæller Generalfeldmarschall Hindenburg i sine bøger:

Jeg ville undlade at gøre opmærksom på, at vores rettidige erkendelse af den truende fare, blev lettere gennem den ubegribelige letsindighed, ja man kunne endda sige naivitet, med hvilken russerne gjorde brug af sine radiotelegrafiske forbindelser. Ved at aflytte den fjendtlige telegraftrafik var vi i stort omfang i stand til ikke kun at få oplysninger om fjendens organisation, men sågar også hans hensigter. Eksempelvis lød et russisk telegram den 1. november: ”Efter nu at have forfulgt 120 verst (russisk mål – 1,067 km) er det på tide at overlade forfølgelsen til kavaleriet. Infanteriet er udmattede, forsyning vanskelig. Vi kan altså puste ud og arbejde på nye planer”«.

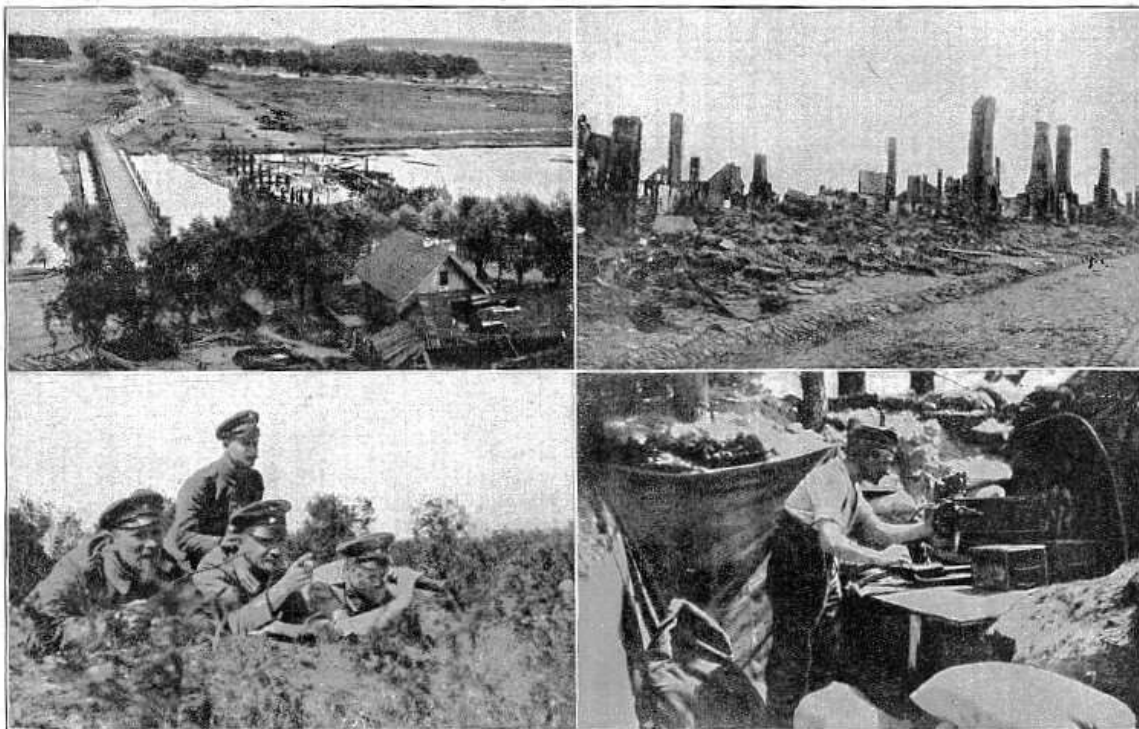
I begyndelsen af november havde regimentet over Kasjow – Dembiny og Konski igen nået Kielce, kendt fra tiden under fremrykningen. Efter yderligere tilbagetrækning blev der ved Zarki etableret en ny stilling for at kunne yde modstand mod den fremrykkende fjende. I denne periode ankom også den første større transport af erstatningspersonel fra Berlin og Flensburg: 3 officerer og 1.083 mand. Så kunne hullerne igen fyldes op.

Jeg vil heller ikke undlade at nævne, at der i disse kolde og regnfulde dage kom store sendinger af gaver fra hjemstavnen; der var rigelig med uld sager af enhver art til fordeling, og også til den indre opvarmning af mennesker kom megen rom og en mængde cigarer, cigaretter og røgtobak.

Skansearbejdet ved Zarki var i starten vanskelig, da gravene for en dels vedkommende måtte anlægges på et stenet bakkelandskab. Dertil kom, at modstanderen ofte angreb og eksempelvis III. Bataillon i sin forpoststilling ved Czatachowa næsten blev omgået. En dygtig enhedsvis tilbagetrækning lykkedes imidlertid. Også II. og I. Bataillon havde blodige træfninger med den angrebslystne russer. I disse træfninger ved Zarki opnåede III. Bataillon en særlig æresdag. Om eftermiddagen den 16. november var den rykket i kvarter i Zarki, hvor den efter de sidste dages forposttræfninger håbede på at få en smule hvile. Kompagnierne stod stadig på byens torv omkring feltkøkkenerne og spiste, og gjorde sig klar til at rykke i de allerede fordelte kvarterer, men så indløb ordren: III. Bataillon gør sig marchklar og afventer yderligere ordre! Der var ved division indgået melding om, at fjenden længere mod nord ved Nowo-Radomsk på 9. Armees venstre fløj, afgørende var blevet slået. Denne situation skulle udnyttes, og også vores regiment skulle gennemføre en angrebsopklaring under kommando af Major von Gerlach. Til hans styrke var yderligere underlagt 3. Garde-Reserve-Feldartillerie-Regiment, 3 M.G.K. og en deling dragoner. Kl. 22 iværksatte styrken i sne og nogle graders frost fremrykning fra den østlige kant af Zarki i

Oben links: Regiments-Musik in Pawlaki bei Raciou, 8.5.15. Rechts: Hptm. Schaumburg vor dem Wodhaus (Dail's.-Gefechtsstand) „Haus Grunewald“, südlich Raciou, 17.4.1915. Unten links: Raciouzer Juden, 8.3.15. Rechts: Fvlt. Kleist, B.Feldw. Lahmeyer, Lt. Nabe, Fahnenj. Kuße von III./Ref.-Inf.-Regt. 64, Raciou, 21.3.15.

Oben links: Zerstörte und neuerbaute Karesbrücke bei Roshan, Ende Juli 1915. Rechts: Von den Russen niedergebranntes Dorf, August 1915. Unten links: Bei Kaczorow, April 1915. Rechts: Im Maschinengewehrwäldchen bei Strozencin, Frühjahr 1915.

retning af Niegowa. I skoven opstod der hurtig længere stop, da vejen var spærret af talrige fældede træer. Man lad os hører, hvad fører for 9. Kompanie, Major v. Brietzke, fortæller:

Efter fjernelse af hindringerne, fortsattes fremrykningen, og afventede så i skoven, omkring 1 km vest for Niegowa, dag gryet. Situationen var ikke særlig munter. Vi stod i fuldstændig mørke i en skov, intet var kendt om fjenden og patruljerne kunne endnu ikke være nået tilbage. Hos os herskede lydløs stilhed. Så udviklede der sig hen mod morgen en heftig kamp i retning af den vej, vi var kommet, hvilket gjorde os betænkelige. Som vi i morgengryet foran os på en bakke kunne se en kirkelandsby, kom patruljer tilbage med melding om, at Niegowa, som stedet hed, var besat af fjenden. På dette gav vores kommandør, major von Gerlach, ordre til angreb. 9., 11. og 12. Kompanie blev indsat i storm, 10. forblev i reserve. Begge vore kanonere åbnede ild. 9. Kompanie angreb frontal, de to øvrige i flankerne. I stormskridt gik det op ad bakken og med hurra ind i landsbyen. Hos russerne herskede stor forvirring, enkelte søgte at redde sig med flugt, andre forsøgte at standse vores angreb. I præstegården overraskede vi en kosakoberst, en ritmester og en læge. Gennem en hurtig indgreb fra Unteroffizier Ising blev russerne efter en kort modstand taget til fange. Et antal kort og dokumenter blev erobret, men særligt faldt en kosakfane, der stod i et hjørne af kommandørrummet, i vore hænder. Under den fortsatte fremrykning bragte Grenadier Bock fra 11. Kompanie, fanen tilbage. Russerne, næsten udelukkende kosakker, ydede ikke modstand ret længe. Efter at jeg havde sat mig i besiddelse af kirkebakken, fandt jeg det nødvendigt at komme højre nabokompagni til assistance. Det lykkedes at fordrive russerne fra Niegowa.

Den erobrede fane blev kort efter bragt til Tøjhuset i Berlin, et lille erindringsstykke om den 17. november 1914, en æresdag for III. Bataillon, der for deltagerne i Detachment Gerlach vil være uforglemmelig.

Tilbagetrækningen var meget vanskelig. Russerne rykkede frem mod Niegowa fra alle sider, som jo lå bag deres front. Selv tilbagegangssaksen var på tidspunkter besat af fjenden. Da patruljer ikke var sluppet igennem, blev en eskadron østrigske husarer indsat, og nåede Detachment Gerlach med ordren til tilbagetrækning. Eskadronen fik herefter ordre til at dække venstre flanke. Husarerne påtog sig opgaven med fremragende dygtighed. Omkring kl. 17 nåede detachmentet tilbage til Zarki, hvor den blev modtaget og ønsket til lykke af divisionskommandøren, Excellens Albrecht.

I anden halvdel af november ankom til Zarki et østrigsk 30,5-cm batteri, som vi allerede tidligere havde set i august under fremrykningen mod Namur. Vi så med interesse, hvordan det enorme våben, der bevægede sig på automobiler, blev pakke ud, og efterhånden opbygget, for endeligt mod slutningen af måneden at være klar til indsættelse, og åbne ild mod det russiske bagland. En af 30,5-cm granaterne vejede 750 kg og steg omkring 4 km.

Da der i begyndelsen af december af fly blev meldt om stærke russiske kræfter, blev også R.I.R. 64 afløst i sin stilling, underlagt IV. østrigske Korps, og sat i march mod Petrikau. Hurtigt nærmede vi os Czenstochau [Częstochowa], hvis højt ragende, berømte valfartskirke til den sorte Madonna, var synlig i stor afstand. Den store, livlige og temmelig elegante by blev ikke uden virkning på os, da vi så lang tid kun havde set panjer og en snavset landsbybefolkning, og alle glædede sig allerede på skønne kvarterer. Men det skulle blive anderledes. Der blev ikke indkvarteret, men fra generalkommandoen ordre til videre march.

Den 8. december kom det ved Masury-Augustynow, omkring 27 km nord for Radomsk, til en større træfning, hvor III. Bataillon og 2. Kompanie under Lt. Griesse i sær udmærkede sig. I en energisk, hurtig fremrykning kastede de modstanderen ud af hans stillinger og indhentede omkring 600 fanger. Den 12. december rykkede regimentet til Belchatow. Den udtrådte her fra østrigsk kommando og blev igen underlagt den kommanderende general Exz. von Gallwitz. Da i disse dage nyheden om sejren ved Lodz indløb, forventede man også på vores frontafsnit kamphandlinger. De lod ikke vente på sig. Den 15. december begyndte syd for Wozniki kampene om Petrikau. Det lykkedes forholdsvis let for II. og III. Bataillon at erobre godset Rokszycze. Under forfølgelse af fjenden nåede man samme aften i totalt mørke Petrikau, en temmelig betydende by med en skøn kirke og et kloster. Det blev imidlertid ikke til ro. I en anstrengende march nåede vi Pilica, ofte generet af fjenden. Divisionen skulle forsøge at nå ind i ryggen på fjenden. Under den fortsatte fremrykning kom R.I.R. 64 også gennem det store kejserlige jagtrevir Spala, hvor en snorlige vej førte forbi selve jagtslottet. Der blev indkvarteret i slotets sidebygninger.

Fremrykningen fortsatte de næste dage. Ved Roskowa-Wola omkring 80 km øst for Tomaszow kom det til en skarp træfning, hvorunder især I. Bataillon udmærkede sig. Desværre var også tabene temmelig store: 25 døde, herunder Hptm. v. Tilly, og 73 sårede. Også III. Bataillon mistede denne dag 20 døde og over 100 sårede.

I en dagsbefaling anerkendte Exz. Albrecht den helt modige fremrykning og seje udholdenhed af alle dele af divisionen, især I./R.I.R. 64 ved Roskowa-Wola: »*modstanden her mod en stærk overmagt og under langt overlegen artilleriild er hævet over alt ros*«.

Ved Juletid begyndte igen stillingskampen; på skift kunne bataljonerne i det mindste komme i kvarter og fejre julen.

1. Juledag fandt der ved Kawenczyn en feltgudstjeneste sted. Den fik et værdig, festligt forløb på trods af alt smuds og trøstesløsheden i omegnen af den fattige landsby Kawenczyn. Pladsen var smykket med et flot alter og et par juletræer, og de gamle kendte julemelodier lød festligt over den triste polske morgen, mens enkelte russiske granater slog ned i jorden ikke særligt langt derfra. I de smalle kvarterer fejrede kompagnierne ved små juletræer. Til stor glæde for mandskabet var rigeligt med gaver ankommet, og også en lille del af de hjemlige julepakker var nået frem; de fleste af disse nåede os imidlertid først i løbet af januar, nogle endda først i februar.

c) Kampe ved Racionz – Dobrin - Strozencin

Året 1915 tog sin begyndelse. Mange havde vel drømt om allerede ved årsskiftet igen at være derhjemme. Nytårsdag blev der afholdt feltgudstjeneste i Sadykierz, hvorimod det nye år i Kawenczyn begyndte med en ubehagelig episode. Omkring middagstid den 1. januar opstod der af uforklarlige årsager en brand, der med den herskende storm hurtigt antændte stråtage og træhuse og ødelagde 7 bygninger. Lykkeligvis kom hverken mennesker eller dyr til skade.

Januar gik rolig, stillingen blev forbedret, kvarterer i Dobrowick og Sadykierz indrettet beboelige. Vejret skiftede tit; snart herskede hård frost, så gav det igen regn og tøvejr. Den 21. januar blev vi trukket ud af stillingen og som Armee-reserve placeret i nærheden af Skierniewice, et jernbaneknudepunkt mellem Lodz og Warszawa.

Vi fik imidlertid kun lov til at blive en kort tid i det venlige område Kawenczyn – Plycweiaczyn – Sadzi-anow. den 30. januar stod vi igen i Nieborow til disposition for A.O.K. Allerede før vores ankomst havde der været heftige kampe langs Rawka ved Humin, i hvilke også vi blev inddraget mellem den 31. januar og 6. februar 1915. Den 30. januar havde vi i Nieborow indtaget nødtørftige, iskolde kvarterer og rykkede så tidligt den 31. til Wolka Lasiecka, hvor regimentet skjult gik i beredskab mod øst. Omkring kl. 15 blev den over Rawka, fulgt under overgangen af russisk artilleri med nogle enkelte tunge granater. 1. Kompanie blev ramt af en shrapnel, der satte 9 mand ud af spillet. Major von Brodorotti styrtede med sin hest. Kommandoen over II. Bataillon overgik til Hauptmann Freiherr v. Spiegel. Da den triste dag hurtig gik til ende, kunne angrebet i det ukendte skovter-ræn ikke længere fortsætte. I 8° frost bivukerede det meste af regimentet under åben himmel på kanten af Rawka floddalen. Vores regiment var denne dag underlagt fører for 1. reservekorps, General Morgen. Særlig blodig blev kampene ved Humin i begyndelsen af februar. Hobe af faldne russere lå i og ved skyttegraven. Specielt i den såkaldte »køkkengrav«, hvor de døde russere lå delvist i vand, vil for alle, der deltog ved Humin, forblive en grusom erindring. Ligeledes mærkede vi om aftenen den 3. februar for første gang lugten af gas; det var en frygtelig lugt, og gassen sved noget i øjnene; ingen fik skader.

Den 8. februar blev regimentet med andre dele af divisionen bragt længere mod nord, for i rummet Warszawa – Thron at binde stærke russiske kræfter, da i disse dage – 8. til 17. februar – under vinterslaget i Masuren, den 10. russiske Armee ødelæggende blev slået. Det skal også fra disse kampe nævnes, at II. Bataillon den 11. februar angreb fjenden ved Slerpez, smed ham tilbage og kunne indtage kvarterer i den erobrede by.

I hukommelsen hos medlemmer af regimentet vil formentlig også forblive operationerne med Detachment Cramer fra Dobrin mod Gralowo.

Der stod kraftige styrker foran os. III. Bataillon, især 12. Kompanie under Lt. Roske, havde arbejdet sig tæt ind på fjenden. Da den imidlertid stødte på uventet hård modstand, der hele tiden forstærkedes, måtte den indstille fremrykningen i et næsten dækningsløst terræn. Den tapre 12. Kompanie forsvarede sig mod de fjendtlige angreb, der i mellemtiden også begyndte at få artilleristøtte, men så begyndte ammunitionen at løbe tør omkring kl. 13. Da terrænet var fladt og fuldstændig uden dækninger, kunne fjenden forhindre ethvert forsøg på at bringe ammunition eller forstærkninger frem. 12. Kompagnie forsvarede sig til sidste mand; Lt. Roske selv blev såret to gange. Russerne trængte en overgang ind i stillingen, men blev hurtigt kastet ud igen af et modangreb. Mange sårede fra 12. Kompanie, herunder også den hårdt sårede og som død liggende Lt. Roske, blev ført fundet efter to dage, men faldt til alt held ikke i fjendehånd.

Da hele tiden stærkere russiske kræfter rykkede frem, så Oberstleutnant v. Cramer sig tvunget til at falde tilbage til udgangsstillingen.

Den 17. februar skulle modstanderen syd for Racionz angribes på ny, men så indtraf der tidligt om morgenen en overraskelse, der ændrede denne hensigt. *Russerne var brudt igennem vore linjer og havde med stærke kræfter næsten omringet os!* To russiske bataljoner havde erobret Dobrin, erobret to batterier. Større styrker var i nærheden af godset, hvor vores stab var placeret. På dette tidspunkt reddede Hptm. Schaumburg situationen med

sit M.G.-Kompanie, som han indsatte mod den indtrængte fjende. Den først ankomne Unteroffizier Dolge gik med sit maskingevær hurtigt i stilling i parken vest for hovedbygningen, mens Unteroffizier Krüselmann med sit gevær blev sendt mod syd bag hovedbygningen. Under fremrykningen gennem parken stødte Dolge på en liggende skyttelinje, som han antog for at være eget infanteri, men som han ville sætte sit maskingevær i stilling, erkendte han pludseligt, at det var russere. Dolge kunne først komme til skydning efter at nabo-våbnet under Krüselmann på omkring 30 meters afstand havde åbnet ild mod den russiske linje og tildele jaget den tilbage. Også de resterende fire maskingeværer blev sat i stilling omkring hovedbygningen med skudretning i næsten alle kompasset retninger. Deres ild virkede så ødelæggende på de fremstormende russiske bølger, at angrebet hurtigt gik i stå. Endnu mens maskingeværerne uophørligt beskød fjenden, ankom 2. og 3. Kompanie fra Tupadly til godset og gik øjeblikkeligt i stilling vest og syd for stedet, hvorfra de med en virksom ild standsede alle yderligere fjendtlige angrebsforsøg. Som det blev lyst og man kunne overskue kamppladsen, kunne det fastslås, at fjenden havde haft overordentlig store tab: næsten i rækkevis lå døde og sårede modstandere i store buer rundt om og på godsets vest og sydside. Under det videre forløb af kampen blev kanonerne generobrede og mange fanger taget. Også III. Bataillon, der natten til den 17. februar var underbragt med sine 9., 10. og resterne af 12. Kompanie i byen Drobin, måtte på samme måde som I. Bataillon udholde et lignende overfald. Her var det lykkedes fjenden mellem kl. 5 og 6 om morgenen fra nordvest at trænge ind i byen, hvor der i mørket udviklede sig blodige nærkampe. Mens Hptm. v. Neumann samlede III. Bataillon i den østlige udkant af byen, nåede russerne byens torv! 9. Kompanie fik nu til opgave at omgå byens nordøstlige kant og trænge ind i byen fra nord. Denne opgave udførte kompagniet med stor dygtighed. Desværre fladt herunder kompagniets tapre fører, Lt.d.R. Tübbecke. Gennem en samtidig fremrykning med alle kompagnier, lykkedes det til sidst at rense Drobin for fjender.

I divisionsbefalingen fra 17. februar blev det anerkendt, at vores division havde slået en fjendtlig styrke bestående af 6. Infanteri- og 2. Kavaleriregimenter, og tvunget dem tilbage. Af de 2000 fanger var en betydelig andel indbragt af R.I.R. 64.

Men kampene her var ikke dermed slut. Sammen med Gardehusar-brigaden og gardeskytterne måtte I. Bataillon den 19. februar igennem hårde kampe ved Krajewo.

Den 20. februar fulgte herefter for II. og III. Bataillon generobringen af Kassobudy og Zdunowko. III. Bataillon måtte i disse dage afvise kraftige russiske angreb ved Pensy-Male under dækningen af Racionznica og forbindelsen med R.I.R. 93. Den 20. februar om morgenen herskede tæt tåge, og takket være denne lykkedes det russerne at komme meget tæt på vore linjer. Næppe synlige i tågen blev de imidlertid modtaget af en kraftig ild, og selvom russerne med betydelige kræfter hele dagen igen og igen løb storm – på et tidspunkt blev der talt 17 på hinanden følgende skyttelinjer! – lykkedes det på intet sted at trænge ind i vores linje; kun omkring 100 råbende og med klude vinkende overløbere slap som fanger ind i vore linjer. De var glade over at være sluppet ud af helvede. Det sidste angreb fulgte kl. 2130. Også dette blev afvist som de øvrige.

Fra de 25. februar begyndte igen stillingskrigen. Erindringerne knytter sig især om landsbyen Strozencin, kommandostation for venstre fløj af regimentet, og om Kaczorowy og Racionz.

Selvom fjenden stadig i sidste del af februar og i begyndelsen af marts udløste talrige overfald med artilleri- og infanteriild, blev situationen langs regimentets front stadig mere rolig. Af mangel på artilleri begrænsede russerne sig til krumbaneild i mindre omfang med lette granater og shrapnel, der endda kan stamme fra et vandret batteri. Den fjendtlige ild rettede lykkeligvis kun sjældent skader. Også på vores side begrænsedes artilleriaktiviteten. Kun lejlighedsvis, f.eks. den 7. marts, blev der sat ind med en planmæssig bekæmpelse af dele af den russiske stilling med det formål, at gøre kraftig opmærksom på den stadige tilstedeværelse af 1. Garde-Reserve-Division og forhindre en frigørelse af fjendtlige kræfter fra vores afsnit.

Mod slutningen af februar var regimentets styrkemål stadig meget ringe, men på grund af de talrig ankomne transporter af erstatningspersonel nåede regimentet igen op på fuld krigsstyrke. Med den sidste transport kom også det nyopstillede regiments musikkorps, der med tiden blev betydeligt udvidet og forbedret.

Nævnes skal også, at der tæt omkring Strozencin og Kaczorowy så snart det polske klima tillod, blev iværksat landbrugsaktiviteter. Lokalbefolkningen ydede ganske vist i begyndelsen kun ringe hjælp til dette arbejde, men vænnede sig dog hurtigt til den her herskende preussiske orden. Hovedsageligt blev der sået rug og kartofler. De stadig talrige kornstakke, der stod rundt om på markerne, blev revet ned.

Resten af maj forløb for regimentet uden nævneværdige episoder. Som os havde fjenden trukket infanteri væk fra området, og det her aldrig talrige artilleri var ydermere formindsket. Vore tab var derfor lykkeligvis meget ringe i disse uger.

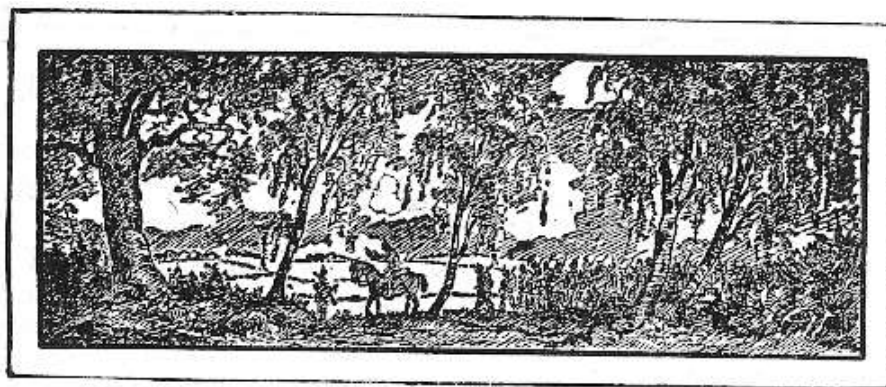
Den 3. juni blev vore brødres generobringen af fæstningen Przemysl fejret. Regimentsmusikken spillede i skyttegravene. Det var en hævn for russernes tilsvarende fejring af deres erobring af nævnte fæstning den 22. marts, der hos vores modstandere overfor havde udløst i vildt sejrbrøl.

Oben links: Hptm. Febr. v. Tettau und seine 2. Kompanie, Juli 1915. Rechts: Vortreiber bei Chmielewo, Juli 1915.
 Unten links: Die 1. Kompanie (Hauptm. v. Stodhausen) im Schützengraben bei Maczowka, Frühjahr 1915.
 Rechts: Die Sanitätswagen des II. Batts.

Oben links: Excellenz Albrecht und Oberst v. Cramer, Lempino Frühjahr 1915. Rechts: Regimentsstab in Lempino, Frühjahr 1915.
 Unten links: Gottesdienst in Polen, Frühjahr 1915. Rechts: Fliegerabwehrgeschütz bei Racionz, Frühjahr 1915.

Den store offensiv i øst

a) 13. juli til 30. august 1915

Afslutningen af denne rolige periode nærmede sig. I begyndelsen af juni løb de første rygter om en afløsning. Efter at II. Bataillon den 12. juni var indsat i en operation, hvor den havde mistet 17 døde og 45 sårede, marcherede regimentet over Wlawa til nærheden af Praszynsz. den 18. juni overtog regimentet det tildelte afsnit. Forberedelserne til den store offensiv begyndte. Fra den 10. juli begyndte artilleriet, hovedsageligt grupperet omkring Jastrzembiec og Falenta, indskydningen forud for det til den 13. juli befalede angreb. De tunge mörserbatteriet havde herunder som mål den såkaldte »Kastenwäldchen« med en særlig stærk udbygget fjendtlig stilling nord for landsbyen Wengra. Den 12. juli blev tre kompagnier opstillet som kampreserve, men måtte imidlertid hurtigt opløses igen. Den 12. juli fik alle kompagnier at vide, at Generalfeldmarschall v. Hindenburg var i området. Angrebet skulle altså ske direkte under hans øjne, og den tillidsfulde stemning blev med denne nyhed yderligere forstærket.

1. Garde-Reserve-Division blev underlagt XVII. Armeekorps, der sammen med XI. Armeekorps var forudbestemt til gennemføres af gennembruddet.

Vore bataljoner havde allerede ved midnatstid med deres stormpakning forladt deres kvarterer, da de efter ordre skulle være klar i deres udgangsstillinger kl. 0300. I løbet af natten havde pionerer delvist ødelagt pigtrådshindringerne. Kl. 3 startede vores artilleriild, der med hovedmassen var rettet mod Kastenwäldchen. Først omkring kl. 4 begyndte russisk artilleri at besvare ilden, men opnåede imidlertid kun ringe virkning. Russerne blev forsøgt lokket til at bemane deres forreste linje ved at infanteri langs hele divisionens front foregøglede angreb. Hjelme blev vist frem, høje kommandoer råbt osv. Russerne åbnede ved alle disse skinangreb en rasende forsvarsild, der kun kostede dem ammunition, men overhovedet ingen virkning havde. Omkring kl. 7 kom der ordre fra Armee til, at infanteriangrebet skulle udsættes med en time, dvs. først skulle finde sted kl. 9. I den sidste periode øgedes artilleriilden til yderste heftighed. Kort før kl. 9 kunne man se, at russerne på enkelte steder flugtagtig forlod deres grave. Præcist kl. 9 gik divisionens venstre fløj til angreb. De befalede mål, især Kastenwäldchen, blev på kort tid erobret af 2. Garde-Reserve-Regiment. Vores regiment var i første omgang reserve. Den fulgte bag fremrykningen, og fik omkring kl. 19 ordre til at rykke frem mod Chojnowo, som fjenden holdt besat. III. Bataillon blev indsat i dette angreb og rykkede straks skjult ud med 9. og 12. Kompanie forrest i en tynd skyttelinje, 11. og 12. Kompanie samlet bagved. Næsten uden at der faldt et skud, blev kanten af landsbyen besat. Under de få sårede var også kører for 9. Kompanie, Lt. Echte. Han døde næste morgen og blev begravet i parken til Godset Chojnowo.

Den første dag af offensiven havde været en stor succes for os: flere hundrede fanger var bragt ind og mange geværer og anden udrustning var taget som bytte. Modsat havde være egne tab være få i forhold til fjendens. Angrebet skulle fortsættes næste morgen. Kl. 2 stod hele divisionen igen kampklare. Udsendte patrulje slog fast, at fjenden foran os var forsvundet. I silende regn formerede divisionen to blandede marchkolonner. Flere landsbyer – som Gorki og Rostkowo – blev passeret uden at modstanderen forsøgte at gøre modstand. Også for den 14. juli var et angreb planlagt på den nye fjendtlige hovedmodstandslinje, der foran vores front lå omtrent i linjen Højde 124/130 nord for Zliki, og som var kendetegnet af særlig godt udbygget og længe forberedt. Ved den fortsatte regn og total usigtbare vejr var en artilleriobservation overhovedet ikke mulig, og et planlagt angreb blev derfor udsat til næste dag.

Før daggry arbejdede III. Bataillons kompagnier sig frem mod Højde 130. Det lykkedes 11. Kompanie under Hptm. v. Neumann at arbejde sig helt frem til 200 meter foran den godt udbyggede fjendtlig pigtrådshindring, begunstiget af høje korn. Til venstre for III. rykkede I. Bataillon frem, mens II. i første omgang blev tilbage som reserve. Artilleriet havde været klar siden daggry, og kort efter startede bombardementet af begge højder. Fjenden svarede med det samme igen og havde tilsyneladende forstærket sit artilleri, da ilden mod vore linje og bagland var rimelig intens. En shrapnel ramte i starten I. Bataillon stab og i 4. Kompanie, hvor 4 mand døde og flere såredes. Også Lt. Steinecke, fører for 4. Kompanie blev såret af flere shrapnel kugler i ryggen. Vores artilleri forstærkede efterhånden deres ild. Endnu engang var ilden var mørserbatterierne særlig effektiv. Efter de foregående dages kraftige regn, lå denne dag en sommerlig varme over hele området; solen brændte fra en skyfri himmel. På højre fløj iværksatte 11. og 10. Kompanie kl. 14 storm med Hptm. v. Neumann i spidsen. Fjenden var efter den timelange artilleribeskydning blevet så mør, at de dårligt længere ydede modstand. De fleste russere var, efterladende sig geværer og udrustning, flygtet. Talrige patroner med afskårne spidser (dum-dum) blev fundet. På venstre fløj gik I. Bataillon frem med 2., 3. og 4. Kompanie i første linje. Fremrykningen mod pigtrådshindringen viste sig temmelig vanskelig, da fjenden fra Højde 124 i blinde, men alligevel overordentlig heftig, især med MG., beskød mod de fremrykkende kompagnier. Tabene var betydelige. Kl. 17 var også denne bakke på vore hænder. Begge højder viste sig i virkeligheden at være mesterværker af russisk feltbefæstningsarbejde. Skyttegravene var overdækkede med et metertykt lag af træstammer, yderligere forstærket af sandsække og flere lag græstørv. Vores artilleri havde imidlertid virket uhyggeligt; ødelagte træstammer lå spredt overalt og store kratere var revet i bunden af gravene. Ind i mellem gik de ofte ødelagte lig. Regimentets tab denne dag beløb sig til 33 døde og 158 sårede. Foruden Lt. Steinecke blev også Lt. Kirchhoff såret.

Højde 130 og 124 var blevet stormet timer før nabodivisionen gik til angreb. Da yderligere angreb ud over den erobrede linje ikke var planlagt til den 15. juli, blev artilleriet trukket frem, mens infanteriet indrettede sig i de erobrede stillinger. Efter mørkefald blev I. og III. Bataillon afløst; II. Bataillon og dele af 36. Inf.Div. blev sendt frem. Allerede næste morgen omkring kl. 4 modtog II. Bataillon telefonisk ordre til at holde sig klar til angreb på Filipy. Hptm. Freiherr v. Spiegel bestemte sig til en forreste linje med 5., 6. og 7. Kompanie. Under stormen på byen tog 5. Kompanie under Lt. Voss alene 8 officerer og 420 russere som fange. For ikke at give fjenden tid til igen at sætte sig fast, var 5. Kompanie selvstændigt fra Rowaja-Wjes trods kraftig fjendtlig beskydning forsat frem til Tabuly og havde erobret den stærkt befæstede Mielwo. Overalt tog kompagniet et stort antal russere til fange. Et batteri i stilling bag en lille skov ved Schwejki blev tvunget til at trække sig ud. Herefter indrettede Lt. Voss sig til forsvar langs landevejen Milewo – Szawejki indtil naboenheder nåede på linje.

II. Bataljon mistede denne dag Lt. Roller, fører for 6. Kompanie, 18 døde og 60 sårede. Den 17. juli erobrede

III. Bataillon efter en hurtig fremrykning skoven ved Chaldsyno og herunder 171 fanger. Da forbindelsen til højre var gået tabt - R.I.R. 230 var endnu langt tilbage - iværksatte russerne om aftenen et heftigt modangreb, der imidlertid kunne afvises og som blodigt brød sammen foran vore rækker.

Under den fortsatte fremrykning den næste dag begyndte kamphandlingerne mod den russiske Narew-fæstning Pultusk. Angrebet på feltbefæstningerne var fastsat til den 28. juli. Præcis kl. 0600 åbnede artilleriet ild mod den stærk befæstede Højde 111 og området vest herfor. Efter præcis 2 timer iværksatte I. Bataillon med 2., 4. og 1. Kompanie, der i

løbet af natten havde arbejdet sig nærmere fjenden, stormen, og kl. 0830 var den fjendtlige stilling i vore hænder. En del af den russiske besætning søgte at redde sig med flugt, andre kæmpede med yderste tapperhed, og enkelte russiske officerer bemandede personligt maskingeværer til sidste øjeblik før de faldt døde eller sårede i vore hænder. Som I. Bataillon fortsatte fremrykningen, gennemførte russerne et modangreb. Der brød imidlertid hurtigt sammen mod vore rækker.

Med tabet af den stærk udbyggede stilling på Højde 111 havde fjenden allerede fået et hårdt slag. Snart efter indløb nyheden om, at 2. Garde-Reserve-Regiment længere mod øst havde gjort fremskridt og ved Gnodno allerede var kommet over Narew. Kort efter stormede 1. Garde-Reserve-Regiment i midten af divisionens afsnit brohovedet ved Chjmelewo, og dermed var russernes hovedmodstandskraft på nordfronten af Pultusk brudt.

Gennembruddet på nordfronten af Pultusk, der – også angrebet fra anden side – kort efter faldt, var den lykkeligste kamphandling for regimentet under hele offensiven. Befæstningerne på Højde 111 og Chjmelewo havde været overordentlig stærke anlæg med dobbelte pigtrådshindringer og med russernes egne omhyggelige udbygning. Af fanger og bytte tilfaldt I. Bataillon 317 mand, 2 MG og en patrønvogn. Selv havde den 8 døde og 47 sårede at beklage; blandt de sårede var Lt. Klein og Lt. Ahren.

Efter overgangen af Narew drejede det sig om at kaste fjenden, der på ny havde sat sig fast langs Prut, tilbage. Især den 25. juli var kampene ved Tzjenscha og i skoven sydøst herfor meget intense.

Under forarbejdet var I. Bataillon på grund af kraftig fjendtlig modstand ikke kommet så hurtigt frem som II. Bataillon. Russerne opdagede hullet, og det lykkedes ham at omgå den ubeskyttede venstre fløj af II. Bataillon og endda omringe en del af bataljonen. 5. Kompanie under Lt. Voss kom pludseligt under ild fra venstre og snart også bagfra til venstre. Hurtigt opfattende bøjede Lt. Voss sin venstre fløj tilbage, så samlede han sin reservedeling og alle dem, han umiddelbart kunne få fat i, beordrede bajonetter sat på og stormede, som altid forrest, frem mod fjenden. Virkningen udeblev ikke. Fjenden vendte om. Lt. Voss blev på grund af sin tapperhed og fremragende indsats udmærket med Jernkors I. klasse.

Som 5. Kompanie gik det også 8. Kompanie. Russerne rettede et angreb mod dette kompagni gennem det sumpede skovterræn, og det kom til bajonetkamp hvorunder russerne blev kastet tilbage gennem sumpene.

Da hovedangrebet den 26. juli skulle indstilles, gik russerne selv kl. 0800 frem i angreb. Hans artilleri var betydeligt stærkere, end det havde været de foregående dage. Overalt blev russerne afvist i nærkampe. Under træfningen omkring Pajewo udmærkede sig især 4. Kompanie, der trods store tab indtog en stærk fjendtlig stilling. Hvor voldsomme kampene havde været disse dage kan man direkte aflæse i, at alene I. Bataillon mellem den 25. og 29. juli havde 26t døde og 101 sårede.

Under den fortsatte fremrykning passerede vi endnu engang Narew og kom tæt forbi den netop erobrede fæstning Roshan. Ved landfæstet af den træbyggede krigsbro lod fører for 16. Armeekorps, Excellens von Water, som vi nu var underlagt, regimentet marchere forbi. Fra dette sted havde vi et prægtigt udsyn over den brede, flere steder tæt bevoksede floddal, der vildt slyngede sin gule vand langsomt afsted. Efter en længer march slog regimentet bivuak i skovkanten ved Ljudwinowo. Den 4. august blev fjendens stillinger ved Goworowo angrebet. Russernes modstandskrav svandt hurtigt; mange russiske soldater rømmede allerede området før angrebet. På kort tid var stillingen sikret. Efter af II. og III. Bataillon den 6. august havde kastet fjenden ud af stillingerne ved Bschesjanko og Højde 120, fulgte den 7. august angrebet på Dalekije.

I forreste linje var denne dag I. Bataillon. Kl. 4 var bataljonen klar. Da Dalekije efter meldinger fra Dragonpatruljer var stærkt befæstet, blev den først kraftigt beskudt af vores artilleri. For et stort antal russere var dette anledning til at vinke med klude og løbe over. Kl. 7 var byen indtaget. Kompagnierne gravede sig herefter ned i landsbyens sydkant, da der var Division var kommet ordre om, at fremrykningen ikke skulle fortsættes. Men nu skete der for I. Bataillon en ulykke:

Venstre flanke på denne var allerede om eftermiddagen tilsyneladende truet, da naboenhederne – 5. Garde-Regiment og Garde-Reserve-Jäger-Bataillon – af ukendte årsager ikke havde fået ordren til fortsat fremrykning. Derfor kunne russerne omgå venstre flanke af I. Bataillon fra nordøst. Under store tab, der i sær gik ud over 3. Kompanie, og efter forbitrede nærkampe i mørket mod en stærk fjendtlig overmagt, lykkedes det til sidst at svinge venstre fløj tilbage og holde stillingen. Bataljonens tab denne tunge dag var 50 døde, 129 sårede og 35 savnede; sidstnævnte var for de fleste faldet i russernes hænder under flankeangrebet. Også Lt. Wulff såredes alvorligt.

Den 8. august skulle division gennem en omslutning fra syd først sætte sig i besiddelse af et fjendtligt afsnit, sydøst for Sjeltz, og derefter rykke videre frem mod byen Ostrow. De tre infanteriregimenter rykkede frem under kommando af deres kommandører i tre kolonner med deres tildelte artilleriformationer. R.I.R. 64 dannede venstre fløjkolonne og iværksatte kl. 0830 fra Dalekije. III. Bataillon dannede forspids og nåede over Højde 125 kl. 10 frem til vejen mellem Brondy og Jelemi. Under den fortsatte fremrykning kom bataljonen under kraftig artil-

leribeskydning, der imidlertid kun havde ringe virkning. Omkring kl. 17 rykkede begge de forreste kompagnier – 11. og 9. – frem over det russiske skydeterræn ved Grody. Om aftenen blev der etableret bivualet ved Antonjewo, da landsbyen selv for størsteparten var brændt ned af russerne selv. Sikringen overtog 10. Kompanie.

Som 1. Garde-Reserve-Division den 10. august nærmede sig Ostrow blev det konstateret, at fjenden langs hele Armeens front havde trukket sig tilbage. Ostrow var ikke besat og det samme var tilfældet med byerne omkring. Vores regiment kunne under klingende spil uden modstand marchere ind i byen. Om aftenen havde himmelen mod øst igen som så ofte før et rødt skær fra ildebrande. Russerne havde endnu engang under tilbagetrækningen sat ild til deres egne byer. Den 11. august fortsatte regimentet sin fremrykning. Den overskred denne dag den store jernbanelinje mellem Warszawa – Wilna – Petersburg. Ved Szlup havde fjenden igen sat sig fast. Imidlertid viste det sig relativt let at få ham presset ud af stillingerne. Blandt de sårede her var Lt. Hansen. I et dejligt vejr blev fremrykningen fortsat de næste dage uden at møde på nævneværdig modstand. De næste fjendtlige stillinger lå først i Nurzec-afsnittet. Et angreb på disse skulle finde sted den 14. august. Alle forberedelser var truffet, men så forsvandt den fjendtlige skydning hen på morgenen: russerne havde igen rømmet sin stilling uden kamp. Det kom senere til kamp ved Koru-Schaby. Den 15. august fik det videre mod Riedka. Også under denne fremrykning kom det til træfninger, der lykkeligvis kom gav få tab.

Omkring kl. 9 stod regimentet som divisionens fortrop klar til fortsat fremrykning mod øst ved kirkebyen Rudka. III. Bataillon dannede forspids. Den nåede under heftig fjendtlig artilleriild af enhver type frem til landsbyen Kocie-Basie. Under den videre fremrykning blev også landsbyen Kocie-Schaby og Kocie-Borowe indtaget. Da fjenden faldt tilbage, gav Major v. Gerlach på eget initiativ ordre til fortsat fremrykning. 11. Kompanie skulle gå frem mellem vejen til Rudka og landsbyen Niemyje-Sklody, 9. Kompanie sætte sig i besiddelse af selve landsbyen, og 12. Kompanie over Jarmonty sikre Højde 137. De tre kompagnier nåede uden problemer ved mørkefald de befalede mål. Bataljonsstaben fulgte til heste umiddelbart efter 9. Kompanie og var nået omkring 200 meter frem ad vejen mod Niemyje-Slody, da Major von Gerlach i mørket spurgte en styrke på omkring 20 mand, der i mørket dukkede op på vejen, om de tilhørte 9. Kompanie. – Intet svar fulgte trods gentagende høje råb. Så viste det sig pludseligt, at bataljonskommandør, adjudant Oberleutnant Freiherr v. Schleinitz, fører for bagagen, Unteroffizier Schaaf og begge hestepasserne befandt sig midt i en russisk infanteristyrke. Den nærmeste tysker, bataljonens telefonist og ordremodtager, var mindst 150 meter væk. Det krævede en hurtig beslutning. Et par slag med ridepisker mod den nærmeste russer og en ekstra høj banden og kommanderende, fejlede ikke i sin virkning mod den ligeså overraskede fjende. På nær 4 mand, der flygtede ind i mørket, kastede alle deres geværer og overgav sig.

Russerne trak sig hele tiden tilbage. Den 17. august overskred regimentet floden Nurzec, hvor fjenden havde ødelagt alle broer, men interimistiske broer hurtigt var blevet slået.

Det lykkedes herefter at kaste fjenden tilbage fra Kiersnowo og Højde 141. Den 19. og 20. august kom det igen til hårde kampe, hvori især II. Bataillon trådte frem, idet den erobrede Højde 171 i et hurtigt angreb og herefter rensede i nærkampe med fjenden.

Den 20. august kl. 1830 trådte II. Bataillon an til angreb. Det blev gennemført af 6. og 8. Kompanie, mens de to øvrige kompagnier af Hptm. v. Spiegel holdt de to øvrige kompagnier tilbage i reserve. Ganske vist var stillingerne på Højde 171 ikke dækket af pigtrådshindringer, men overordentligt stærkt besat, specielt med mange maskingeværer. Trods vore 21-cm mørsere, der sammen med andre artillerienheder var indsat mod den fjendtlige stilling, blev der gjort hårdnakket modstand. Hurtigt organiseret i den sydlige del af skoven syd for Højde 173 iværksatte 6. og 8. Kompagnier i halvdelinger angrebet over det godt 1000 meter brede, åbne terræn. Efter at være kommet omkring 100 meter frem, gik angrebet en kort tid i stå. Tæt presset lå her skytterne fra 6. Kompanie ved siden af hinanden, mod hvilke hele ilden fra de russiske stillinger var rettet, da længere til højre 1. Garde-Reserve-Regiment endnu ikke var kommet på højde med II. Bataillon. Så rev fører for 6. Kompanie, Hptm. von Reden, der befandt sig i sidste bølge af kompagniet, både eget og 8. Kompanie frem, og stormede under kraftig fjendtlig beskydning Højde 171. Ankomsten hertil måtte kompagnierne gennem en nærkamp med de fortvivlende forsvarende russere. Med bajonetterne trængte de tapre grenaderer fjenden ud af deres stillinger efter at de havde haft betydelige tab i døde, sårede og fanger.

Tabene ved II. Bataillon under dette energiske og dygtigt gennemførte angreb var desværre ikke ubetydelige: Offizierstellvertreter Wagner, Schacht, Rosenbach og Ahlsleben var såret. Desuden var 46 mand såret og 34 faldet.

Næste dag var bataljonerne allerede klar til fortsat fremrykning, da der fulgte et russisk modangreb. Det lykkedes russerne at løbe de forreste poster over ende, ubemærket at trænge over åen syd for Olszewo og fra nordøst at trænge ind i landsbyen. Det kom til forbitrede nærkampe med dele af II./2 Garde-Reserve-Regiment og der her fra os indsatte 12. Kompanie. En tid var 12. Kompanie også omringet, og kunne først omkring kl. 0700 undsættes i Olszewo takket være indgriben fra vores 9. og 10. Kompanie, hvorunder fjenden mistede 230 fanger. Desværre var tabene ved 12. Kompanie forholdsvis store: Feldwebelleutnant Süslow og 17 mand var faldet, 14 var såret og 12 savnet, formentlig faldet som fanger hos modstanderen.

Den 21. august var divisionen korpsreserve. Den var i alarmberedskab frem til kl. 1300 i dens kvarterer, men kunne så igen gå i hvil. Om morgenen den 22. august blev der befalet klargøring i den østlige udkant af Stare-Siolo. Efter indsættelse mellem 35. og 36. Infanterie-Division vest for Biala floden, skulle regimentet angribe frem over denne og her gøre klar til angreb mod øst til landsbyen Topczykały. Under fremrykningen blev R.I.R. 64 sendt mod nordøst til Kozlo for under den fortsatte fremrykning mod Orlanka at blive indsat mod det næste flodafsnit. Bataljonerne var for en dels vedkommende allerede ankommet hertil, da der indløb befaling til at vende om. Forudsætningerne for angrebet mod Orlanka var ikke blevet opfyldt da dele af 26. Inf.Div. endnu ikke var nået frem. Regimentet tik i bivuak vest for Podbiak, hvortil den ankom som det blev mørkt.

Bataljonerne forblev i hvil i disse bivuakker frem til den 23. august ved middagstid.

I den nu følgende nat trak fjendens sig foran højre nabodivision, 35. Infanterie-Division, temmelig lagt tilbage, men foran 1. Garde-Reserve-Division dog kun til vestkanten af skoven sydvest for Orle (ved »Brauerie«). I. Bataillon gik kl. 10 frem mod den af fjenden rømmede firkantede skov sydvest for Højde 176 og besatte denne. Under fortsat fremrykning den næste dag blev linjen Orla – Wolka nået, også banedæmningen blev rømmet uden kamp.

Natten til den 26. august blev det bekendt, at fjenden var under generel tilbagetrækning med sine bageste dele, men stadig langs vores front holdt stand med betydelige kræfter. Til den 26. august kl. 0400 var der befalet fremrykning langs hele Armeekorpsens front til gennembrud af den fjendtlige linje uden forudgående artilleriforberedelse. Veg fjenden tilbage skulle der iværksættes en generel forfølgelse.

For vores regiment, med underlagte I./1. Garde-Reserve-Regiment, var der befalet et fremstød mod Miklasze. Natten igennem holdt langtrækkende artilleri fjendens bagudgående veje under en kraftig beskydning. Fremsendte patruljer fra I. og II. Bataljon tidligt på morgenen kunne fastslå, at fjenden også havde rømmet Miklasze. Under den fortsatte fremrykning blev Orlanka overskredet via jernbanebroen øst for Miklasze. R.I.R. 64 nåede senere Nowo-Dwory-vest, hvor der blev indlagt en længere pause.

Denne dag kom det ikke til føling med fjenden, der havde trukket sig langt tilbage i nordøstlige retning. Regimentet fik om aftenen i kvarter i Szczyly-Nowobwory. Den 27. august måtte bataljonerne imidlertid allerede kl. 0500 alarmeres i deres kvarterer. Kort efter blev fremrykning igen iværksat; Det gik over den langstrakte Czyce til Kuraszewo, hvor divisionens hovedstyrke samledes, herunder også regimentet. Divisionen blev her trukket ud af forreste linje, og tilbragte tiden frem til den 31. august med nogle velfortjente hviledage. Vores regiment kom allerede den 27. august i kvarter i den nordlige del af Kuraszewo, en langstrakt, efter russiske forhold venlig kirke by. Vi havde allerede en tid ikke længere opholdt os på polsk, men på egentlig russisk jord. Yderlig var der ikke nævneværdig forskel at bemærke. Befolkningen var kulturel på samme lave niveau som de polske panjes. Påfaldende var naturligvis de russiske kirker med deres løgkupler, og de russiske kirkegårde med deres ejendommelige, flere meter høje, og derfor langt væk synlige gravkors – på afstand lignede den højtliggende kirkegården i Kuraszwo en stor galge-mark.

Omkring 8 km øst for landsbyen begyndte den omfattende Bialowiek urskov, »Bialowiesska Puszcza«, det tidligere hofjagrevir for kejseren af Rusland. Hviledagene i Kuraszewo gav mulighed for et besøg i denne omfattende skov af vidunderlig skønhed, hvor flere enorme træer, især ege og graner, fængslede øjnene. Karakteristisk for denne skov var desuden den tætte underskov og omfattende mose- og sumpområder. Det talrige vildt: rådyr, hjorte og europæiske bison, var ikke særlig sky. Mange en jæger og ikke-jæger søgte i disse dage deres jægerheld, til tider med stort resultat, indtil et strengt forbud satte en ende på dette skyderi. Under pausen i Kuraszewo ankom en større transport på over 400 mand erstatningspersonel, der fordelte på bataljonerne i forhold til deres reducere. Også enkelte officer fulgte med, blandt andet Leutnant Heinrich, Lill, Voigt, Frost og Marggraf.

b) 1. september til 10. oktober 1915

Tidligt den 1. september rykkede regimentet i rækkefølge III., II., I. Bataillon ud på en fredsmæssig march, der overskred den bredt slyngende Narew-dal ved den lille by af samme navn, og fortsatte mod nordøst. Kvartetterne i de små landsbyer Odrynki, Waniow og andre blev allerede nået ved middagstid. Marchen den 2. september var længere. Regiment fortsatte til Swisioch afsnittet, hvor bataljonerne gik i bivak da næsten alle huse var nedbrændte.

Den 3. september skulle divisionen igen indsættes i linjen mellem 4. Garde- og 26. Infanterie-Division. Under kommando af dens kommandør marcherede regimentet, forstærket af flere feltbatterier, som divisionens forspids i første omgang over Kiepcze til Gorbacze på den store landevej fra Bialystock. Et længere middagshvil blev afholdt i skoven øst for Gorbacze. Kl. 16 blev der igen trådt an, og kl. 18 havde man nået Kukolky.

I løbet af natten afløste II. og III. Bataillon dele af det württembergske Infanterie-Regiment 125 i forreste stilling. I. Bataillon blev natten til 4. september i første omgang som reserve i den østlige del af Kukolki. Efter at der i løbet af natten indgik befaling til angreb på de fjendtlige stillinger øst for floden Naumka, og regimentet i den forbindelse skubbede sin front mod nord, flyttede bataljonen den 4. september kl. 6 til skoven nord for Kukolki. Med forskydningen var III. Bataillon blevet regimentets højre fløj. I. Bataillon indrettede sig hurtigt med 1., 3. og 4. Kompanie på højderne syd for Bigenie-Male. Fjenden lagde ild af enhver art over den fremrykkende bataljon. Alligevel fik bataljonen arbejdet sig frem til vestbredden af Naumka. III. Bataillon havde det endnu vanskeligere. Patruljer havde i løbet af natten rekognosceret for overgangssteder over Naumka, og havde hurtigt kunnet konstatere at floden var omgivet af en sumpet, meget vanskelig passerbar floddal. På det befalede tidspunkt arbejdede 10., 11. og 12. Kompanie sig alligevel frem under heftig fjendtlig beskyddning. Det meste af kompagnierne kunne imidlertid kun passerer Naumka syd for den ødelagte landevejsbro beskyttet af husene i Szylowice-Vest, da fjenden fra hans højereliggende stillinger på østsiden kunne lægge alle bevægelser under kraftig artilleri-, infanteri og MG-ild. Næppe havde kompagnierne nået østsiden i dækning af husene før de blev ramt af en så heftig fjendtlig infanteri- og MG-ild, at de ikke kunne komme længere. I spidsen for sit kompagni faldt omkring kl. 0930 fører for 10. Kompanie Lt. Frost, der blot få dage tidligere var ankommet til regimentet. Kl. 11 begyndte så en kraftig dagsregn, der gjorde det umuligt for de i de sumpede områder liggende soldater at grave sig ned. Som situationen havde udviklet sig, var heller ikke I. Bataillon i stand til at rykke frem, da den var genstand for en kraftig flankerende beskyddning da naboregimentet ikke var på linje. Da en virksom bekæmpelse af de fjendtlige stillinger og særligt det fjendtlige artilleri var umuligt i den silende regn, blev der kl. 16 givet ordre til at indstille yderligere fremrykning. Som det blev mørkt trak I. Bataillon sig tilbage til østsiden af bakkerne. Fuldstændig gennemblødte måtte kompagnierne så grave sig ned her. At måtte gribe til spader med sultne maver og rystende af kulde i vådt tøj, er ikke netop behagelig. Så længes man efter afløsning. Omkring midnat kom der så endeligt lunkenvarm kaffe, i det mindste en forfriskning. III. Bataljon blev om aftenen trukket tilbage til vestsiden af floden, hvor den gik i kvarter i Bigenie-Male mod nord. Den havde denne dag det høje antal af 20 døde og 69 sårede at beklage.

Den 5. september om morgenen stod vi igen overfor det efterhånden hyppigt gentagne billede: trods tapper modstand dagen før havde fjenden rømmet sine stillinger langs østsiden af Naumka og også landsbyen Szylowice. Divisionen fulgte efter i samme orden som dagen før. Regnen var ophørt og himmelen klarede efterhånden op. Ved vores fremrykning traf fjenden sig fortsat tilbage.

Vi nærmede os floden Ross. Den fremsendte eskadron Loebbecke fra Garde-Reserve-Dragoner-Regiment fandt området vest for floden fri for fjender. I løbet af natten skulle infanterilinen lægges frem til bredden af floden. III. Bataillon byggede samtidig med tildelte pionerer et stormspang på over den 15 meters bredde og 1½ meter dybde flod og sumpede bredder.

Om dagen kunne der observeres en livlig fjendtlig skansning på den langsomt stigende østlige bred af floden. Det var tydeligt at se, af fjenden anvendte kvinder og børn til anlæggelsen af pigtrådshindringer, og tvang dem til at fortsætte dette arbejde trods den tyske beskydning. Da imidlertid den 7. september vores artilleriild efterhånden tiltog og infanteriet begyndte at rykke frem, rømmede fjenden stillingen.

Tidligt den 8. september overskred bataljonerne floden Ross øst for godset Tjeolino. MGK og bagagen kom over længere mod syd ved Kolontai via en her etableret krigsbro. Overgangen over den på grund af regnen opsvulmede flod via den kun nødtørftigt byggede og vaklende span, viste sig vanskelig og gik kun langsomt. R.I.R. 64 marcherede denne dag med divisionens hovedstyrke. Indkvartering skete ved mørkefald på godset og landsbyen Mojsiejewicze. Endnu engang havde russerne behandlet godset dårligt. Alle kister og skabe var brudt op og gennemrodede. Lader var sat i brand – for at gøre det kort, godset befandt sig i en trøstesløs tilstand.

Under den fortsatte fremrykning fulgte divisionen jernbanelinjen Wolkowysk – Lida – Wileika. Under tilbagetrækningen satte russerne ild til byen Wolkowysk som vi nærmede os. Mange af os har formentlig stadig synet at den brændende by i frisk hukommelse.

Vi nærmede os igen en russisk hovedstilling ved byen Pieski. Denne havde været forberedt gennem længere tid og tilsvarende udbygget og befæstet. 1. Garde-Reserve-Regiment var den 9. september i forreste linje. Den havde for at nå Zelwianka afsnittet, erobret den fjendtlige bakkestilling syd og sydøst for Pieski, og havde sig i besiddelse af selve byen. R.I.R. 64 var den 9. i reserve; kun II. Bataillon blev om aftenen stillet til rådighed for 1. G.R.R. Her kan en enkelt optegnelse fra min dagbog følge:

9. september: R.I.R. 64 er i dag i hvil. Det gør alle godt efter de anstrengende marcher og fægtninger. Så kom allerede kl. 9 befaling: »Kompagnierne gør sig marchklar, men bliver i kvarter«. Artilleriilden bliver livligere, fremme er et eller andet i gang. Kl. 11 bliver mad udleveret. Kl. 1130 melder telefonisten: befaling fra bataljon. »Kl. 12 står kompagnierne i den nordlige udkant af Strubnica«. Bataljonerne rykker frem ad vejen mod Pieski. Fremme syntes det at gå livlig til, men kan nu hører gevær og maskingeværild. Vi kan til venstre for os på en bakke se et billede af russisk ødelæggelses vildskab: langt over 100 døde køer ligger endnu der, hvor russerne i dag til morgen skød dem i hovedet, da de ikke selv hurtigt nok kunne bringe dem væk. Der står allerede kommandoer fra os til at bringe dem væk. Panje står med spader ved siden af og skal begrave dem.

Vi gør holdt i en skovkant. Dækket mod nord stiller bataljonen op. Ved siden af standser to batterier. Alle gør sig det bekvemt og lægger sig i den skønne efterårssol. Så kommer en melderytter med betaling til batteriføreren. Så lyder hans kommandofløjte: »Fertig machen! – sid op! – afgang! – trav! En vis uro rammer os: hvornår vil vi blive trukket frem? Men denne eftermiddag venter vi forgæves. Hen på aftenen kommer ordren: bataljonerne returnerer til de gamle kvarterer! – De elendige panje-hytter var den morgen blevet omhyggelig rengjorte. Vi lå på frisk halm med telefonist og ordremodtager ved min side. I de små huse sover man af forskellige grunde ikke særlig rolig. Så hører jeg halvt i søvne telefonen ringe. Straks tager den vagthavende telefonisk røret: Her er 1. Komp. - »Befaling fra bataljon: R.I.R. 64 afløser 1. G.R.R. Regimentet skal angribe. Regimentets supplement: I. og III. Bataillon i forreste linje. Supplement fra bataljon: 1., 2. og 3. Kompanie rykke frem til front. Kl. 6 står kompagnierne klare osv.«. Efter at ordre hurtigt er givet videre, forsøger man igen at få et par timers søvn. I halvsøvn hører man en eller anden give videre: R.I.R. 64 skal angribe.

Som ovenfor nævnt var det lykkedes at indtage Pieski den 9. september. Men om natten til den 10. indledte russerne et modangreb. Med stærke styrker angreb han kl. 0430 selve byen og de erobrede højder. Angrebet ramte især vores 5. og 6. Kompanie. For at standse det fjendtlige angreb længst mulige fremme, besluttede sig Lt. Voss til øjeblikkeligt at gå til modangreb med bajonetter. Som altid stormede også denne morgen den tapre kompagnifører i spidsen for sine folk. Af et skud på klosthold fandt han heldedøden; sammen med ham faldt også Lt. Lill. Russerne blev trængt tilbage over Zelwianka og over 700 fanger faldt i vore hænder. II. Bataillon kom i kvarter i den sydlige del af Pieski.

I. og III. Bataillon skulle den 10. september afløses de dele af 1. Garde-Reserve-Regiment, der stod nord og øst i en bue om Pieski. Afløsningen var vanskelig, da russerne stadig holdt deres hovedstilling foran byen besat, og herfra kunne se enhver forskydning. Kompagnierne foldede ud syd for bakkerne foran Pieski, og overskred disse i en let skyttelinje under heftig fjendtlig artilleriild. I det klare solskin markeredes skyttelinjerne på vej over bakkerne tydeligt mod himmelen og udgjorde derved et udmærket mål for artilleriet, som det formentlig kun sjældent fik præsenteret. Efter at I. Bataillon og III. Bataillon havde nået den sydlige del af Pieski, lagde russerne en kraftig ild over byen og specielt Zelwianka broen og hovedgaderne. Selvom broen blev gjort impassabel, lykkedes det ikke fjenden at ramme selve broen.

Efter mørkefald blev afløsningen gennemført, mens det for I. Bataillon var en nybesættelse. 4. Kompanie forblev i Pieski, hvor den mistede 5 mand til en fuldtræffer, der satte en lade i brand.

For 1. og 2. Kompanie blev der først i løbet af natten af en deling pionerer at bygge stormspang til den østlige bred af Zelwianka. Brohovedet på venstre fløj af regimentet blev holdt af III. Bataillon med 12., 10 og 11. Kompanie. Fjenden stod 250 meter foran I. Bataillon, mens afstanden på venstre fløj var 6-700 meter.

For den 11. september var der befalet angreb på de fjendtlige stillinger mod nordøst og øst. Primære mål var Højde 120, som III. Bataillon allerede i løbet af natten arbejdede sig tættere på. Også I. Bataillon arbejdede sig tættest muligt på fjenden, hvor de i dag gryet hurtigt gravede sig ned.

Omkring kl. 9 kom den telefoniske befaling: »0930-1115: observeret artilleribeskydning. 1115: stormskydning. Infanteriet deltager heri. Der skal ikke spares på ammunitionen. 1130: storm på den fjendtlige stilling!« Snart efter hylede de første granater hen over hoveder og vi kunne følge deres nedslag. Artilleriilden steg hele tiden og så begyndte stormskydningen. Russerne blev urolig. Enkelte løb bagud fra gravene. Endnu 5 minutter! Så er det tid! Afgang, fremad! En rasende ild fra russerne sætter ind. Kuglerne pifter forbi til højre og venstre! Et stille skrig, snart her, snart der! Som vi var 20 skridt fra graven, kom de fleste russere ud med hænderne oppe og lod sig tage til fange. Da de ikke var tilslutning til højre for 1. Kompanie, blev min højre fløjdeling under Offizierstellvertreter Fischer rettet mod den flankerende fjendtlige stilling, der mod syd fulgte flodløbet. Det lykkedes os at rulle de fjendtlige stillinger op indtil 300 meter vest for avlsgård Konovaje. I. Bataillon tog over 250 russere til fange og erobrede 3 MG; III. Bataillon, der havde stormet den stærkt befæstede Højde 120, tog 350 fanger og 5 MG.

R.I.R. 64 kan med særlig stolthed se tilbage på kampdagene ved Pieski. Gennem et fortræffeligt samvirke af alle enheder, som også blev anerkendt af divisionens dagsbefaling om aftenen den 11. september, var en hårdnakket fjendtlig stilling blevet erobret. Dagen tab, specielt i III. Bataillon, havde ikke været lette. Fjenden havde vist sig overordentlig rolig og sej, og havde også denne gang disponeret over et større artilleri også omfattende tunge kalibre, der havde forårsaget ikke ubetydelige skader på regimentet.

Efter det ømtålelige nederlag, russerne havde lidt, forløb natten til 12. september uden større forstyrrelser fra fjenden. I. og III. Bataillon, der allerede samme nat måtte gennemføre en forskydning af deres stillinger mod nord, gravede sig ned, og forbedrede i løbet af dagen stillingerne, kun i ringe grad generet af fjenden.

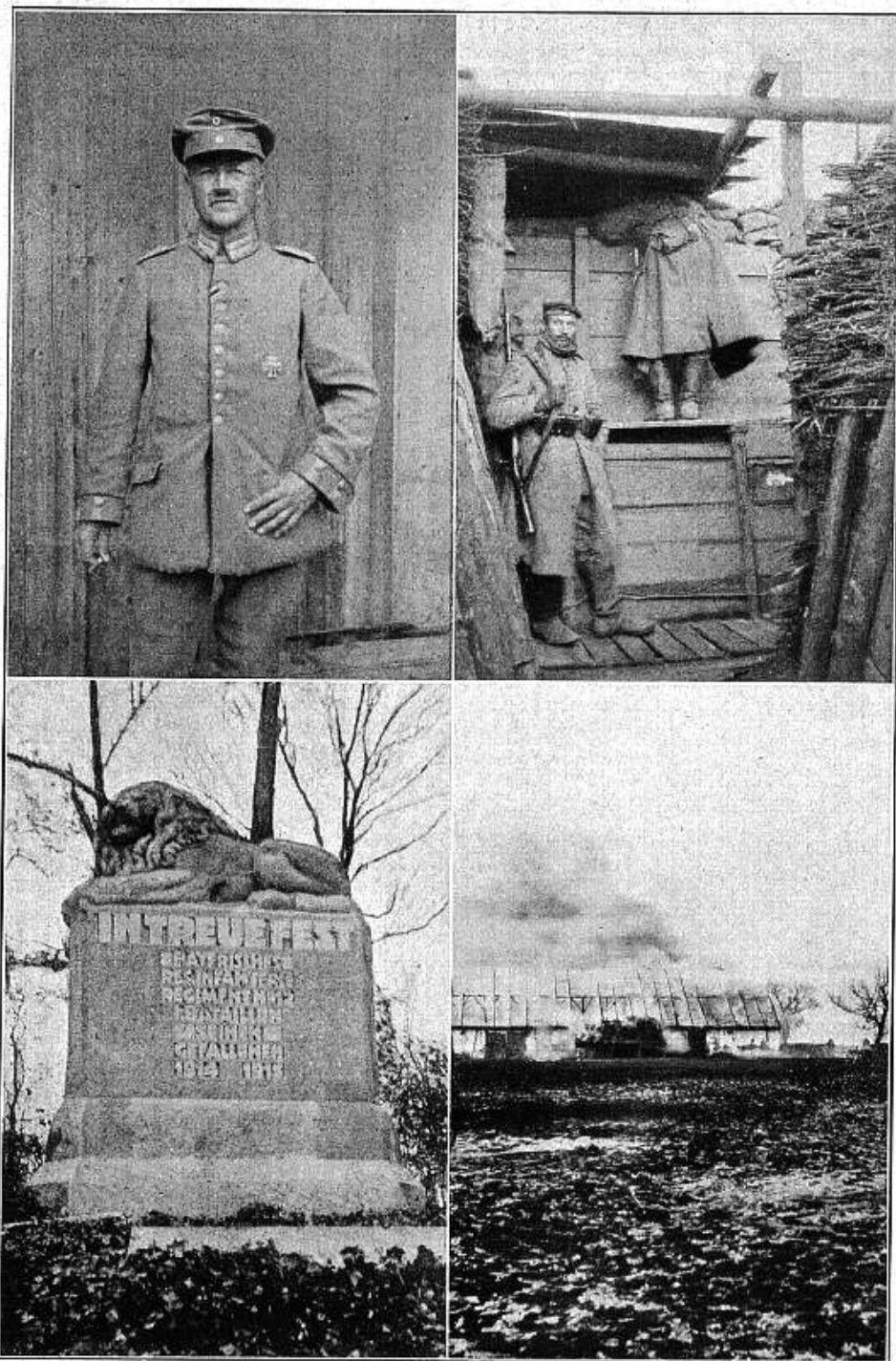
Den 12. september ankom endnu en transport af erstatningsmandskab, der endnu engang bestod af et antal tidligere medlemmer af regimentet; en anden stor del af erstatningen bestod af Schleswig-Holstenere og Hanseater. Den 13. september skulle angrebet fortsættes. Heri havde regimentet fået til opgave at tage avlsgård Honoraly og den store skov nordøst herfor. Angrebet blev dog ikke til noget. Tilsyneladende udmattede efter de sidste kampe var fjenden faldet tilbage mod nordøst. I. og III. Bataillon forfulgte øjeblikkeligt fjenden over avlsgården Honoraly frem til kanten af skoven. Den efterfølgende forfølgelse i retning af Nowosiolki blev overtaget af 2. Garde-Res.Reg., der rykkede frem gennem vores linje. Om eftermiddagen gik de to bataljoner tilbage til kvarterer i Pieski.

Den 14. september omkring kl. 0800 samledes hele regimentet endnu engang nordøst for Pieski på vejen mod Nowosiolki for at rykke frem ad denne og sikre linjen Karole – Nowosiolki i retning af Njemen og dennes biflod Szczara. Efter tildeling af artilleri blev der dannet et detachment under Oberstleutnant von Cramer. Med marchsikring, hvori I. Bataillon dannede forspids, blev fremrykning iværksat. Uden problemer blev Nowosiolki nået. Det blev konstateret, at russerne kun holdt den bevoksede anden bred af Njemen let besat. Natten til den 16. september samledes regimentet i bivak i og omkring Zaniemanski-Zell, en omkring 12 km vest for Nowosiolki liggende, nedbrændt, landsby, hvortil det sidste af I. Bataillons kompagnier først ankom over midnat. Alle enheder måtte anvende krigsbroen over Njemen ved Zelwiany, da der ved Mosty kun var færger til disposition.

Med sikring af Njemen linjen var XIII. Armeekorps operation, hvorunder 1. Garde-Reserve-Division siden 31. juli havde været underlagt, på en måde afsluttet, som også Generalkommandoen med omtale af de sidste kampe, henviste i en særlig dagsbefaling. Det hed heri:

Siden Armékorpsset ved byen Narew for anden gang overskred Narew, har den kæmpende overskredet Naumka, Ross og Zelwianka. Deling for deling har de mig tre underlagte divisioner løst deres opgaver. Forholdene ville at på flere kampdage, 1. Garde-Reserve-Division måtte bære kampens hovedbyrde. Den har med blodige ofre og strålende angreb kastet fjenden ved floden Ross og ved Pieski, og af ham taget flere hundreder fanger. - - Efter at Armékorpsset i det væsentligste har løst sine opgaver på sydsiden af Njemen, ønsker jeg ikke at lade afslutningen af disse operationer passerer uden på ny at udtale til de mig underlagte førere og tropper min fulde anerkendelse,

Sign. v. Watter

Oben links: Major v. Gerlach, Kommandeur des III./Ref.-Inf.-Regts. 64, Melkowschtschna 28.9.15. Rechts: Posten im Graben der 11./Ref.-Inf.-Regt. 64 westlich Wytichaete am 17.2.16. Unten links: „In Treue fest“, Denkmal der gefallenen Bayern in Arleux (Arras). In Brand geschossene Scheune auf dem Gutshof vom Kaczorowicz am 6.3.15.

Øben links: Narew-übergang der 1. Garde-Reg.Div. nördl. Schigobef am 24.7.15, 5 Uhr morgens. Rechts: Russen mit ihrem durch das III. Regt. 64 bei Pieski eroberten M.G. am 11.9.1915. Unten links: Angriffsfeld der 9./64 gegen den Kirchhof Drobin am 17.2.15. Rechts: Zerführte Narew-Brücke unweit Ręza, 23.7.15.

Imidlertid ventede der os nye hårde kampe på nordsiden af Njemen. Efter en iskold bivaknat, forlod bataljonerne den 16. september omkring kl. 6 Zaniemansk-Zell og nåede over Wielkie omkring kl. 10 den nordligere liggende Holyńska, hvor regimentet samlede sig til et længere middagshvil. Omkring kl. 13 gik det videre til Kloczki, hvor I. og III. Bataillon bivakkerede i og omkring. Køretøjer måtte følge efter i en bue over vejgafflen sydøst for Kamionka, mens bataljonerne selv tog den direkte vej over sletten til Kloczki. II. Bataillon rykkede samme aften videre over Milewze til en stilling mellem Budrowce og Zuszki med forbindelse til højre til 1. G.R.R. og til venstre til 5 4 I.D. Fjenden lå omkring 1000 meter overfor bataljonen, og natten forløb i det væsentlige rolig. Til den 17. september var angreb på fjenden planlagt. Tyngden i angrebet lå på højre fløj af divisionen, hvor 1. Garde-Reserve-Regiment skulle rykke frem mod Højde 15 2 og landsbyen Malewicz. Kl. 10 begyndte den tyske artilleriild. 1. G.R.R. tog de befalede mål og som beordret fulgte II./RIR 64 uden at møde modstand i første omgang frem til vestkanten af den store skov, som blev nået ved middagstid. Kl. 1430 kom der ordre til at fortsætte efter den tilbagegående fjende til den østlige kant af skoven. Målet blev nået uden større tab, hvor efter bataljonen gravede sig ned i målet.

I. fulgte II. Bataillons fremrykning og nåede omkring kl. 15 over Gudrowce godset frem til skovens vestlige side. Her fik den til venstre forbindelse til II. Bataillon og rykkede i løs skyttelinje gennem skoven uden at møde på nævneværdig modstand. Som den nåede skovens nordlige kant, gravede den sig ned.

Den 18. september skulle højdestillingen mellem Wierzbilka og Popława angribes. Alle stod klar til at rykke frem mod den tilsyneladende vanskelig højdestilling da det viste sig, at russerne allerede var gået tilbage over den næsen vandhindring, Turja. Det vidt spredte regiment samlede sig ved Turowka, hvorfra I. og III. Bataillon med sikring trængte frem til bakkerne øst for Turja. Broen over floden øst for Turowka var det ikke lykkedes russerne helt at brænde ned. For at de imidlertid igen kunne anvendes af køretøjer var det nødvendigt med en flere timer lang udbedring foretaget af pionerer og vores 8. Kompanie. Omkring kl. 15 var hele regimentet samlet ved Szsuczyn. Den slotsagtige hovedbygning var først forladt af russerne om formiddagen. Det rummede imidlertid stadig alle former for velkomne forsyninger som de fyrstelige besiddere ærgerligt forsøgt at beskytte. Snart efter gik Detachment Cramer med en tildelt artilleriafdelingen i spidsen for divisionen videre mod øst

gennem den store prægtige skov, der hørte under Szsuczyn besiddelserne, til nærheden af Miszczolno, som blev nået som det begyndte at blive mørkt.

Om morgenen den 19. september samledes det blandede Detachement Cramer sig ved Marcieniski avlsgård, hvorfra fremrykningen gik i gang kl. 1015. I. Bataillon dannede forspids. Omkring kl. 13 nåede bataljonen præstegården i Murowanka. Russerne var tilsyneladende meget hurtigt rykket tilbage, da der i banegårdsbygningen i Skrzybowce stadig lå ubegravede døde. En sådan observation har vi kun sjældent gjort; russerne plejede at sørge for, at ingen døde faldt i fjendehånd. Fra de beherskende højder vest for Lebioda floden var der vidt og bredt intet at se til fjenden. – Heller ikke den 20. september bragte os i føling med fjenden. Marchen førte os over Lebioda og Dzitwa floderne; begge steder måtte der først slås interimistiske broer. Om aftenen nåede regimentet Dalekie, Dudory og godset Wielkie Olzewo.

Den 21. september forblev regimentet marchklar i sine kvarterer indtil middag, men gik så i hvil. 1. Garde-Reserve-Division forlod denne dag 12. Armee og dermed også XIII. Armeekorps, og trådte i stedet over til 8. Armee, der stod under kommando af General der Artillerie v. Scholz.

Den 22. september blev benyttet til at nå den nye enhed, som vi nu tilhørte. Foran regimentet lå en temmelig lang march i retning af Lida-Lipnisaki. Kl. 8 blev iværksat og kort efter middag havde vi nået Lida. Vi kom forbi banegården i byens sydvestlige hjørne, som russerne havde sat i brand og nu kun var en øde, sortsværtet ruin. Vi fortsatte gennem den rimeligt rene by, der vrimlede med tyske soldater og handlende jøder, og standsede først længere østpå ved Boltucie i en koldt, øde sandet området. Om aftenen nåede vi Zyzma afsnittet ved Bialundzie og Kniazikowce. Den 23. september fulgte den første klargøring af divisionen i den nye arme. Modstanderen veg fortsat tilbage, og det kom denne og den følgende dag ikke til træfninger. Området, vi kom igennem, var stenet og øde, og kvarterer selv efter russiske forhold meget få. Hauptmann Freiherr v. Spiegel afgav denne dag efter 8 måneders hæder som fører for II. Bataillon kommandoen til Hauptmann Schaumburg, og overtog dennes hidtidige stilling som fører for M.G.K. Divisionen havde til venstre for 83. Infanterie-Division fået et selvstændigt ansvarsområde, og får at nå denne blev der den 25. september allerede brudt op inden daggry. Regimentet marcherede over Kowali til Dfertniki, hvor den i det bakkede, venlige landskab havde et en-times hvil. Middagspause blev holdt i den lille by Bogdanow, hvortil vi snart ankom. Om eftermiddag fortsatte regimentet til et beredskabsområde i vestkanten af skoven øst for Rimowitsche. Om aftenen skulle 1. Garde-Res.-Regt. ved Guty øst for skoven rykke ind til afløsning af venstre fløj af 83. Inf.Div. Kort efter kl. 17 blev beredskabet ophævet, og regimentet kunne få i kvarter i Jasno Pole, Pawlinowo og Selischki. Efter alarmberedskab i kvarterer frem til middag den følgende dag, rykkede bataljonerne igen tilbage i de tidligere beredskabsområder i skovkanten øst for Rimowitsche, for hen under aften igen at rykke tilbage i kvarter. II. Bataillon blev imidlertid som reserve underlagt 1. Garde-Res.Reg., og måtte forblive i bivak i skoven nær dette regiment. Den 27. september skulle så angrebet gennem 1. Garde-Res.Reg. finde sted. Endnu gang blev beredskabspladserne indtaget og rykket frem gennem skoven. Her skal der følge en kort notits fra min dagbog:

27. 9.: Kompagniet er igen placeret i samme beredskabsstilling som i de sidste dage. Geværerne er sat sammen, oppakningen lagt. Enkelte grenaderer skærer sig en humpel af det ny udleverede brød – hvem ved, hvornår der igen bliver tid til at spise! – andre skriver et feltpostkort til mor, kone eller kæreste, andre står og snakker sammen og vender den kritiske situation. I dag har man den nødvendige ro og tid hertil, man har en smule ”tryk” i 2. linje, altså et stykke bagved. Tæt i nærheden af os står et mørs-batteri, lidt længere væk er feltartilleri kørt i stilling. Ammunitionskolonner kommer i hurtigste gangart for at opbygge beholdningerne før den forestående ildforberedelse. – Indskydningen var allerede begyndt. Kanoneren skyder enkeltvis. Snart stiger larmen mere og mere. Batterierne skyder nu længere varende. Over de rødglødende rør bliver der af og til kastet koldt vand; sydende fordamper det. Så begynder den såkaldte stormskydning. Hvad der kan puttes i kanoneren, bliver sendt afsted. Det er for længst ikke mere muligt at forstå, hvad man siger, i nærheden af batterierne. Så kommer signalet: ”læg 100 meter frem!” Stormen var begyndt. Gud være med jer, brødre fra 1. G.R.R.! – Så kommer ordre: lad træde an! Ryk frem! – I aftenskumringer kommer vi over den blodstænkte slagmark. 1. G.R.R. havde desværre haft betydelige tab – Hesten styrter: foran mig en blodig krop af Lt. Spiegel, som jeg havde levet sammen med i flere uger, og som jeg agtede som en kær ven og god kammerat, og havde lært at værdsætte, var faldet! Forbliv du i evigt liv, min gode kammerat.

Om aftenen afløste RIR 64 i forreste linje 1. Garde-Reserve-Regiment. Alle bevægelser af enheder, og især afløsningen blev stærkt besværet af en vedvarende, kraftig regn, der startede sidst på eftermiddagen.

Fjenden havde den 27. september overordentlig store tab og også mistet 800 mand som fanger. Allerede i løbet af natten til den 28. september fandt udsendte patruljer den vestlige side af den såkaldte »lille« Beresina rømmet af russerne. På østsiden af dette brede afsnit stod fjenden igen i en befæstet stilling; imidlertid var også tilbagetrækningen mod øst af store russiske kolonner blevet set. R.I.R. 64 stod som eneste regiment fremme i

divisionens afsnit, og forfulgte i morgentågen fjenden indtil den mod nord nåede skovområdet i bakkerne på østsiden af Beresina. Afsnittet strakte sig efterhånden fra den tidligere mølle ved Ryttergodset Beresina, hvor en å løber ud i Beresina, indtil banelinjen vest for landsbyen Olzewschna. I løbet af dagen var under den til tider temmelig heftige fjendtlige artilleriild, fører for 2. Kompanie, Lt. Funcke, slynget et stykke væk af et sprængstykke, uden at blive såret af dette. Kun i nogle få dage kunne den seje, utrættelige officer ikke udfører sin tjeneste. Også i løbet af natten var fjenden urolig og forstyrrede med sin ild det påbegyndte arbejde med udbygning af stillingen. Det lykkedes endda russerne ved ryttergodset Beresina at sætte sig fast på vestsiden af floden med en større styrke. Den 22. september fortsatte russerne dagen igennem på tider med en temmelig livlig artilleriild. Den følgende nat blev I. Bataillon afløst af III. Hvilekvarterne var indrettet i Nowosjolki, Satischje og Jukowze.

Kort efter endt afløsning meldte den fremskudte post fra 9. Kompanie på højre fløj om en nærmende russisk patrulje på denne side Beresina. På grund af den stærke fjendtlige styrke, uklarheden om forholdene og den mørke nat, førte det til inddragelse af den fremskudte post, hvilket skete ved midnat. Resten af natten blev det ivrige arbejde på stillingen ikke uvæsentligt forstyrret af den fjendtlige artilleri- og infanteriild. Som om morgenen den 30. september den meget tætte tåge begyndte at lette en smule, blev det konstateret, at fjenden overfor 9. Kompanie havde arbejdet sig ind på 200 meters afstand med en styrke af formentlig kompagnistørrelse, og havde grave sig ned her. Denne fremskudte del af den russiske stilling blev meget hurtig og med hurtig succes belagt med ild af enhver art. For at dæmpe de øvrige russiske forberedelser og angrebslyst, blev der natten fra 1. til 2. oktober af II. Bataillon indbygget fortræffelig virkende lyskastere, og med godt resultat gennemført tre ildoverfald med artilleristøtte mod den fjendtlige grav nord for ryttergodset Beresina. Desværre havde II. Bataillon den sidste nat mistet endnu 3 døde og 3 sårede.

Denne nat skulle blive den sidste, regimentet skulle tilbringe direkte over for fjenden på den østlige krigsskueplads. Allerede ordren i de sidste dage af september om en udbygning af de opnåede stillinger, tydede på at den tyske offensiv i 1. Garde-Reserve-Divisions afsnit ikke ville blive fortsat på den anden side Beresina. Samtidig dukkede også snart de første rygter og tegn op på, at vores division ville blive trukket ud af fronten og sendt til en anden krigsskueplads. Allerede den 1. oktober kom befalingen, der fastlagde afmarchen i retning af Grodno. Samme dag ankom også allerede forkommandoen fra Landwehr-Regiment 76, der skulle overtage afsnittet.

Den 3. oktober forlod bataljonerne det østligste punkt, de havde nået på den russiske krigsskueplads. Ved afgang blev følgende Armeebefaling udsendt:

Siden september forrige år har Garde-Reservekorps på den østlige krigsskueplads kæmpet under min kommando. Uovertruffet i tapperhed og udholdende anstrengelser af enhver art, har Garde-Reservekorps fuldført en præstation, *der i gardens historie altid vil stå i første række.* Jeg tanker alle dele og medlemmer af Garde-Reservekorps, som nu forlader min kommando, og ved, at den også på en anden krigsskueplads vil høste ny hæder.

Sign. v. Hindenburg

Denne armeebefaling blev fulgt af en dagsbefaling fra vores højt agtede divisionskommandør, Generalmajor Albrecht:

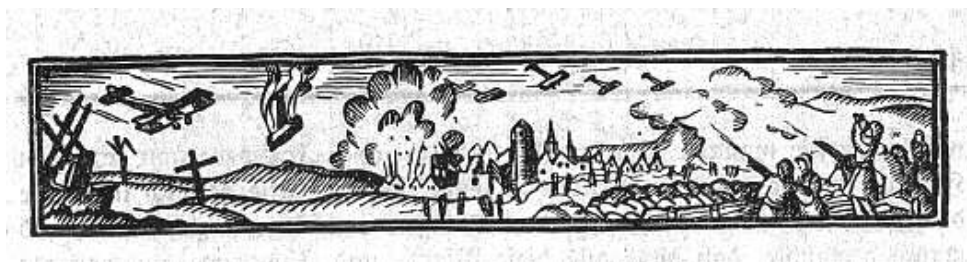
Bogdanow, 4. 10. 1915

De næste dage forlader divisionen russisk-polsk jord, hvor den gennem 12 måneder altid sejrrig har kæmpet. Stolt over denne succes, stolt over den gentagende i denne periode tildelte anerkendelse fra Hans Majestæt Kejseren, stolt over de for få dage siden modtagne afskedsord fra vores feltmarskal, går vi ny opgaver i møde i tjeneste for vores fædreland. Mange kære, trofaste og tapre kammerater må vi efterlade i russisk jord. Tanken om disse vore tapreste, erindringer om de stielelige korssmykkede grave, hvor vi begravede dem, vil altid blive i vore hjerter. *De døde den skønneste soldaterdød for deres fædreland! At denne død ikke har været forgæves, er derfor en pligt for os overlevende.* Endnu er ikke alt det opnået, som de gav deres liv i bestræbelse efter. Endnu er kampen for det tyske folks eksistens ikke afsluttet. Endnu skal der holdes ud. Dette forlanges af vores døde kammerater i de russiske grave. At vise os dem værdig, er vores opgave i alt fremtid.

Derfor videre med Gud for kejser og Rige!

Sign. Albrecht.

De første måneder i Frankrig

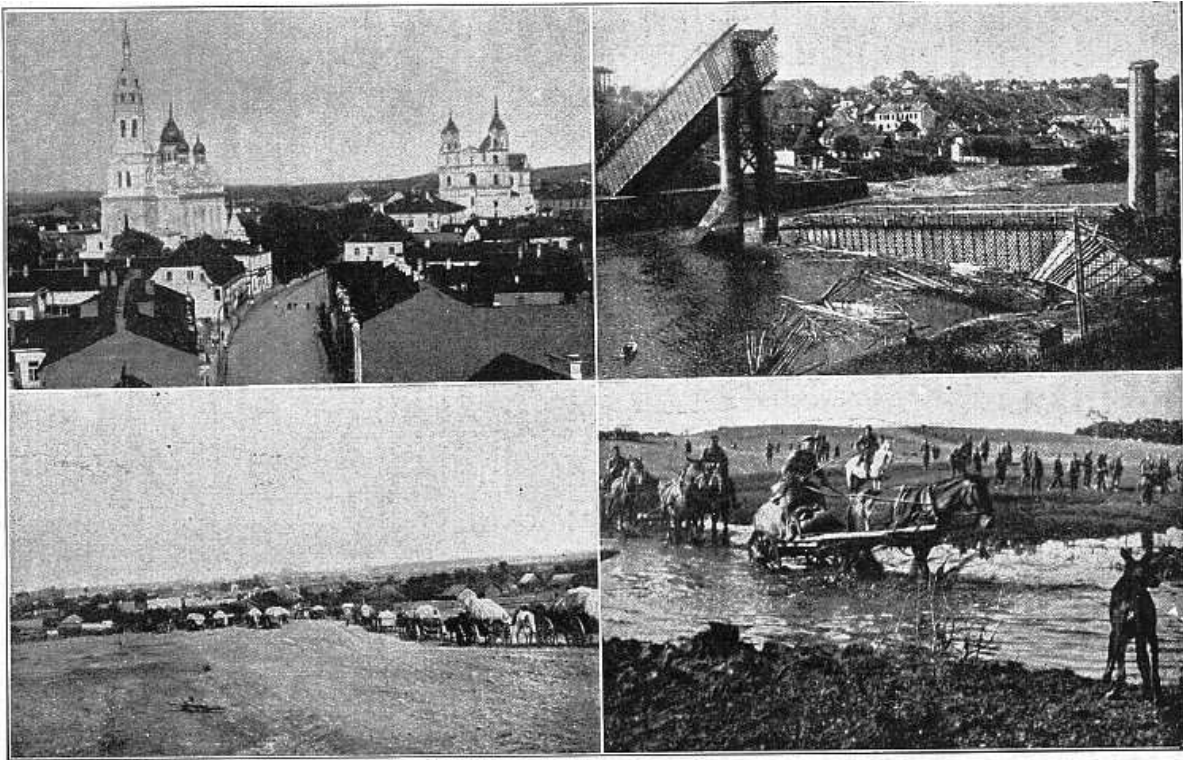
Oktober 1915 til slutningen af april 1916

a) Transport og ankomst

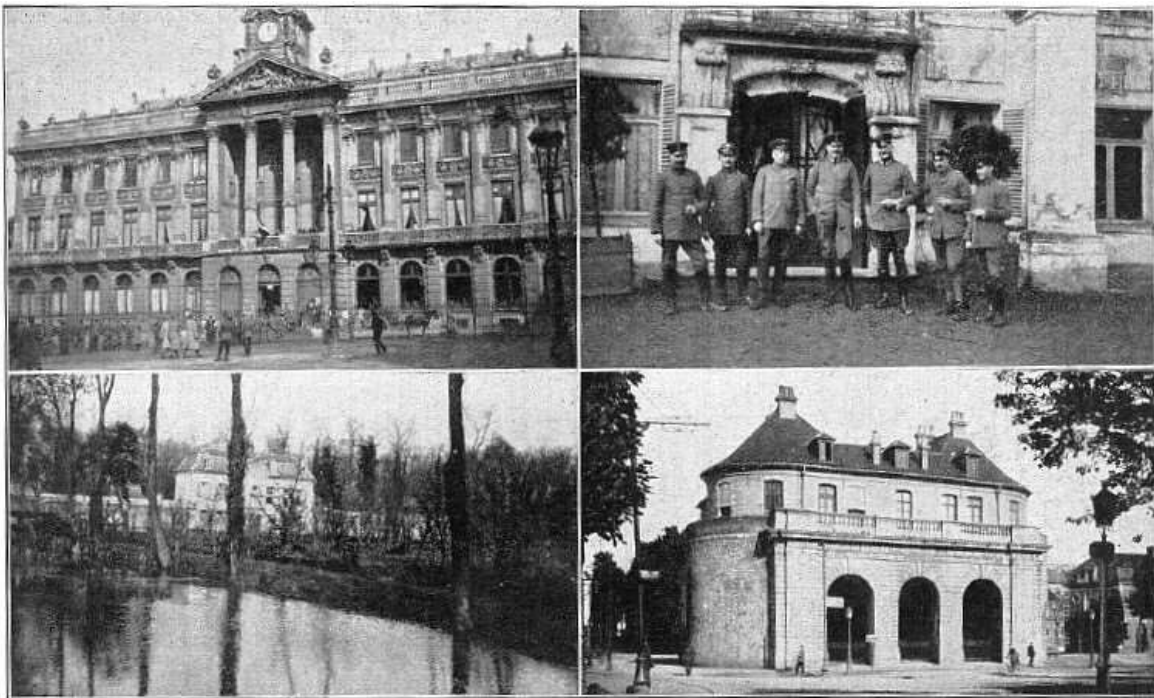
Søndag den 3. oktober 1915 havde regimentet hviledag og begyndte den følgende dag marchen til Grodno. I små daglig, ofte kun 20-25 km lange etaper, rykkede bataljonerne vestpå i for det meste et herligt efterårsvejr. I første omgang gik det tilbage over slagmarker, floder og indkvarteringer, som vi under fremrykningen havde været igennem. Enkelte dage blev der indkvarteret i landsbyer, hvor vi nogle få uger i forvejen havde ligget. Fra Lida kom regimentet, der generelt fulgte hovedvejen mod Grodno, igen over Szczuczyn slottet og nåede den 9. oktober til Kamionka, hvor der endnu engang var indlagt en hviledag. den 12. oktober, årsdagen for Slowiki-Nowe, nåede vi det foreløbige mål: ved middagstid rykkede regimentet ind i byen og fæstningen Grodno under klingende spil. I borgerkvarterer i den østlige del af byen fandt regimentet gode kvarterer. Grodno gjorde efter russiske forhold et rent indtryk. Meget skyldtes imidlertid den tyske ordenssans, og indsats siden erobringen få uger tidligere, under medvirken af talrige russiske krigsfanger. Den største del af Grodno ligger på højre side af Njemen, der dybt nedskåret går gennem byen. Begge broer over floden, jernbanebroen og vejbroen, havde fjenden nået at ødelægge. En del af jernbanebroen af stål var styrtet sammen og lå i vandet, mens den anden svævede i luften. Over begge de etablerede krigsbroer havde de for længst været en livlig militær trafik, der herskede i byen. Den 23. oktober havde R.I.R. 64 hviledag og kunne kikke på byen og endeligt tage afsked med østen. I løbet af dagen blev de talrige Panje-heste og vogne for de flestes vedkommende afleveret; for mange end kusk, men også for mangan en feldwebel en svær afsked. Bagagen, der fulgte tropperne, havde med tiden fået en stadig større karakter af en karavane, og mange troede at, uden alle disse heste og køretøjer ville en videre krigsførelse være så godt som udelukket.

Den for transporten bestemte banegård Loŝoŝna lå på venstre side af Njemen nogle kilometer fra Grodno. Allerede om aftenen den 13. oktober blev I. Bataillon indladet og kørte kort efter afsted; den 14. oktober fulgte begge de øvrige bataljoner og M.G.K. I første omgang gik turen over Augustowo, stedet for de blodige kampe under forårskampene i 1915. Kort efter blev imidlertid den tyske grænse passeret til stor jubel. Over Marggrabowa – Allenstein – Thorn kørte de fire transporttog til Alexandrowo. Her blev der omhyggeligt afluset og der fandt udleveret til mandskabet af nyt undertøj, delvist også andre nye beklædningsgenstande. Den dejlige fornemmelse af at være kommet af med de talrige russiske lus, og til at være blevet befriet for de uge- og månedlange russisk-polske snavs, hævede enormt den generelle stemning. Efter at der var skiftet jernbanevogne, fik turen videre mod en ny krigsskueplads. Hvad målet var, anede hidtil end ikke de største vigtigperer; man snakkede om Serbien, om kystforsvar langs Nordsøen osv. Men da toget i Thorn svingede mod Berlin blev det klart for de fleste, at turen kun kunne gå mod Frankrig. I Berlin-Neu-Tempelhof, ikke langt fra vores erstatningsbataljons garnison, var der for alle fire tog planlagt med et kort, halvtimes ophold. I. Bataillon kom gennem Berlin om natten. Det var derfor for os alle udelukket at komme til var et øjeblik at snakke med kære bekendte og familie.

Snart gik turen videre. Som for mere end 14 måneder tidligere, kørte vi over Stendal, Hannover i retning af Rhinen. Denne gang fik det over floden ved Duisburg og herfra videre over Aachen – Liège – Namur, alle byer og områder, hvortil der knyttede sig særlige erindringer, indtil via over Mons-Valenciennes kom til området ved Cambrai, hvortil ankomst efter næsten fire dages transport skete i løbet af den 17. og 18. oktober. Efter udlosning på banegårdene Cambrai-Annexe og Marcoing, marcherede bataljonerne til deres indkvarteringer syd for byen: I. Bataillon i Niergnies, hvorfra 4. Kompanie den 19. oktober på grund af overbelægning flyttede til Avoingt ved siden af. II. Bataillon stab, 5., 6. og 7. Kompanie kom til Seranvillers, 8. Kompanie til Féronville.

Oben links: Holzkirche und Dom in Grodno, Oktober 1915. Rechts: Zerstörte Eisenbahnbrücke in Grodno, Oktober 1915.
Unten links: Blick auf Pieski, September 1915. Rechts: Wasservagen bei Bogdanow, Ende September 1915.

Oben links: Konzert auf dem Markt in Cambrai. Rechts: Schloss Jénélou, Frühjahr 1916. Lt. Heinich, Lt. Hoepner, Lt. Voigt, Hptm. v. Stockhausen, Hptm. Witte, Lt. Erthoff, Lt. Grosjean. Unten links: Kanal bei Cambrai. Rechts: Staditor in Douai.

Den 19. oktober blev 6. Kompanie flyttet til Avoigt, 8. Kompanie til Seranvillers og den store bagage til Feronville. Den 22. oktober flyttede stab og 9. Kompanie til Avoigt. M.G.K. var i Avoigt, regimentsstab i første omgang i Niergnies, senere i Masnières.

På dette tidspunkt var førerstillingerne ved regimentet som følger:

Regimentskommandør: Oberstleutnant v. Cramer

Adjutant: Hauptmann Freiherr v. Schleinitz (Dietrich)

I. Bataillon:

Kommandør: Major v. Wedelstaedt – Adjutant Oberleutnant v. Kühlwein.

1. Kompanie: Leutnant Voigt – Kompanie-Feldwebel Regulski.

2. Kompanie: Leutnant Funcke – Kompanie-Feldwebel Werner.

3. Kompanie: Leutnant Griesse – Kompanie-Feldwebel Kott.

4. Kompanie: Oberleutnant Thiesing – Kompanie-Feldwebel Laars.

II. Bataillon:

Kommandør: Hauptmann Schaumburg – Adjutant Oberleutnant Rabe.

5. Kompanie: Leutnant Heinrichs – Kompanie-Feldwebel Weber.

6. Kompanie: Hauptmann v. Reden – Kompanie-Feldwebel Riese.

7. Kompanie: Leutnant Pfannenmüller – Kompanie-Feldwebel Graichen.

8. Kompanie: Leutnant Heinrich – Kompanie-Feldwebel Lampe.

III. Bataillon:

Kommandør: Major v. Gerlach – Adjutant Oberleutnant Freih. v. Schienitz (Siegmond)

9. Kompanie: Leutnant Bünz – Kompanie-Feldwebel Löhnert.

10. Kompanie: Leutnant Marggraf – Kompanie-Feldwebel Nowack.

11. Kompanie: Leutnant Lohmeyer – Kompanie-Feldwebel Rieger.

12. Kompanie: Leutnant Hansen – Kompanie-Feldwebel Weyrauch.

M.G.Kompanie: Hauptmann Frhr. Spiegel von und zu Peckelsheim – Kompanie-Feldwebel Dahms.

b) Tiden til den første indsats, 18. oktober – 7. november 1915

To store transporter med erstatningspersonel nåede frem den 18. og 19. oktober. Igen var der blandt dem mange tidligere medlemmer, der efter at være kommet sig efter sår eller sygdom, havde fået deres ønske om at returnere til deres gamle elskede regiment opfyldt. De første få dage i ro gik med til vending til forhold totalt anderledes i vest i forhold til Rusland, både med hensyn til kvarterer og den lokale landbobefolkning. Herefter drejede det sig om at indfører tropperne i kampmåden på den nye krigsskueplads og gennemfører en grundig uddannelse hertil.

Den 20. oktober afholdt kommandør for pionererne, Hauptmann Scherlau i Niergnies et indledende foredrag for regimentets officerskorps omkring bygning og vedligeholdelse af skyttegrave og andre lignende anlæg langs fronten. Besigtigelsesture for enkelte officerer fulgte til XIV. Reservekorps stillinger vest for Bapaume, og regimentets praktiske uddannelse begyndte med, at der syd for Niergnies under ledelse af pionerer blev bygget et øvelsesværk. I dette skyttegravsværk fremstillede kompagnierne alle de konstruktioner og indretninger, stillingskrigen i vest krævede. I dette øvelsesområde arbejdede daglig for- og eftermiddag 800 mand af regimentet. Den første uddannelsesperiode sluttede den 4., 5. og 6. november med mønstring af bataljonerne under overværelse af direkte foresatte. Under mønstringen blev der forevist praktiske daglige tjeneste i skyttegrave, forsvar af en stilling, fremføring af forstærkning, afspærring af en løbegrav og lignende. Ved siden af havde bataljonerne i daglig tjeneste skarpskydning, brug af spader i nærkamp mod dukker, kastning med håndgranater, anvendelse af gasmasker – en i øst hidtil ukendt udrustningsgenstand – idræt og fysiske øvelser af forskellige art. Også teoretisk blev mandskabet undervist i alle disse tjenestelige forhold og emner. En patriotisk mindetag faldt straks i de første dage af vores ophold på fransk jord: søndag den 24. oktober blev 500-års jubilæet fejret for Hohenzollerns herskab over Mark Brandenburg. Samme eftermiddag blev der i Wambaix afholdt feltgudstjeneste for det i åben firkant opstillede regiment. Det forekom os mærkeligt ikke at være i føling med fjenden; man havde haft opfattelsen af, at fjenden stod for døren. Imidlertid erindrede den aldrig ophørende kanontorden, der især ved aftenstid ofte øgedes i voldsomhed, mindede os om, at der endnu lå vanskelige tider foran os. Lokalbefolkningen kikkede i den retning, hvor kamplarmen især var kraftig, og råbte til hinanden: *Ils viennent!* – De kommer! Deres

tiltro til deres lands fremtid indgød os respekt. Selvom franskmændene nok var venlige og høflige i omgangen, så var de dog for stolte til at beundre vore parader og musikfremføringer. På disse tidspunkter lod ingen sig se i gaderne.

c) Den første indsats. 7. – 20. november 1915

Men vi skulle snart også her i Frankrig igen stifte bekendtskab med krigens alvor. En indsættelse i fronten i Fransk-Flandern var forestående. Den hidtidige uddannelse i skyttegravstjeneste havde vist, at officerer og mandskab var blevet så fortrolig med forholdene på den nye krigsskueplads, at de kunne betros et afsnit af fronten. For divisionen, der igen var underlagt XIII. Armee-korps, blev der befalet lidt efter lidt indsættelse af regimenterne ved den 6. bayriske reserve-division vest for Haubourdin. Herved ville størstedelen af divisionen forblive reserve for den øverste hærledelse i og omkring Cambrai. Vores regiment blev af divisionen sat i første række, og den blev indsat i det bayriske 21 R.I.R. afsnit. Den egentlige indsættelse langs fronten skulle vare 12 dage. Vores afsnit var 2. fra højre af den bayriske divisions fire regimentsafsnit, og lå vest for nordvest for Beaucamps[-Ligny]. Vores forkommando nåede den 7. november den bayriske regimentsstab i Beaucamps, og i løbet af den 8. november kom bataljonerne uden M.G.K., som forblev i Cambrai, frem til banegården i Wavrin. Her blev de modtaget af bayriske kommandoer, der omhyggelig havde truffet alle nødvendige forberedelser til afløsningen. Allerede samme aften besatte bataljonerne deres stillinger, og alle tre var involveret. Regimentets afsnit faldt nemlig i to underafsnit på hver 3 kompagnier i forreste linje (a, b, c – d, e, f); yderligere tre kompagnier lå i beredskab: højre og midterste i Marksheim og Marienburg i Underafsnit I, venstre i Türkenecke i Underafsnit II. Et kompagni dannede regimentsreserve i Beaucamps og de to sidste kompagnier brigadereserve i Ligny. De to kommandostationer Depot-ferme og Türkenecke var i første omgang besat af kommandørerne for I. og II. Bataillon. Kommandøren for III. Bataillon gik i første omgang i hvil i Haubourdin. En fjerde opstillet stab ved regimentet med Hauptmann v. Neumann som kommandør og Lt. Hinrichs som adjudant kom i kvarter i Beaucamps og havde de to kompagnier i Brigadereserve underlagt. Besættelsen af regimentets afsnit i de første tre dage skete på den måde, at 1. – 4. og 7. og 8. Kompanie indtog Afsnit a til f i den forreste linje. Beredskab højre i Maraksheim og Insel blev 10. Kompanie, Beredskab Midte i Marienburg og Wasserburg var 12. mens beredskab venstre i Türkenecke var 6. Kompanie. 5. Kompanie blev regimentsreserve, 9. og 11. Kompanie brigadereserve. Hver 3. dag fulgte en forskydning på den måde, at enkelte kompagnier i forreste linje gik i hvil og beredskab, mens de bagved liggende kompagnier rykkede ind. Efter forløbet af de 12 dage havde regimentet gennemført den første indsats på den måde, at hvert kompagni havde været 6 dage i forreste linje, 3 dage i beredskab og 3 dage i hvil. Efter de første 6 dage afløste staben ved III. Bataillon staben ved I. Bataillon i Depot-Ferme, mens Hauptmann v. Neumanns nyopstillede stab afløste II. Bataillon i Türkenecke. Major v. Wedelstaedt gik i hvil i Haubourdin, Hptm. Schaumburg i Beaucamps til de to kompagnier i brigade reserve. Den 9. november formiddag overtog Oberstleutnant v. Cramer kommandoen over afsnittet fra den bayriske regimentskommandør Oberstleutnant Braun.

Afløsningen af kompagnierne om aftenen den 8. november gik takket være bayrernes udmærkede forberedelse uden problemer og også uden forstyrrelser fra fjendens side. Det var englændere, der lå overfor. Afstanden var kun få 100 meter. Fjenden havde det handikap i forhold til os, at hans stillinger lå lavere og derfor var mere fugtige. Gravene i vores forreste linje var ganske vist i en god vedligeholdet tilstand. den stærke regn, der på tidspunktet faldt i de lavt liggende områder i Fransk-Flandern, og ikke holdt op under vores indsats, havde derimod på mange steder lagt forbindelses- og løbegrave under på steder 1 meter vand, og gjort dem på det nærmeste impassable. Dag og nat arbejdede kompagnierne med pumper, øser, skovle, spader og andet værktøj til fjernelse eller i det mindste mindske den høje vandstand. Mange gange var vand trængt ind i dækninger og i de såkaldte »Löwenlöcher«. Ofte var også skulder og rygværn og sidevægge på forbindelsesgravene styrtet sammen. Retableringen af alt dette var i dette område derfor særlig vanskelig, da anlæg ikke var skabt gennem nedgravning, men gennem en besværlig opbygning oven på jorden med hjælp af brædder, fletværk, sandsække og lignende. Det krævede stadig overvågning og uafbrudt arbejde af alle, blot at holde stillingen i en nødtørftig stand. Da for det meste kun nætterne kunne anvendes til transport af materialer, havde mandskabet kun få muligheder for hvil. Fjenden havde tilsyneladende lignende vanskeligheder, om ikke større, at overvinde i sin stillinger, og forholdt sig derfor generelt rolig. Om natten viste sig derimod stærke patruljer, som vi på tidspunktet kun kunne imødegå med svage patruljer på en fører og omkring 8 mand. De fjendtlige artilleri blev først noget aktiv efter omkring kl. 11. I de tidlige timer herskede der derimod næsten våbenhvile. Uden at blive beskudt var det muligt at bevæge sig udenfor graven. Fra kl. 11 var hans observatører derimod meget opmærksomme på alle bevægelser, kogerøg og lign., og rettede hurtigt ild mod denne type mål. Derimod rettede engelsk artilleri ikke en ødelæggende ild

mod enkelte dele af stillingen under vores 12 dages indsats. I aftentimerne formodede englænder med rette større bevægelser ved os i form af madafhenter, og transport af materialer af enhver art, og lagde derfor strøild over terrænet med forkærlighed for åbenbart fastindstillede MG. Denne beskydning gik især ud over punkter bag fronten, der gerne benyttedes. På den anden side blev vi ikke fjendens beskydning svar skyldig med artilleri og MG-ild. Vore tab forblev i de 12 dage mellem 8. og 12. november få. Hele regimentet mistede i denne periode 6 døde og 29 sårede. Af sidstnævnte var en stor del kun lettere sårede, og kunne derfor forblive ved enhederne. Englænderne havde uden tvivl erkendt Depot-Ferme som kommandostation eller i det mindste et trafikknudepunkt, ikke mindst fordi de tydelige sigtbare såkaldte depotgrave udmundede tæt på den klynge huse, hvori den var placeret. Depot-Ferme var derfor hyppigt mål for engelsk artilleri, og den 19. november om eftermiddagen blev Major v. Gerlach her, en dag før afløsning, såret let i hovedet af et sprængstykke. Til vores store glæde kunne han imidlertid igen overtage kommandoen over sin bataljon omkring månedsskiftet. Den 20. november om aftenen kom afløsningen af regimentet med det bayriske R.I.R. 21. Også denne skete uden episoder, og bataljonerne kunne gå i kvarter i Haubourdin, Wavrin og Bac-d'Emerin. I løbet af den følgende dag blev regimentet med tog transporteret tilbage til Cambrai. Her indkvarteredes I. Bataillon i Cauroir, II. i Masnières og III. med staben, 9., 10. og 12. Kompanie i Avoigt og med 11. Kompanie i Niergnies.

d) Indsats i Ypres buen ved Wytschaete. 23. november til 13. december 1915

Kun nogle få dage i hvil blev os ondt, dårligt tid nok til for mandskabet af bringe udrustning og beklædning i orden. Allerede den 23. november blev regimentet til indsat i Ypres buen underlagt 123 Infanterie-Division til indsættelse i forreste linje, og kørte næste dag med jernbane fra Cambrai over Lille – Tourcoing til Werwicq og Menin. I de næste nætter skulle regimentet så afløse det saksiske Infanterie-Regiment 182 i dennes stillinger. Også denne gang blev M.G.-Kompanie efterladt i dens kvarterer i Avoigt. Saksernes maskingeværer forblev i stillingen. I. Bataillon rykkede efter et kort hvil i Halluin om aftenen den 24. november frem i en stilling vest for Wytschaete. Først kørte den med feltbane over Bousbecque – Werwicq til Comines. Herfra havde den i silende regn en mindst 3 timers march før den nåede højre underafsnit af IR 182 stilling. Den 25. november om aftenen afløste II. Bataillon på samme måde saksernes venstre underafsnit. Fra I. og II. Bataillon kom i første omgang 1., 2. og 3. Kompanie, og 5., 6. og 7. Kompanie i forreste linje, til højre med forbindelse til det saksiske I.R. 178, til venstre til R.I.R. 22 fra I.D. 117. Forreste linje gik generelt i en bugtet linje med fornt mod nordvest og vest. Den havde en bredde på omkring 1200 meter og lå gennemsnitlig 1 km vest for Wytschaete. Udbygning af stillingen var endnu ikke færdig, hvilket i den stærke regn gjorde problemet med vand meget følelig. I modsætning til den forrige stilling ved Beaucamps, stod vandet her ved Wytschaete i den forreste grav så højt, at en bemanning flere steder var umulig, og på andre steder kun kunne nås over åbent terræn, og dermed kun i mørke. Også hver var gravene i mange tilfælde faldet sammen og dækninger løbet fulde af vand. Underbringelsen af mandskabet var derfor indledningsvis meget dårlig. Kampgraven i den bagved liggende linje var i samme ynkelige forfatning og forbindelsesgravene »Hessenweg«, »Bayernweg«, »Schweinlesteg« osv. Kompagnierne begyndte øjeblikkeligt efter indrykning at sætte stillingen i en nogenlunde ordentlig tilstand, hvilket trods anstrengende indsats kun delvist lykkedes. I de bagvedliggende linjer fik man desuden hjælp fra enkelte kompagnier fra det midlertidige frigjorte IR 182.

Afløsning var reguleret på den måde, at III. Bataillon efter 4. dage, altså den 28. november, afløste I. i det højre underafsnit, og II. Bataillon igen om aftenen den 30. november. Fra dette tidspunkt afløsning reguleret på den måde, at der hele tiden var 2 bataljoner 6 dage fremme og 1 bataljon 3 dage i hvil i Halluin, hvor indkvarteringen skete i fabrikslokaler. Af bataljonerne var 3 kompagnier i føling med fjenden og et kompagni i reserve i den bagved liggende grav. Til transport frem og tilbage til stillingen, blev feltbanen fortsat anvendt frem til Comines. På grund af den herfra stadig betydelige afstand til stillingen, strakte afløsningen sig imidlertid over lang tid, og den afløste bataljon kom for det meste ikke længere om natten end øst for Comines, og først næste morgen omkring kl. 6 med feltbanen frem til Halluin. Regimentsstab og bataljonsstabene blev ligeledes afløst hver 6. dag. Til dette formål var endnu en regimentstab oprettet under Major v. Wedelstgaedt, og som bataljons- og afsnits kommandører blev både Hauptmann v. Stockhausen og v. Reden anvendt.

Af hensyn til fjendtlig beskydning kom i afsnittet særligt de bagved liggende området hyppigt under moderat artilleribeskydning med lette og tunge kalibre. De forårsagede tab og materielskader blev herunder ringe. Fjenden, canadiere, hvor der dengang heller ikke var indført generel brug af stålhjelme, var åbenbart også fuldt optaget af arbejdstjeneste, begrænsede sig til enkelte skydninger. Som ved Beaucamps lagde de fjendtlige maskingeværer hyppigt ild over området ved aftenstid. Forplejningen af kompagnierne under indsatsen var reguleret på den måde, at små forsyningsvogne hver anden aften fra Halluin kørte frem i nærheden af ruinbyen Wytschaete.

Den varme mad blev fremstillet i køkkener, der mest mulig skjult for jord- og luftobservation var placeret i de såkaldte Bayern- og Hessenwald, skove, der allerede dengang i de herskende ødelæggelser ved Wytschaete, næppe mere opfyldte denne betegnelse. Der kunne kun koges om natten, og i de første morgentimer bragte madhenterne maden frem i forreste linje. Med den skildrede afløsning forblev regimentet i stillingen ved Wytschaete indtil den 12. december. Så blev på to hinanden følgende nætter bataljoner fra I.R. 182 igen indsat, og vores regiment kunne marchere tilbage til Halluin. I de sidste dage af indsatsen var vejret blevet bedre. Regnen var ophørt. Alligevel var der mere end tilstrækkeligt at gøre med vedligeholdelsen. Med det bedre vejr øgede sig på tidspunkter også den fjendtlige artilleriaktivitet. Under et fjendtligt ildoverfald hen under aften den 10. december blev desværre Hauptmann v. Neumann, som på tidspunktet førte kommando over III. Bataillon i stedet for den sårede Major v. Gerlach, såret i højre arm af et sprængstykke. Det skete i forbinelsesgraven som Hptm. v. Neumann var ved at afløse Hptm. v. Reden som afsnitskommandør. Oberleutnant Freiherr v. Schlleinit overtog med Lt. Kube som adjutant, midlertidigt kommandoen over underafsnittet. De tab, regimentet havde i tiden 24. november til 13. december ved Wytschaete var større end under den om end kortere indsats ved Beaupamps. De omfattede hele 20 døde og 45 sårede. Ydermere var afgang på grund af sygdom ikke ubetydelig, hvilket ikke kunne undgå i den våde årstid og de vandfyldte skyttegrave.

e) Hvileperiode ved Cambrai. 14. december 1915 til slutningen af januar 1916.

II. Bataillon, der allerede natten 9./10. december var blevet afløst i forreste linje og befandt sig i hvilekvarter i Halluin, kørte allerede den 13. med jernbane tilbage til Cambrai, hvor den kom i de gamle kvarterer i Masnières. De to andre bataljoner brugte først den 14. december til den højst nødvendige rengøring og istandsættelse af uniformer og udrustning, og til bad i den fortræffeligt indrettede badeanstalt i Halluin.

I. Bataillon havde endnu i de sidste stillingsdage haft enkelte døde, der om eftermiddagen den 14. december med militær ære blev begravet i Halluin. Den følgende dag kørte I. og III. Bataillon med jernbane fra Tourcoing tilbage til Cambrai. I. Bataillon blev først underbragt i Cauroir, med fra den 21. december i den rømmede landsby Rumilly ved Masnières. III. Bataillon gik med stab og 10. og 12. Kompanie til Niergnies, den 21. december til Seranvillers, hvor 9. og 11. Kompanie allerede befandt sig. M.G.K. kom i kvarter i Provville, sydvest for Cambrai. Den 19. december vendte Major v. Gerlach tilbage og overtog igen sin III. Bataillon. Det skal også her nævnes, at officersbestanden i regimentet efter den russiske sommeroffensiv var meget begrænset. Oftest havde hvert kompagni ved ankomst til Vestfronten kun 1-2 officerer. Desto mere glædeligt var det, at der mod slutningen af november, kort efter indsættelsen ved Wytschaete, ankom 25 unge, netop til løjtnant udnævnte officerer. De blev meget hurtigt fordelt på bataljoner og kompagnier, og kom derfor til straks fra starten ved regimentet at forrette tjeneste fremme i den våde stilling.

Eksempelvis kom der dengang til 1. Kompanie to Jäger-officerer, Lt. Reiss og Fischer; jeg kan tydeligt huske, hvordan de fuldstændig gennemblødt og tilsvinet i deres flotte grønne uniformer kom ind for at melde sig til mig i den snævre, fugtige dækning.

Til alles glæde kunne regimentet fejre jul 1915 i deres kvarterer ved Cambrai. Indkvarteringerne, navnlig dem i de større byer Rumilly og Masnières, gav gode muligheder for kompagnierne at finde egnede lokaler til samlet af fejre julen. Også denne gang havde gardekorpsets stedfortrædende generalkommando, vores erstatningsbataljon og enkelt andre givere og giverinder ikke undlade at sende gaver til vores julefest her ude i Frankrig. Rigelig med »Liebesgaben« med nyttige sager og lækkerier af en enhver art var ankommet, og takket være disponible midler havde kompagnier selv fra Berlin og Bryssel kunnet indkøbe tilsvarende praktiske ting efter folkenes ønsker.

Efter kirkefest i de lokale kirke, afholdtes kompagnifester i festsmykkede skoler, fabriksbygninger og i større kvarterer i lyset af de kære tyske juletræer, der havde måttet fremskaffes fra meget langt væk. Et stort antal af mandskabet havde denne jul kunnet meddeles orlov til hjemmene. Men også de, der måtte fejre festen ved enhederne, omend også med mange tanker langt mod øst til de kære derhjemme, ser gerne og med glæde tilbage på den skønne krigsjulefest 1915. På samme måde fejrede kompagnierne også indgangen til året 1916. Nytårsaften fejredes i fællesskab i kvartererne med øl eller punch og en forbedret forplejning. Nytårsdag blev der afholdt gudstjenester i kirkerne i Rumilly, Masnières og Séranvillers.

I begyndelsen af januar blev også vi ramt af noget, vi i øst ikke havde kendt til, men imidlertid var en nødvendighed under stillingskrigen i vest, og som bortset fra korte afbrydelser i starten, blev opretholdt og værdsat under hele krigen.

Fra regimentets 12 kompagnier blev der i Masnières opstillet et såkaldt skanse- og arbejdskompagni ved tilkommandering af 10 mand fra hvert kompagni, hvortil Lt. Kirchhoff blev kommanderet som fører. Som delingsfører blev det nye kompagni tildelt enkelte Offizierstellvertreter og Vizefeldwebel fra alle tre bataljoner, mens Offizierstellvertreter Nissen blev overført som tjenestegørende Feldwebel. Den øjeblikkelige iværksatte uddannelse af dette nye kompagni omfattede alle stillingskrigens pionertekniske funktioner med undtagelse af minekrig og lignende specialtjenester. Primært skulle kompagniet indsætte i alle former for vedligeholdelses- og udbedringsarbejder i skyttegravene, arbejde man ikke kunne pålægge kampgrupperne, og hvortil de egentlige pionerer på grund af anden vigtig og mere påtrængende anvendelse, ikke kunne anvendes. Som en ikke-organisatorisk enhed blev skansekompagniet administrativt underlagt III. Bataillon, men var derudover, på samme måde som M.G. Kompagniet direkte underlagt regimentskommandøren. Af mangel på feltkøkken anvendte kompagniet kokekedler til madlavning. Levering af levnedsmidler, behov for vogne under forskydninger osv. blev afhjulpet af hestespand fra M.G.K. og af tildeling af egnede hjælpeekviperetøjer.

I løbet af januar brugte regimentet tiden til fortsat uddannelse af tropperne i eksercits og felttjeneste til den næste indsats, som alle regnede med ville komme. Især blev der lagt nødvendig vægt på kast med øvelses- og skarpe håndgranater. Ved bataljonerne blev der gennemført mindre terrænovelser. Under ledelse af divisionskommandør, Excellens Albrecht, blev der den 15. januar afholdt en større øvelse med alle våbenarter i omegnen af slot og skov ved Bourlon, der senere blev så bekendt efter Cambrai-slaget.

Den 24. januar fandt der under ledelse af kommandør for pionerne, Hauptmann Scherlau, en øvelse sted med Baukompanie, 2. Garde-Reserve-Regiment, i det i løbet af vinteren anlagte øvelsesværk ved Cantaing. Også gasbeskyttelse, en hidtil næppe kendt, men stadig vigtigere funktion, fik den nødvendige opmærksomhed. Alle modtog en gasmaske, der efterfølgende ofte blev afprøvet for tilpasning og tæthed i det såkaldt »stinkrum«, fyldt med tåregas. Ved hver bataljon blev der udpeget en særlig gasbeskyttelsesofficer og ved hvert kompagni en gasbeskyttelses-underofficer til varetagelse af denne vigtige tjeneste.

Mod slutning af januar blev der gennemført en organisatorisk ændring. Divisionen opstillede et rekrutdepot, hvor hvert infanteriregiment fik et kompagni på 200 mand. Til disse rekrutkompagnier kom kort efter ung, og i Tyskland ikke fuldstændigt uddannet erstatningspersonel, samt egnet fast uddannelses- og hjælpepersonel fra regimenterne. Kommandoen over depotet blev overtaget af Hauptmann v. Stockhausen, mens som fører for Rekrutkompanie 64, den tidligere ordonnansofficer ved regimentsstaben, Hauptmann Witte, blev tilkommanderet. Som kompagniofficerer tilgik i første omgang Leutnants Voigt, Heinrich, Heopner, Grosser, Erlhoff og Offizierstellvertreter Klopries. Rekrutkompagniet placeredes i landsbyen Provillie tæt sydvest for Cambrai. I begyndelsen af februar tilgik Lt. Weber som adjutant for Hptm. v. Stockhausen. Kejserens fødselsdag 1916 – den anden under krigen – kunne regimentet endnu fejre i deres hvileområder med feltgodstjeneste, appel og parade-march – på samme måde som året før i Polen. De bedre indkvarteringer i Frankrig gjorde denne gang det muligt for kompagnierne at afholde særlige fester i rummelige lokaler. Derudover markeredes festen naturligvis med udsmykning af gader og lokaler med faner og guirlander. Den yderst harmoniske fest bestod som i fredstid af teater- og musikforestillinger, deklamatoriske og lignende taler, så man næsten følte sig hensat til de hjemlige kejser-fødselsdagsfester – kun manglede det kvindelige islæt.

f) R.I.R. 64 til disposition for 117. Infanterie-Division i Flandern. 31. januar til 22. februar 1916

Få dage senere stod regimentet imidlertid igen overfor krigens rå virkelighed. Den blev i Flandern stillet til disposition for 117. Infanterie-Division og kørte den 29. og 30. januar i fire transporter, denne gang med M.G.K. fra Cambrai og Marcoing over Douai – Lille til Werwicq, hvorfra vi rykkede i kvarter i den franske del af Comines. Regimentet afløste det hidtil til 117. Inf.Div. underlagte 1. Garde-Reserve-Regiment. Bataljonerne blev tilknyttet divisionens tre regimenter, R.I.R. 22, I.R. 157 og R.I.R. 11, for som IV. Bataillon i disse regimenter at gøre det muligt med længere hvileperioder og gøre vedligeholdelsen af stillingerne lettere. 117. Divisions holdt tre regimentsafsnit, der igen var opdelt i to underafsnit. III. Bataillon blev underlagt højre fløjregiment – 22. R.I.R. – i dennes Underafsnit »IX A« vest for Wytschaete. Denne stilling gik fra den såkaldte Markwald over Maedelstede til Budenstede på vejen mellem Wytschaete og Vroilandhoek. Om aftenen den 20. januar rykkede III. Bataillon fra Comines til Wytschaete med 10., 11. og 9. Kompanie i forreste linje, med 12. som beredskabskompagni. Kommandostationen var ligeledes placeret i Wytschaete. Ankomst og afløsning skete uden at englænderne forstyrrede, men allerede meget tidligt den 31. januar skete der en ubehagelig episode i Kompagniafsnit c ved 9. Kompanie, der kostede tab. Kl. 0340 begyndte fjenden pludselig at lægge en kraftig infanteri- og MG-ild mod dette afsnit og især venstre fløj. Samtidig slog omkring 20 granater og 50 miner ned i nærheden af

graven og i selve graven. Under dække af denne ild lykkedes det en engelsk patrulje at nærme sig graven og kastede håndgranater ind. Det lykkedes patruljen at trænge ind i graven, hvor der udspandt sig en rasende nærkamp. Fører for et nærliggende MG, en underofficer, fik bagfra et reb om halsen og på den måde taget til fange. Mandskabet ved våbnet nåede at skyde 80-100 skud. Det meste af mandskabet ved gruppen under Gefreiter Baler og M.G.'et blev sat ud af spillet. Tre mand faldt, de øvrige såret. Under forsvaret udmærkede sig især Grenadier Bonk fra 9. Kompanie med særlig tapperhed overfor fjendens overmagt. Han fik herfor tildelt Jernkorsets II. Klasse. Under den forudgående fjendtlige artilleri- og minebeskydning var der også indtrådt tab, der senere viste sig at beløbe sig til 6 døde og 12 sårede. Det havde været en fejl, at der ikke var fremsendt lytteposter, som det var overdraget fra det afløste kompagni fra R.I.R. 22. På den fjendtlige side fandt man om aftenen den 31. januar 2 englændere liggende i pigtrådshindringer, døde af talrige bajonetsår. En jernkølle, en pistol og en karabin med bajonet blev desuden fundet i den tyske grav.

I de næste dage blev III. Bataillon om eftermiddage hyppigt beskudt med granat- og shrapnelild, der den 4. og 5. februar allerede startede om formiddagen og ved middagstid. Englænderne anvendte ligeledes minekaster og geværgranater. Vores artilleri besvarede den fjendtlige beskydning med hyppige ildoverfald mod de engelske kampgrave og bagland. Stillingen selv var i en god forfatning, da der i slutningen af januar og begyndelsen af februar ikke var faldet kraftig nedbør. Alligevel havde kompagnierne tilstrækkeligt med arbejder af enhver art. Støttepunkter omkring Wytschaete blev forbedrede, siderne på kamp- og forbindelsesgrave blev afstivede for hindringerne foran 9. Kompanies afsnit forbedret. Som følge af den fjendtlige beskydning måtte der kontinuerligt ske den nødvendige oprydningssarbejde, ligesom bunden af skyttegravene hele tiden måtte renses for vand og mudder. I hvil lå bataljonen i Comines. I anden stillingsperiode, der begyndte den 11. februar, var der ingen nævneværdige episoder bortset fra den stigende daglige artilleribeskydning om eftermiddage. En engelsk flyveskadille på omkring 20 enheder overfløj den 13. februar stillingen og lod også en bombe falde over bataljonens kommandostation i Wytschaete, der lykkeligvis ikke gjorde nogen skade. Kompagnierne arbejdede denne gang primært på udbygning af anden linje og adgangsveje hertil, samt på en forstærkning af hindringerne. Forplejning skete via de i Wytschaete indbyggede køkkener, hvortil levnedsmidler og opvarmningsmateriale fremskaffedes i mørkeperioder. Antallet af vogne ved R.I.R. 22 til fremskaffelse af konstruktionsmaterialer til stillingen var meget stor, hvilket i stor grad belastede hestene på grund af den hyppigt tilbagelagte strækning mellem Comines og Wytschaete. Under hvileperioden mellem den 18. og 22. februar måtte denne gang 2 kompagnier hver aften afgives til arbejde i den østlige kant af Wytschaete.

Underbringelsen i den lille by Comines i en fabriksbygning var god. En biograf, som den regimentet selv senere ved Oppy etablerede, sørgede for afveksling og afslapning. Desuden var der mulighed for af og til at besøge teatre i Lille.

Den 23. februar blev III. Bataillon igen med jernbane over Tourcoing og Lille bragt tilbage til Cambrai, hvorfra den marcherede tilbage til de gamle kvarterer i Séronvillers og Niergnies. Under periode hos R.I.R. 22 havde III. Bataillon lidt hele 14 døde, 24 sårede og 1 savnet. Englænderne lagde også af og til fjernild over hvilekvarterne i Comines, hvorved der også altid – dog ikke ved regimentet – opstod tab i den stærkt belagte by. Major v. Gerlachs hvilekvarter blev beskadiget af en fjendtlig granat. Lykkeligvis opholdt sig ingen i værelset på tidspunktet.

I venstre underafsnit (X. B.) i midten af 117. Division stod I.R. 157, hvortil I./64 blev underlagt. den gik her den 30. januar om aftenen, samme dag, den var ankommet til Comines, straks i stilling vest for ruinbyen Messines. 2., 1. og 3. Kompanie besatte den første i vestlig retning forløbende, så skarpt mod syd drejende forreste linje; 4. Kompanie blev som reserve i den bagvedliggende grav. Heller ikke denne gang forstyrrede fjenden fremmarch og afløsning. I. Bataillons afsnit lå på Messines højderne og var langt mindre våd og dårlig end stillinger vest for Wytschaete. Alligevel krævede det også her alle enhedens kræfter at holde den vedlige. Fjenden her ved Messines bestod af meget opmærksomme og rolige, med stålhelme udrustede canadier, der hyppigt forsøgte at forstyrre vores arbejde gennem ildoverfald. Stærk tåge i morgentimer var imidlertid til at begunstige et hurtigt fremadskridende stillingsbyggeri.

Især 1. Kompanie i midten med under fjendtlig artilleri- og minekasterild. Den havde allerede efter de første fire dages indsats 4 sårede, herunder en hårdt. Mellem 2. og 8. februar var I. Bataillon i hvil i Comines, men måtte også i denne periode stille arbejdskommandoer. Den anden periode i stilling, som varede frem til den 14. februar, forøg stort set som den første, blot var den fjendtlige beskydning blevet hyppigere. Den 23. februar blev returtransporten til Cambrai påbegyndt, og bataljonen kom tilbage i dens gamle kvarterer i Rumilly syd for Cambrai. Også under arbejdskommandoet var der i de sidste dage yderligere faldet 2 mand og 3 såret, så bataljonens samlede tab i tiden 30. januar til 22. februar beløb sig til 6 døde og 23 sårede.

Til venstre i det tilstødende Afsnit XI A, højre underafsnit i R.I.R. 11, var II./64 indsat. Her blev stillingen første gang overtaget den 30. januar af aftenen med 7., 6 og 8. Kompanie forrest. 5. Kompanie lå i beredskab i den vestlige udkant af Messines, hvor også bataljonens kommandostation var placeret i en dyb kælder. Også II. Bataillons stillinger på højdedraget var i alt væsentlighed i god stand, navnlig også adgangsvejene. Terrænet faldt temmelig brat ned mod Steenebeek og de canadiske stillinger på den anden side, der lå i en vekslende afstand mellem 300 og 500 meter. Den vedvarende vedligeholdelse af stillingen krævede også her meget arbejde.

Den 1. februar mente en artilleriobservatør, at den fjendtlige grav blev fyldt op, og man forventede derfor et angreb. Frygten blev ikke til noget, men førte alligevel alarmering og besættelse af stillingen, også den såkaldte »Vestfront« med 5. Kompanie. Englænderne foretog sig intet, men vores artilleri afgav 30 skud mod den fjendtlige grav. Det var på tidspunktet da noget!

Efter at vejret klarede op den 3. februar, begyndte en mere omfattende beskydning af Messines, og den 5. februar varede den fjendtlige beskydning af stillinger og bagved liggende områder endda fra kl. 1030 til 0230 om natten. 20 tunge og 332 lette granater blev optalt. Den 6. februar kl. 1600 blev der fra vores side gennemført en en-times skydning med 21-cm og 15-cm pjecer og med minekastere mod de engelske stillinger nord for vejen mellem Messines og Neuve-Eglise.

På klare dage var aktiviteten i luften fra begge sider meget omfattende, og også to engelske læneballoner blev meldt af II. Bataillon. Om aftenen den 6. februar fulgte afløsning og tilbagevenden til Comines, og 4 dage senere rykkede II. Bataillon igen ind i sit afsnit. Bataljonen arbejdede ikke alene på en udbedring af stillingen og rengøring af gravene, men også på en sløringsskærm langs vejen mellem den såkaldte »Hospizemühle« og »Lugmühle« for at gøre den passerbar for enkeltpersoner også i dagslys. Ved god sigt forsøgte fjenden sig hyppigt med artilleribeskydning af denne skærm og havde også ofte held dermed. Mellem den 16. og 20. februar var der igen hviledage i Comines, mens i to nætter et kompagni måtte rykke til arbejde ved Messines.

Den 23. februar fulgte tilbagevenden til de gamle kvarterer i Masnières. II. Bataillons tab under denne indsættelse var 4 døde og 14 sårede, hvormed regimentet havde et samlet tab mellem 30. januar og 22. februar på 24 døde, 61 sårede og 1 savnet.

g) Fortsat uddannelse ved Cambrai. Ophold ved Lille. Slutningen af februar til begyndelse af maj 1916

Skansekompagniet, der havde været opløst ved underlæggelsen under 117. Division, blev igen formet under Lt. Kirchhoff straks efter tilbagekomsten fra Comines og fik kvarter i Masnières. M.G.Kompanie flyttede i slutningen af februar fra Provville til Bourlon, da Provville var belagt med Rekrut-depotet. Den 11. marts blev der ved rekrutdepotet opstillet et kompagni nr. 2 til hver af de tre infanteriregimenter. Vores – Kompanie 64b – blev overdraget til Hptm. von Reden som fører. Hvad angår MG-styrken var der allerede indtrådt en væsentlig forstærkning den 18. februar under regimentets sidste indsats. Til regimentet ankom en såkaldt »M.G.-forstærknings-delning« bestående af 3 MG og en M.G. Scharfschützenzug bestående af 6 MG, alle med den nødvendige vogne og heste. Disse delinger blev ved Bourlon indkvarteret ved MG-Kompagniet, og kom her under kommando af Hptm. Freiherr v. Spiegel.

Tiden efter tilbagekomsten fra Comines blev flittigt brugt til videreuddannelse af tropperne i alle de emner, der for tropperne kunne komme i betragtning til krigen på Vestfronten. Den 10. marts blev der i området ved le Pavé syd for Masnières afholdt en større brigadeøvelse, og den 27. marts blev der i øvelsesværket ved Cantain af division afholdt en øvelse med alle tre infanteriregimenter i den hidtil ukendte »Minierdienst« - etablering af dybt begravede dækningsanlæg. De sidste dage af marts bragte så mønstring af kompagnierne ved alle tre bataljoner, hvorunder der gennemførtes øvelser i angrebs- og omslutningskampe og i skyttegravskampe. Mønstringerne var fuldt tilfredsstillende for de foresatte myndigheder. – Selvom regimentet lå i hvilekvarter langt bag fronten, forløb natten til den 1. april sig temmelig urolig, da divisionen overraskende blev alarmeret for, som det hed, at blive transporteret til dækning af den belgisk-hollandske grænse i Antwerpen området. På kort tid var alle marchklare, men kl. 8 om morgenen den 1. april indløb imidlertid befaling til, at alt var ved det gamle, og alt igen kunne pakkes ud. Enkelte dele af divisionen var allerede blevet indladet på banegården i Cambrai og stod netop foran afgang.

Den 13. april modtog regimentet besøg af Hans Kongelige Højhed, General der Infanterie, Fyrste Wilhelm v. Hohenzollern, tidligere kommandør af vores moderregiment, 2. Garde-Regiment zur Fuß. I over 1½ timer opholdt fyrsten sig i den festligt smykkede landsby. Hans hilsen drejede sig i første linje om de officerer og det mandskab, der stammede fra 2. Garde-Regiment z.F.

Få dage efter dette fyrstelig besøg modtog regimentet pludselig telegrafisk befaling til, at den midlertidigt var underlagt Kommandanturet i Lille for her at medvirke borttransport af dele af civilbefolkning.

Den følgende dag, 17. april, blev regimentet i fire tog transporteret fra Marcoing til la Madeleine, en nordlig forstad til lille, hvor den blev indkvarteret i en tobaksfabrik, citadellet og Kieberskasernen. I de næste dage flyttedes bataljonerne med tildeling af MG-delinger, for at gøre befolkningen klar over situationens alvor. Da ingen meldte sig frivillig til at forlade byen, begyndte den 22. april – Påskelørdag – en planmæssig afsøgning af byen. Meget tidlig rykkede kompagnierne til de forud fastlagte distrikter, omringede dem og foranledigede under ledelse af fransktalende officerer eller underofficerer befolkningen til at gå mod sydbanegården. Den 29. april var det krævede antal nået. Efter mad fra feltkøkken blev de udrømmede folk med særtog bragt til etapeområder, hvor de skulle anvendes til forskellige arbejder, især ved landbruget. Under hele denne generelt ubehagelige tjeneste udeblev naturligvis ikke mange hårde afgørelser; på den anden side blev der imidlertid også i mange tilfælde vendt det blinde øje til. Mange et kvindeligt væsen i Lille forblev i deres fædrene by.

64'erne fandt sig hurtigt tilrette i den nye, temmelig anstrengende tjeneste. Med deres bekendt godmodighed bar de hjælpsomt franskmændenes kufferter og sække med værdisager til banegården, hvor der afspillede sig mange afskedsscener mellem de afrejsende og tilbageblevne familiemedlemmer. Da der fulgte 5 hviledage efter den egentlige evakueringstjeneste, tænker i dag nok mange tidligere 64'er gerne på tiden i Lille. Efter kort tjeneste kunne alle nyde byen, der med dens tyske teatre, biografer, soldaterhjem og alle mulige seværdigheder, tilbød mange afvekslinger og fornøjelser.

Stillingskamp i Artois ved Thélus og Oppy

5. maj til midten af juli 1916

Den 5. maj blev vores optage i Lille anset for afsluttet og transporteret væk fra la Madeleine i fire tog. Vi kørte igen i retning af Cambrai, men hvis vi havde glædet os til de gode kvarterer i Masnières, Rumilly osv. blev vi bitterligt skuffede. Dagene i de dejlige hvilekvarterer var forbi; regimentet havde fået tildelt et afsnit ved fronten. Regimentet blev losset på banegården i Drocourt ved Douai. – Der blev hurtigt indkvarteret i Fresnoy og Arleux, men et forkommando var allerede sendt til Thélus for at lære stillingen – næsten direkte overfor Arras – nærmere at kende. Allerede den 7. maj blev II./64 kampbataljon. Ganske vist havde vi på vestfronten mødt fremragende udbyggede stillinger, men ikke i den fuldendte udførelse, som vi overtog her. Hvilket virvar af grave! Det sværest var næste at finde rundt; i starter endte mange helt andre steder, end det havde være hensigten. Thélus som udgangsstilling huskes formentlig af de fleste af regimentets medlemmer. Landsbyen selv var en ruinhob. Tungt engelsk artilleri havde under slaget ved Arras forårsaget frygtelige ødelæggelser i dette område. Hvis man tidligt om morgenen steg op på højdedraget, kunne man øst for os se en bred slette. I det fjerne så man tårnene i Douai. Allerede dengang forsøgte fjenden med alle midler at sætte sig i besiddelse af dette højdedrag – Vimy åsen.

På dette sted led regimentet kun i ringe grad under infanteriild. Det meste af kampen skete over og under jorden med miner. Enorme kratere viste, hvordan englænderne arbejdede her. Dertil kom den absolutte overvægt af engelske fly, der i stort antal svævede over vore stillinger, og med MG beskydning og frem for alt gennem meldinger om enhver ændring hos vore kamptropper, forårsagede store skader.

Den forreste grav var på grund af minefaren kun tyndt besat; i 2. og 3. linje var der godt anlagte dækninger, på hvis udbygning er arbejdedes på højtryk. Den 10. maj kom Excellens Albrect ud i forreste stilling, hvor han snart blev en hyppig gæst. Under hans tilstedeværelse i kampgraven, kom flere fjendtlige fly ind over vores stilling. Synet var stadig nyt, og alle blikke vandrede derfor opefter; pludseligt beskød de vores grav med maskingeværer! Kort efter rettedes også et ildoverfald mod gravafsnittet, hvor han netop befandt sig. Formentlig havde flyene bagud meldt om den store tilstedeværelse i graven.

Herefter blev programmet for kampaktiviteter ved 1. Garde-Reserve-Division fastlagt på følgende måde: bekæmpelsen af den fjendtlige mineaktivitet med alle midler, der stod til vores disposition, bekæmpelse af den fjendtlige flyaktivitet og en kraftig forcering af bygningen af dækninger og stillinger. Det allerede opstillede Infanterie-Pionier-Kompanie fandt her et rigelig grundlag for beskæftigelse.

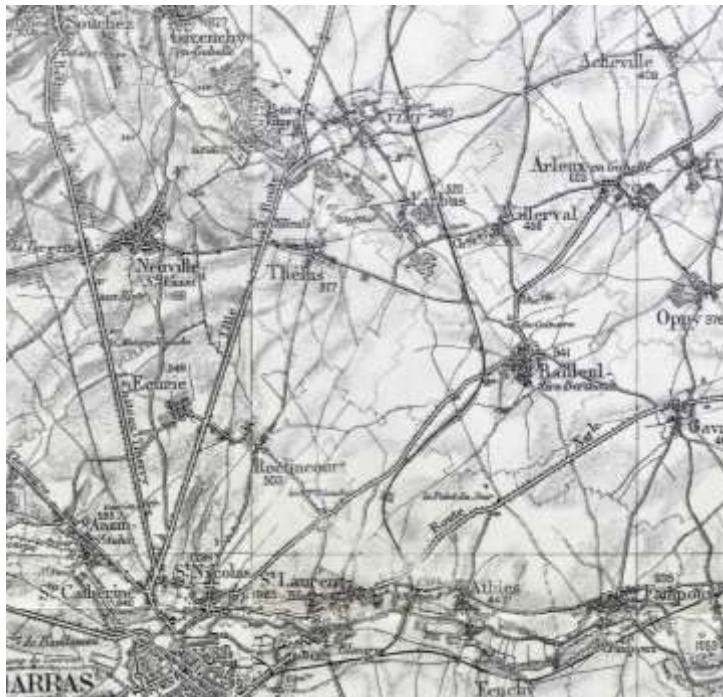
Tabene var indledningsvis ringe, men desværre blev seks mand dræbt af en fuldræffer i Thélus.

64'erne havde hurtigt vænnet sig til stillingen og følte sig hjemme. Den forreste grav undgik man på grund af minesprængningerne, og udbyggede i stedet de forhåndenværende sprængkratere. Der blev rettet største opmærksomhed mod fjendens mineringsarbejder. Enhver lyd af boring og gravearbejde blev af egen interesse øjeblikkeligt meldt videre, da man ellers risikerede at ryge i luften sammen med ens dækningsanlæg.

Tjenesten var reguleret på den måde, at bataljonerne på skift var i forreste linje, i beredskab eller i hvil. Afløsning skete for hver 5 dage. II. Bataillon kom først i forreste stilling, men blev den 11. maj afløst af I. Bataillon. Beredskabsbataljonen var placeret ved Thélus og Willerval.

Som III. Bataillon i midten af maj besatte forreste stilling, øgedes kampaktiviteten stærkt hos englænderne. Den 18. maj blev der i naboafsnittet ved R.I.R. 93 gennemført. På samme tidspunkt lå også over vores afsnit en kraftig beskydning. Men det skulle blive værre. Den 20. maj om morgenen kl. 0215 gennemrystedes hele graven af et stød, som man i første omgang kunne tage for et jordskælv. Fjenden havde gravet en tunnel og havde gennemført en voldsom sprængning under vores afsnit II³, der rev vores forreste grav fra hinanden.

Straks efter eksplosionen sprang fører for 12. Kompanie, Lt. Hansen, ned i det opståede krater. Hans uforfærdede, hurtige handling fik flere at hans folk til at følge efter. Formentlig havde fjenden i forbindelsen med sprængningen haft til hensigt at gennemføre en væbnet opklaring. Dette blev forhindret af Lt. Hansens beslutsomhed, der med sin lille skare af folk forsvarede krateret hele natten. De var en vanskelig opgave; stærke grupper med håndgranater angreb hele tiden krateret, men de brave fra 12. Kompanie forsvarede det tappert. Til sidst lagde fjenden en kraftig minekasterild over krateret, der kostede store tab. Også Lt. Hansen blev såret. På ordre fra divisionen blev krateret hen mod morgen rømmet. Som resultat af sprængningen beredte sig begribeligt en stemning af usikkerhed og ængstelse blandt kamptropperne. Det er virkeligt ikke behageligt at have fornemmelsen af at sidde på en krudttønde. Der blev derfor gjort alt for at undgå yderligere tab på grund af sprængninger. Alle dækninger i forreste linje, hvor der i nærheden blev hørt grave og borelyde, skulle rømmes. Lytteperioder blev forlænget og egen mineaktivitet yderligere forhøjet.

Under minekrigen var der to typer tunneler overfor hinanden: den dybt liggende og den højere liggende. Englænderne foretrak den dybtliggende, der ganske vist krævede mere tid, men også var vanskeligere at opdage. Vore pionerer foretrak den højereliggende – også kaldt ler-tunnelsystem – hvor de kom hurtigere frem, men også selv var i risiko for at blive ramt af sprængninger fra neden.

Også på anden måde forsøgte vi at komme fjenden i forkøbet. Vore minekastere greb snart handlekraftigt ind; også artilleriet fik tildelt en større mængde ammunition. Når alt kommer til alt led gravene under den øgede kampaktivitet. Da så samtidig regnen satte ind, var flere steder af stillingen næppe til at passere. »Preußenweg« vil sandsynligvis stadig blive husket af mange.

Den 28. maj sprængte vore pionerer en engelsk stilling. Med frivillige fra 3. og 4. Kompanie stormede Lt. Poppe umiddelbart efter sprængningen ind i den fjendtlige grav. De trængte frem til den engelske anden linje. Desværre lykkedes det ikke at tage fanger. Modstanderen havde sandsynligvis hørt minearbejdet og havde rømmet graven rettidigt. Ligeså resultatløs var en anden patrulje. Efter at englænderne havde gennemført endnu en sprængning ved os, og tilføjet os store tab gennem den efterfølgende minekaster og artilleriild, skulle det endeligt vises englænderne, at vi ikke var til at spøge med. En større operation blev under ledelse af Hauptmann Schaumburg forberedt i Oppy.

I mellemtiden udmærkede sig to mand fra 6. Kompanie, Junken og Lindenhals, der trængte ind i den fjendtlige grav og dræbte en engelsk officer. Utrættelig besøgte Excellens Albrecht vores stilling, især også den forreste linje, og havde et venligt ord til alle.

Til fører for en ovenfor nævnte patrulje blev Lt. Niehaus udnævnt, der med sin friske gå på natur syntes særlig egnet hertil. Operationen blev forberedt på et øvelsesværk, præcist udformet som det engelske gravsystem, så hver enkelt mand præcist vidste, hvad han skulle gøre. Om aftenen den 29. juni rykkede patruljen – omkring 60 mand – lystigt syngende fra Oppy mod fronten. I stillingen blev ansigterne slørede; deltagerne gjorde virkeligt et uhyggeligt indtryk. Det stykke skyttegrav, hvori der skulle trænges ind, hed »Trapez«. Mod denne lagde vores artilleri kl. 0430 en kraftig virkningsskydning, der allerede efter 5 minutter spræng til højre, til venstre og fremad. I samme øjeblik sprang Lt. Niehaus med sine folk op af graven og trængte frem til 3. grav af den fjendtlige stilling. Gjort hovedløs af den frygtelige beskydning, ydede englænderne dårligt modstand. Mens graven blev rensat og fangerne bragt tilbage, sprængte vore pionerer enkelte dækninger. Rystende af dødsangst stod englænderne, herunder enkelte højlandere, foran 64'erne, indtil disse grinende tilbød dem enkelte cigaretter. Nyheden om den vellykkede patrulje fremkaldte stor glæde overalt. Takket være det gode forarbejde, havde vi kun to

lettere sårede. Excellens Albrect ankom allerede kort efter operationen i den forreste stilling, lod sig informere af Lt. Niehaus, og tog ham herefter med tilbage i sin bil. Han havde ikke nået at få vasket sværten af ansigtet, hvor sved nu lavede spor. Han havde senere den glæde, at få overrakt Jernkorsets I. Klasse af H.K.H. Kejseren personligt. I Oppy blev succesen på behørig vis fejret. Mange E.K. II blev senere uddelt, og enkelte blev desuden forfremmede.

Som vi havde vist englænderne i skyttegravskamp, at vi kunne stå distancen, beviste også vore fly i luftkamp, selvom deres antal var langt mindre end fjendens.

En dengang mest succesfulde flyver var Immelmann. Mange medlemmer af regimentet, der i hvileperioder havde lejlighed til at tage til Douai, har formentligt mødt ham her. Var vi ved fronten, glædede vi os, når vi så ham ankomme i sin lille, endækker Fokker. Søndag den 18. juni havde der været en ophidsende luftkamp mellem en tysk og en engelsk flyver. Stadig højere kredsede de om hinanden, af og til kunne man høre lyden af maskingeværer. Til sidst vaklede englænderen, flyet styrtede, men blev så igen hevet op for at mindske sammenstødet med jorden. Kort før det blev mørkt kom endnu engang en Fokker fra Douai og svævede hen over vores linje.

Vi troede, at det sikkert igen var vores Immelmann. Spændt fulgte vi hans bevægelser gennem kikkerter. Alt var stille og roligt, kun en gang i mellem faldt en artillerigranat. Pludseligt skete der noget forfærdelig, flyvemaskinen blev revet i to; formentlig var den blevet ramt af et sprængstykke. Et øjeblik svævede begge halvdele i luften, så faldt de lodret til jorden. Piloten var desværre fuldstændig knust; man kunne genkende flyveren Immelmann på hans orden *Pour le mérite*.

Den 22. fandt en sørgehøjtidelighed sted for den faldne helt. Som kisten blev lagt på en lavet og bragt til banegården, kredsede fire fly med lange sørgevimpler bundet til maskinerne, over deres faldne kammerat og hilste på den måde helten. Selv en engelsk flyver kom over og nedkastede en flot krans med sørgeflor. Blandt sørgetoget var også flyver-Hauptmann Bölcke, der med sit alvorlige væsen var påfaldende. Som bekendt blev også han snart et offer for krigen.

Hvilebataljonen var under denne stillingskrig placeret i Oppy. Denne by havde i løbet af ugerne fået godt udrustede kvarterer, og havde, især i det dejlige forårsvejr, næsten nået karakter af en kurby. Dertil kom i juni også en biograf, fremskaffet af divisionen. Det var en stor sensation. I alle landsbyer i omegnen stod store skilte med ordene: »Afsted til kino i Oppy!«. Ordet »udsolgt« var då tit at læse, at enhver biografdirektør måtte være gule af misundelse. Samtidig blev der indrettet en feltboghandel, hvor der kunne anskaffes alt fra Goethe til Ullstein. Om eftermiddagen fandt regelmæssig koncerter sted. I det skønne forårsvejr sad eller lå så de tjenestefrie 64'ere i nærheden af parken og røg på deres gavecigarer. En badeanstalt var naturligvis også allerede etableret. Her følte vores regiment sig efterhånden godt tilpas. Dertil kom, at englændernes kampaktiviteter dalede. Det tørre vejr var lige så gunstig for skyttegravene som den mindre beskydning. Overalt vågnede naturen i dens herligste farver, og syntes at forvandle kampterrænet til et smukt tæppe.

I Rekrutdepotet, hvor Kompagnierne 64a og 64b snart lå i Masny, snart i Lambres, blev de i skift med de andre af divisionens kompagnier trukket til Arleux til skansning. Denne landsby havde lidt hårdt under den fjendtlige beskydning. Særlig medtaget var dens skønne park. I denne stod tæt på vejen et mindesmærke for de her faldne bayrere. Den viste den bayriske løve og inskriptionen »in Treue fest!«.

Op til parken lå en nyanlagt heltekirkegård. Man kære kammerater fandt her deres sidste hvilested.

Somme slaget

a) Belloy, Horgny, Ennemain. 28. juli til 18. august 1916

I midten af juni begyndte rygter om vores afgang. Slaget på Somme var begyndt og slugte division efter division. Det var klart, at vi ikke kunne mangle. Kendsgerningen kom den 23. juli med befaling til transport. Vores afløser ville blive 183 Infanterie-Division, der kom fra Somme.

Det hele begyndte mærkelig: mens normalt målet for transporten altid mere eller mindre var kendt, var det denne gang det store spørgsmål. De forskellige rygter dukkede op; enkelte vidste med bestemthed, at vi skulle til Diedenhofen [Thionville] for at blive reorganiseret. Ruten belærte os hurtigt om noget andet.

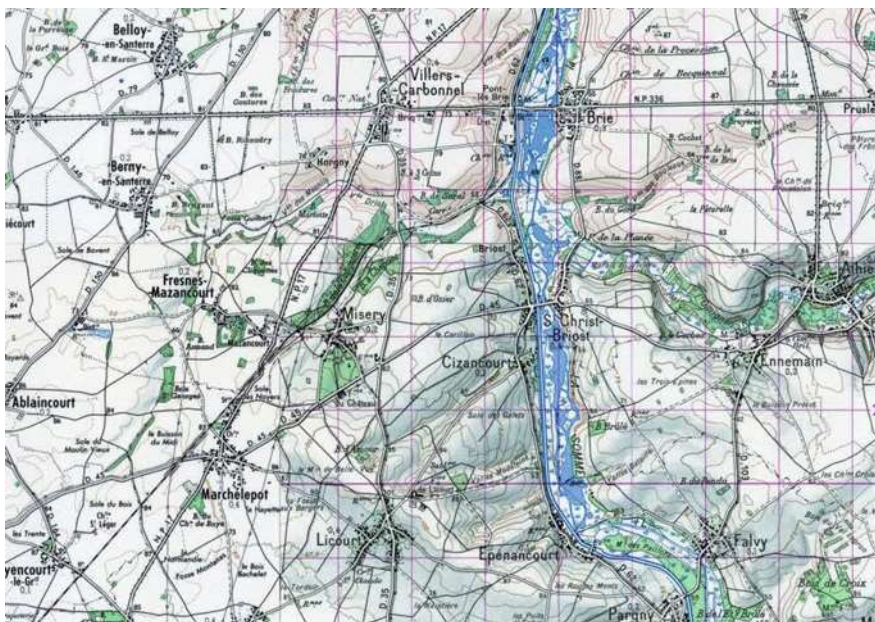
Valenciennes blev passeret, Laon med den gamle, imponerende katedral dukkede op; endeligt gik det over La Fère til St. Quentin. I. og III. Bataillon sad med det samme op på ventende lastbiler og i største hast gik det til Ennemain, hvorfra indsættelsen skulle ske. II. Bataillon havde en kort tid til at kikke nærmere på St. Quentin. De fleste vil nok huske den store plads med det flotte rådhus, hvori der var placeret en vagt, det store krigsmindesmærke og især den store prægtige katedral. Desværre havde byen, og især også katedralen, allerede lidt meget under den fjendtlige beskydning og især under nedkastning af bomber. II. Bataillon marcherede, indhyllet i skyer af kalkstøv, med sved dryppende fra ansigterne, til Faget. Et kompagni kom i kloster, hvor en præst var behjælpelig med indkvarteringen. Bataljonsstaben skulle have været indkvarteret i et nonnekloster, men Hptm. Schaumburg foretrak dog i sidste ende at søge et andet kvarter.

I mellemtiden havde I. og III. Bataillon nødtørftigt indrettet sig i Ennemain. Desværre lå denne landsby indenfor rækkevidde af det langtrækkende artilleri. Beskydningen skete så uregelmæssigt, at man ikke engang kunne befale folk i dækning på bestemte tidspunkter. Civilbefolkningen blev hurtig tilforladelige; det morede os, når de straks ved den mindste beskydning forsvandt ned i deres dækninger, dvs. deres kældre.

Den 29. juli gik med forberedelser til overtagelse af stillingerne, hvorom der blev fortalt gyselige historier af folk, der kom derfra. Stålhjelme, der endnu var uvante, men hurtig en uundværlig del af udrustningen, blev udleveret, og ligeledes nødrationer. Den hidtidige sorgløse stemning blev efterhånden overtaget af en alvorligt eftertænkende. De uhyrlige rygter, der blev udbredt af tropper, der kom »der udefra«, sammen med synet af det af storkamp ødelagte terræn, fyldte til sidst også selv den tapreste med en bitter resignation. Og så alligevel: jernhård pligtfølelse, tysk vrede, hellig fædrelandskærlighed prægede dengang slagordet: »Igennem kommer de ikke!«.

Om natten fra 28. til 29. juli afløste III. Bataillon I./90 fra 17. Infanterie-Division i beredskab. I. Bataillon rykkede om aftenen den 29. juli frem i første linje og overtog afsnittet fra den saksiske Jäger-Bataillon 12. På grund af den kraftige fjendtlige natlige beskydning af Somme-overgangen ved St. Christ, kunne den korteste rute ikke anvendes, men måtte gå syd om over Falvy og Epénancourt. Straks på den anden side floden gik det i retning af Horgny. I hulvejen ved Horgny lå et kompagni af beredskabsbataljonen, to kompagnier i den tæt forbi passerende landevej og et kompagni i buen på jernbanelinjen. På den anden side landevejen, den gamle romervej mellem St. Quentin og Amiens, lå første linje, tæt på den total sønderskudte landsby Belloy-en-Santerre.

Vejen til fronten over Favy gav ganske vist større sikkerhed, da den ikke kunne observeres af fjenden, men trættede tropperne på grund af den lange omvej. Desuden blev også den af fjenden holdt næsen kontinuerlig beskydning. Selvom kompagnierne her var meget forsigtige og holdt stor afstand i enkeltkolonne, blev 9. Kompanie allerede den første aften ramt af en fuldt træffer, der dræbte 8 mand og sårede 24, heraf flere alvorligt. Afløsningen af III. Bataillon med II. om natten 30. til 31. juli var meget vanskelig. Fjenden holdt hele området belagt med gas

og røg. Først forsøgte II. Bataillons kompagnier at marchere med anlagt gasmaske, men igen opgave dette forsøg på grund af den kraftig indåndingsmodstand i de daværende filtratorer. Derfor blev de liggende langs vejen Villers-Carbonnel og Licourt. Til højre og venstre for vejen stod batterier, der uafbrudt sendte deres granater mod vest. Artillerister med gasmasker for ansigterne, arbejdede hastigt i den lyse nat ved de rødglødende kanoner, indhyllet i støv og røg, der gav den et næsten spøgelsesagtigt syn. Jakkerne var for længst smidt, badet i sved arbejdede de bade i sved kun iført skjorte og bukser. Uden pause og hvil – lade, rette, skyde – midt i nedslagene af det overvældende fjendtlige artilleri. Store fontæner af jord sprøjtede op, sprængstykker og stumper fra ødelagte pjecer og ammunitionsvogne fløj larmende gennem luften og rev terrænet endnu mere op. Blødende skikkelser vaklede skrigende derfra og forsvandt i den feberhede nat.

Tre timer lå II. Bataillons kompagnier afventende i kanten af dalen ved Misery; der kunne imidlertid ikke ventes meget længere uden at bringe afløsningen i fare, for daggry nærmede sig. Fjenden kan ses hele området og hans artilleri skyder godt. Ved daggry kunne III. Bataillon rykke afsted mod hvilekvartererne i Ennemain. Begge bataljoner led et større antal gassyge. En stor del af de medbragte madvarer, så selv tobaksvarerne – hvilket af mange blev fundet det værste – var gjort uanvendelig.

1. Linje bestod af en dyb grav, de desværre var anlagt meget smalt. Imidlertid ydede den under kraftigt fjendtligt artilleri – hvem havde i fredstid forestillet sig en daglig beskydning med 1000 skud på et bataljonsafsnit – gav ingen reel sikkerhed, kun ulemper. Ganske vist kunne fjendens måske have vanskeligt ved præcist at fastlægge linjen med jordobservationer, men de fjendtlige fly opdagede den øjeblikkeligt og ledt beskydningen mod den. Selvom en stor procentdel af granaterne gik ved siden af, slog et stort antal granater dog ned i vores gav og kostede blodige tab. Heller ikke de få dækningsanlægs bag ret megen beskyttelse. De var meget små, de fleste kun bestående af 7-8 minerammer af størrelse 80 : 1,20. Jordoverdækningen over dem var højst 1½ - 2 meter tykt, og kunne derfor ikke holde sand mod en tung granat eller en tung mine. Mange styrtede sammen og kun et fåtal af deres besætning kunne bringes levende ud. Man undgik hurtigt helt disse menneskefælder.

Ved daggry den 2. august gik delingsførere ved II. Bataillon fem for at lade sig orientere. En tæt tåge lå over hele området. I spring og løb gik det gennem månelandskabet, vist på vej med kompas. Pludseligt stod man overfor en sønderskudt skyttegrav – hurtigt ned! De fjendtlige granater hylede afsted. Det grusomme billede, der mødte dem, vil jeg springe over.

Efter at have overlevet 3 dage og 3 nætters gru, var blikkene på de overlevende fra I. Bataillon – under Major von Wedelstaedt – flakkende og forvirrede. Ved tilsynecomsten af delingsfører fra II. Bataillon troede de, at afløsningen var ankommet og glæde og forhåbningsfuld strålede deres ansigter. Hvor stor var skuffelsen hos de overtrætte folk fra I./64, da de fik at vide, at de først kunne blive afløst i løbet af natten! Med rystende stemmer fortalte de, hvor der endnu lå begravede folk. Så godt det kunne lade sig gøre i de smalle grave, blev der arbejdet kraftigt for at bjerge levende. For at undgå tab, var den følgende nat kun sendt to kompagnier frem i forreste linje. Begge de to øvrige kompagnier gravede sig ned 2-300 meter længere tilbage. Alle have modtaget store

skansereds kabler, hvormed de lettere kunne grave sig ned. Desuden medbragte alle trærammer, der skulle anvendes til bygningen af dækninger. Krybende mavede grupper og delinger med stor indbyrdes afstand sig frem gennem kraterlandskaber. Hulvejen ved Horny blev passeret. Man skulle have undgået den. Talrige sårede fra kampbataljonen, der ikke kunne finde plads på forbindepladsen, lå her på jorden. Man måtte springe hen over dem. »I nat vil det lykkes at bringe jer tilbage; hils derhjemme, kammerat!«. Men fremrykningen får alligevel i stå. Et pludseligt fjendtligt ildoverfald forhindrer opbrud fra hulvejen. I flere sekunder oplyses hulvejen fra lyne fra de eksploderende granater. »Videre, i som stadig lever og er sunde«. Fra Horgny går det over åbent terræn; ingen løbegrave, der gav yde dækning, er til at se. Fjenden udsletter med sit artilleri ethvert forsøg på at etablere sådanne. Vi skulle også snart lære, at i et sådant storkampområde, var det sikreste at bevæge sig i områder, der manglende enhver form for markante terrængenstande. Tiden for de kunstfærdige skyttegravssystemer, var forbi. På tidspunkt var denne tilstand stadig ukendt for os. Terrænet var helt og aldeles pløjet op af granater. Tusinder og atter tusinder af granatkratere dækkede det. De ældgamle vejtræer langs den gamle romervej var fuldstændig nøgne, splintret, berøvet bark og alle grene; sværtet af krudtrøg og tit sat i brand af eksploderende granater. En uudholdelig lugt af forrådnelse lå stærkt over hele området. Hundreder af sorte lå uden at være begravet i og foran vores linje i den gloende augusthede. De var vidne om flere forgæves franske angreb. Om natten kravlede enkelte af os frem og hentede deres oppakning; de indeholdt altid mange savnede genstande: kiks, chokolade og lignende. For patruljer var det en uhyggelig oplevelse at arbejde sig vej gennem alle disse døde frem til den franske stilling. Overalt blinkede de blændende hvide gebis på de sorte.

Natten mellem den 2. og 3. august var den fjendtlige beskydning en smule mindre heftig. Afløsningen kunne derfor gennemføres uden større problemer. Kun to kompagnier fra II. Bataillon går i første linje; to anlægger en ny linje. Alle skanser ivrigt; når det bliver lyst skal alle være forsvundet fra overfladen. Der var kun få timer til dette. Som dagen gryede, hev alle et bar håndfulde græs og korn til sig, og dækkede hermed deres hul, hvor de nu i de næsten 14 timer måtte forsvinde. Med benene trukket op, sidder man i hullet. Ubarmhjertig brænder augustsolen ned. Lig stanken bliver ubærlig. Stanken og de mange fluer tager enhver appetit, fremkalder hovedpine og feberretelser. Halsen bliver tør. Af drikkevarer har hver i sær kun, hvad han selv har slæbt med frem. Det er strengt forbudt at forlade sit hul i dagslys, for ikke at forråde den nye stilling til fjenden. Gevær og håndgranater ligger, så man i tilfælde af et angreb, øjeblikkeligt at gribe dem.

Dengang blev der skrevet et digt:

Schwerer als kämpfen und siegen ist warten und stille liegen,
Schwerer als reiten und hauen sich bescheiden und Gräben bauen,
Schwerer als in immer wieder neuer Begeisterung zu stürmen,
Im Feuer schutzlos das lachende Leben und tatlos dem Tode zu geben.
Mit zusammengebißnen Zähnen, Wind und Wetter in den Stoppeln
und Strähnen –
Zu sehen, wie zur Rechten und Linken die Besten sterben und sinken –
Darum, wenn wieder die Glocken von Stürmen und Siegen frohlocken,
Dann bedenkt, im Westen Tag und Nacht
Gewehr bei Fuß mondelang taten vollbracht,
Die keine Sätze und keine Glocken vermelden,
Taten plichtendurschdrungener Helden –
Was unsere Wachern im Westen ertragen,
Werden restlos erst kommende Zeigten uns sagen.

Buchhorn.

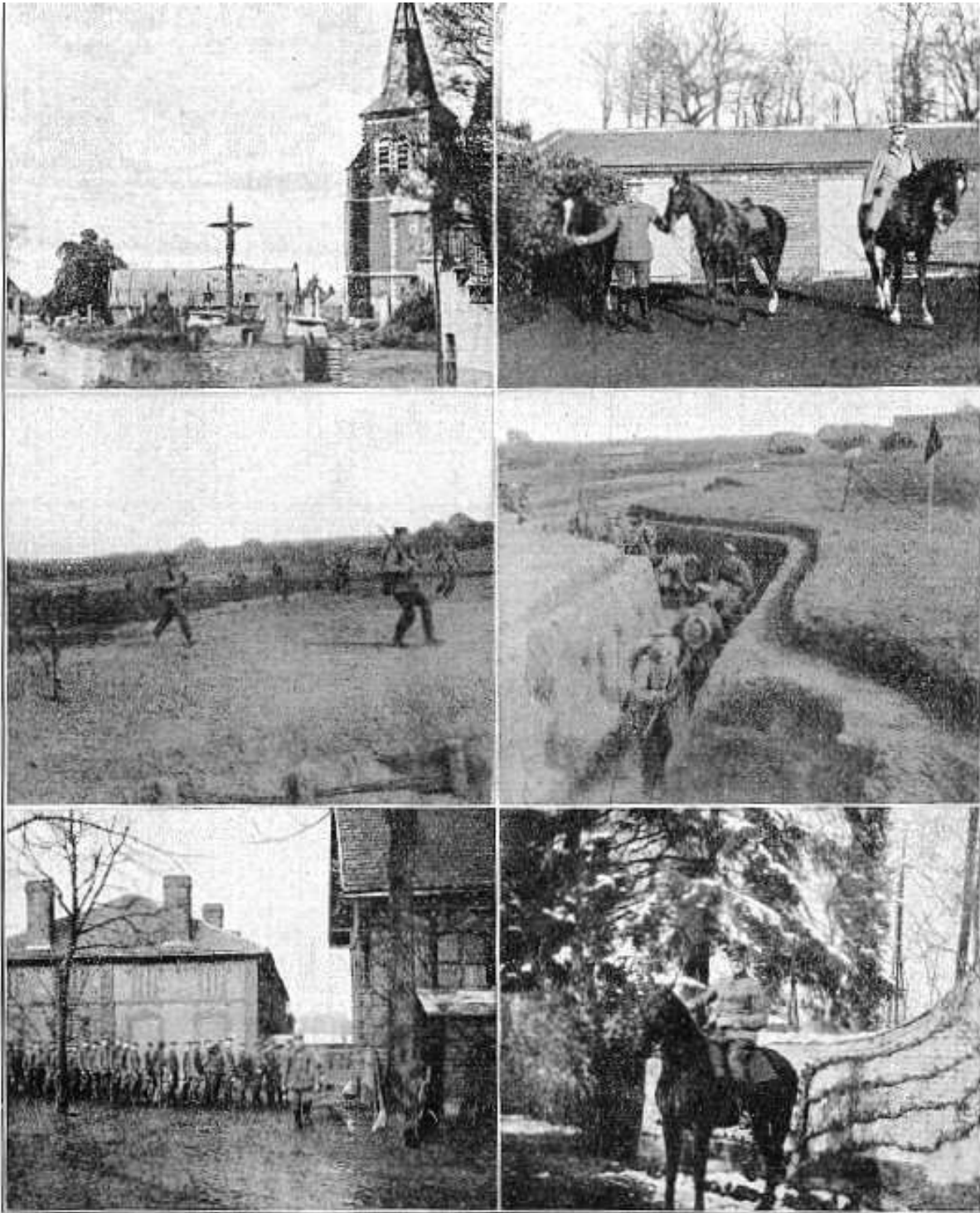
Endeligt er skumringen der. Rundt om dukker forsigtig de første hoveder op ad jorden. Lynhurtigt forsvinder de igen; det er stadig for lyst. Efter et stykke tid dukker et hoved op et andet sted, snart følger flere, 100 meter til højre og venstre ser man så en række af hoveder. Der råbes fra hul til hul. Pludseligt et lavt fløjt fra det område, hvor kompagnifører gemmer sig: tilladelsen til at forlade hullerne er givet. Men snart kommer det første af fjendens ildoverfald. Med uregelmæssige mellemrum gentager dette sig gennem den korte sommernat. Nu drejer det sig om at passe på og samle alle kræfter, for hvert øjeblik kan et fjendtligt angreb følge efter ildoverfaldet. Kikker man tilbage, kan man se vores eget artilleri lyne op. Hos mørserne kan man i mørket et stykke tid følge granaternes bane med øjnene. Tænker man tilbage på disse dage, husker vel nok alle lyden fra den flyvende granater. Så slår en granat ned tæt på os: ørene opfanger et gevaldigt »plask«; hurtigt i dækning, men denne gang sker intet – en blindgænger! Nu svæver de franske lyskugler i flere minutter i deres silke-faldskærme over terrænet. Deres skarpe lys tvinger en til at gå i dækning. Vinden blæser dem over mod os. Når de er landet, går jagten ind på dem. Deres silke er tilstrækkeligt til en bluse til kone eller kæreste. Nok begyndte med nattens komme, aktivi-

teterne i forreste linje – sammenstyrtede grave blev genopført, ødelagte pigtrådshindringer retableret, forplejning bragt frem i linjen – at stige, men ikke i forhold til i den anden stilling og i de bagvedliggende forbindelsesgrave. Selvom alt liv syntes udsukt i dagslys, så ændredes billedet totalt som natten brød frem. Fra hvilekvartererne i baglandet, fra ammunitions- og pionerparker og fra feltbanens endestation, rullede feltkøkkener, ammunitionskolonner og vogne eller lastbiler med stillingsmateriel frem mod fronten. Adgangsvejene var, som resultat at den kraftige trafik og de hyppige ildoverfald, normalt meget opkørt og fulde af granatkratere. Ofte får forsyningsenhederne i felten ikke den omtale de fortjener. Også denne krævede, navnlig i zoner med storkampe, en beundringsværdig grad af pligtfølelse og kammeratskab.

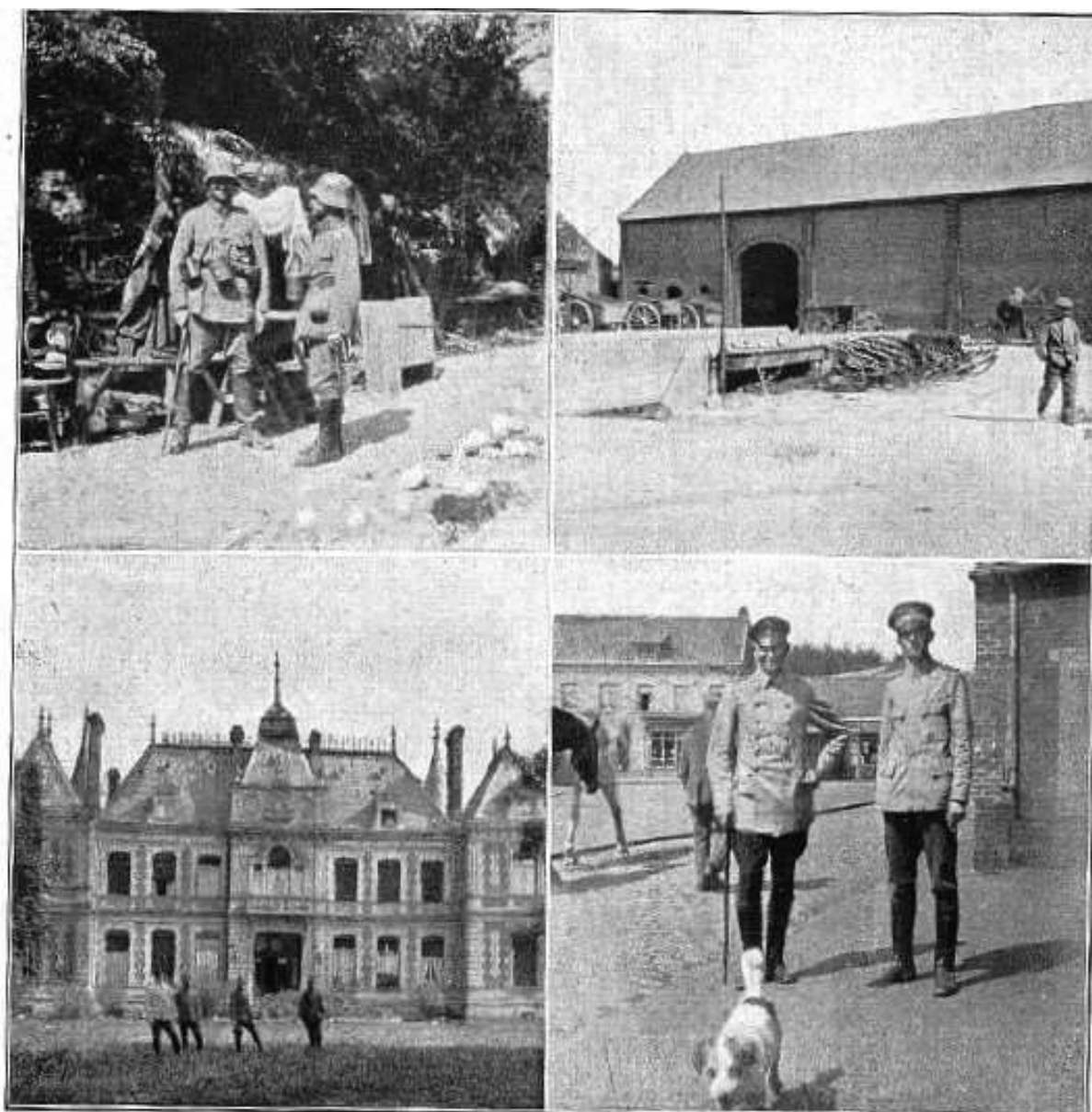
I de første aftentimer var turen frem stadig lettere. Her bevægede sig normalt alle kolonner i samme retning. Senere kom de efter løsning af deres opgaver, igen tilbage samme vej, inden de sidste stadig var på vej frem. To rækker af køretøjer kørte nu i modsat retning af hinanden. Det betød, at man i mørket i hjulsporene og mellem kraterne, skulle passe på ikke at ramme hinanden. Herudover nåede den fjendtlige beskydning normalt sit højdepunkt omkring midnat. Når så en granat slog ned i mylderet, var det oftest ikke muligt at vende om. Så piskede kuskene de dødsforskrækkede løbske heste, og kolonnerne susede forbi hinanden. Der lød skrig og forbandelser og sårede heste rullede rundt, pustende og stønnende i deres eget blod. Men alligevel sprang kuskene i sådanne øjeblikke ikke fra deres vogne for at søge dækning, men følte sig ansvarlige for de heste, de havde fået betroet. Kuske skammede sig, når han kun tilbage uden sine heste. Han elskede dem. De var hans gode kammerater. Kuskene hjalp hinanden med at finde vej. »Karl, du skal tage turen over Likurt«, eller tilsvarende kunne man ofte læse, skrevet med kridt på en stadig stående husmur eller en halvt sammenstyrtet lade. Det var måske ikke altid skrevet grammatisk korrekt, men opfyldt alligevel sit formål.

De næste dage gik noget roligere, da modstanderen ikke syntes at være klar over besættelsen af linjen. 2. linje kunne i de korte nætter yderligere udbygges. Desværre markerede sig den nye linje stadig mere tydeligt på grund af udbygningen. De fjendtlige luftfotografier afslørede den hurtigt; resultatet blev hurtigt en meget stærkere beskydning af 2. linje. Den fjendtlige beskydning øgedes dag for dag, og nåede den 16. august højde som en meget kraftig trommeild. Der var ingen tvivl – et fjendtligt angreb var forestående. At ligge værgeløs under det fjendtlige haglvejr af granater var nervedbrydende. Vores ikke særligt store afsnit lå under beskydning fra 2 batterier let feltartilleri og et batteri middeltungt omtrent svarende til vores 15-cm felthaubits, samt flere lette, middeltunge og 3 eller 4 tunge minekastere. Særlig ubehagelig var de tunge miner og det middeltunge artilleri. Batterierne beskød hele tiden graven fra venstre til højre fløj. De enkelte grupper havde gravet sig ned ikke langt fra hinanden. Først hørte man nedslagene ved venstre fløjgruppe; alt blev stille, ingen syntes at være blevet ramt. Så kom turen til venstre nabogruppe. To, tre nedslag, en blindgænger; forvirrede stemmer: en såret! Som er det ens egen tur; hvordan vil det gå? Feberagtig spænding. Pludselig en flertonet susen og hysten; alle presser sig mod den sammensunkne side på graven, selvom den ikke gav meget beskyttelse. Voldsomme brag, nedfaldne jordklumper, støv, krudtrøg, stank af svovl. Gud ske lov, endnu en gang er det gået godt! Men hvordan vil det gå nabogruppen til højre? Enkelte kammerater kommer hurtigt kravlende over til os, andre er sløve; andre igen kan endda sove, så afslappet er de. Trommeilden var begyndt som der blev lyst, og nu er det middag uden at denne torturerende beskydning bare et øjeblik et holdt op. Lykkelig være den, der stadig havde en cigar eller en cigaret! Nikotin virker beroligende. Nervespændingerne forstærker tørst, mens appetit minimeres. Derfor koger flere midt i det kaotiske virvar deres kaffe i aluminiumskopper over sprittabletter. Desværre har vi en del tab, da vi endnu kun har ringe erfaringer med forhold under kraftig artilleribeskydning. Mange havde gravet sig dybe huller, ja endda underjordiske gange, for at være beskyttet mod den fjendtlige ild. Men under beskydning med tunge miner styrtede de alle sammen, og endda selvom der ikke var nedslag i umiddelbar nærhed. Mange blev på den måde levende begravet og kvalt under den sammenstyrtede jord. Andre kunne kun reddes under beskrivelse vanskeligheder, for det fjendtlige artilleri rettede deres ild mod alle steder, hvor der opstod bevægelser. Lt. Schöttler berettede, hvordan det var lykkedes ham at få et rør igennem til en begravet mands mund, så han kunne trække vejret. Han måtte i 6 timer holde ud det tunge jordlag og med den evige angst for, at hans ånderør skulle blive dækket af jord. Men også et andet rystende eksempel fra Lt. Schöttlers optegnelser vil jeg her fremhæve. En underofficer – en lærer, hvis navn desværre ikke er til at læse – havde fået ødelagt begge ben af en mine og helt mistet højre arm. Desuden var han begravet til brystet. På trods af de voldsomme skader forblev han ved bevidstheden, beklagede kun sin gamle mor, hvis forsøger han var, og bad sin kompagnifører – Lt. Schöttler, som sammen med enkelte kammerater forsøgte at grave ham fri – om muligt skånsomt at meddele hende hans død, som han med fuld bevidsthed forventede. Et pludseligt ildoverfald gjorde alle redningsforsøg umulige og forkortede den ulykkeliges lidelser.

Dig, der læser disse linjer: bøj dit hoved for disse mænds heltemod, som gik i døden også for dig, for at du, og med dig Tyskland, skal leve!

Oben links: Kirche und Friedhof von Arleux. Rechts: Optm. v. Stockhausen in Séravillers 12.1.15. Mitte links: Am Übungsweil. Durchqueren des eigenen Draht-
hindernisses. Rechts: Die erste Welle mit Sturmgepäck zum Vorgehen bereit, April
1916. Unten links: Essenausgabe bei der Rekrutenkomp., März 1916. Rechts: Hauptm.
Witte, Refr.Komp. 64a.

Oven links: Hptm. Schaumburg. Rechts: Hof der Regts.Stabs-Nuße Quartier Inf. Inf. Regt. 64 in Ennemain an der Somme August 1916. Unten links: Oberstlt. v. Cramer, Lt. d. L. Kleine, Oblt. Frhr. v. Schleinitz, Feldw. Grobender in Paillencourt, 9. Sept. 1916. Rechts: Hptm. Schaumburg und Lt. Kuhley.

I »Liller Kriegszeitung« stod der dengang følgende træffende skildring af R.I.R. 64 kamptropper:

Tæt bag den fjendtlige stilling kunne man tælle 25 længeballoner, der var presset sammen på det smalle område af højst to divisionsafsnit. I anden halvdel af eftermiddagen kredsede alene over 1. G.R.D. afsnit 30 til 40 fjendtlige fly. Kl. 18 begyndte det fjendtlige angreb, men nåede på grund af den præcist iværksatte spærreild fra vores artilleri, ikke at komme til udfoldelse over størstedelen af divisionens afsnit. Kun i ryggen på 8. Kompanie, R.I.R. 64 på venstre fløj af bataljonen, dukkede modstanderen pludseligt op i ryggen med en styrke på omkring et kompagni. Denne omgæelse var lykkedes ham, da forbindelsen til den til venstre tilstødende Garde-Grenadier-Regiment 5 var gået tabt på grund af den kraftige trommeild. Den forreste deling af

8. Kompanie var, da beskyddningen af graven blev uudholdelig og havde kostet for mange tab, veget ud fremad og havde gravet sig ned tæt foran pigrådshindringen. Den blev totalt overrasket og taget til fange. Delingen under Offizierstellvertreter Reckelmann fra 7. Kompanie standsede fjendens fortsatte fremrykning. Herunder udmærkede sig især den tapre Unteroffizier Sprengler. Et energisk modangreb fra Lt.d.R. Meyer genoprettede herefter situationen, og befriede mange af 8. Kompanies folk fra fjendens hænder.

Selvom der hang en næsten uigennemtrængelig mur af støv og røg over hele området, var fjendens indtrængen blevet observeret af infanteriobservatører. Der blev derfor indsat tre kompagnier fra III. Bataillon efter hinanden til modangreb. På dette tidspunkt skete der noget uventet. Som skyttelinjerne foldede ud, og de allerede kæmpede tropper med beklagelse forventede, at hele det tunge fjendtlige artilleri snart ville hemsøge dem for at udslette dem, tav de fjendtlige pjecer næsten totalt som på klokkeslæt. Flere lænkeballoner blev i hast trukket ned, og også de fjendtlige fly blev pludselig synligt nervøse. Så blev de fremrykkende tropper belagt med shrapnel. For alle, der så det, var det et uforglemmeligt stolt syn, som de tre eller fire skyttelinjer med afmålte skridt rykkede frem gennem de vuggende kornmarker med korn, der gik dem til brystet. Fra sækningen ved Horgny rækkede de viljestærk, ustoppeligt og målbevidst frem på en måde, der altid virkede rystende på fjenden. Med gevær i arm, stålhjelm trykket godt ned i panden, blikket rettet fremad, fortsatte de fremad under de hvide shrapnel skyer selvom også kammerater faldt til højre og venstre. Sammen med II. Bataillon lykkedes det at afvise det franske angreb.

Den 18. august blev divisionen, der nu regnedes for nedslidt og hårdt trængte til nogle få dage i hvil, afløst af 17. Infanterie-Division.

Den nu afsluttede kampperiode havde på en måde været egenartet for vores regiment: for første gang under hele krigen havde franskmænd ligget overfor os. Særligt det fjendtlige artilleri havde krævet særlig respekt, der havde generet os meget.

b) Kampene vest for Bapaume ved Martinpuich, Courcellette og Mouquet Ferme; 22. 8 – 8. 9. 1916

Den 19. og 20. august blev regimentet transporteret væk, og endnu engang på store lastbiler. Synet af de fuldt læssede køretøjer, der susede afsted ad de støvede landeveje, gjorde et stort indtryk på kolonner og på civilbefolkningen. Gennem deres holdning syntes mændene på dem, trods deres støvede, beskidte og ofte sønderrevne uniformer, blege og udmattede efter de mange kampdage, at sige: *Kom, hvad komme vil. Vi frygter intet!*

Bataljonerne holdt pauser i Bullecourt, Ribécourt og Marcoing. To dages hvil! Den 21. blev der under små øvelser for første gang forevist flammekastere. Hvis blot de kunne arbejde lige så roligt i fronten som her i øvelsesværket.

Den 22. august gik det til den nye stilling ved Bapaume. I Ligny-Tilloy blev bagagen efterladt. Den fjendtlige flyaktivitet var meget omfattende, flere gange om dagen blev der kastet mange bomber og forårsagede ikke ubetydelige tab blandt mennesker og dyr. Vores egen luftdækning var alt for svag, og koncentrerede sig hovedsageligt om beskyttelsen af lænkeballonerne. Desuden beskød englænderne, som vi igen stor overfor, kontinuerligt landsbyen med langtrækkende artilleri. Således gik kort efter vores ankomst et vældigt nedslag i et allerede ødelagt hus, der med et øredøvende brag opløstes i træstumper og mursten, der slyngedes omkring.

Divisionens forreste linje forløb på tidspunktet fra Thiepval mod sydøst over Mouquet Ferme, forbi stik øst for Pozières til den sydvestlige side af Martinpuich. Straks efter ankomst afløste I. Bataillon i højre afsnit. Den fjendtlige ild lå tungt over de ankomne tropper; trods alle forsigtighedsforanstaltninger havde de fjendtlige fly opdaget afløsningen og meldt det bagud. Adgangsvejene til 2. og 3.

stilling var så smalle, at det gav store problemer at slippe igennem med fuld oppakning. Lykkeligvis havde enkelte kompagnier anlagt stormoppakning. I det andet afsnit blev der først afløst tidligt på morgenen den næste dag. II. Bataillons fremrykning fulgte i morgengryet på tværs af terrænet, så de afløste saksere – 139'ere – undrede sig over de få tab vi havde haft. 139'ernes normale adgangsvej gik via landsbyen Martinpuich, og alle, de havde gjort turen, berettede forskrækket om det antal af ofre, enhederne havde haft denne vej. Landsbygaden i Martinpuich, sydvest mod nordøst, var en sand helvedes passage. Hvem der faldt, blev liggende; ingen kunne under dette løb for livet komme til hjælp. Først tidligt på formiddagen, hvor den fjendtlige beskydning faldt en smule, afsøgte i alt hast enkelte kommandoer fra sanitetskompagnier landsbygaden og omkringliggende terræn, og bar alt, hvad der stadig trak vejret, væk fra stedet. – Desværre herskede der under afløsning og under opholdet i kampgraven ikke altid den største forsigtighed. Flyverne kunne næsten altid i ro og mag fastslå stillingerne, da ansigterne var rettet opad. Den bevægelige tilpasning til terrænet, observationen af fjendens skudretning og tidspunkter for beskydning blev også af den nye besætning hurtigt lært.

Den forreste linje led ikke alt for meget under den fjendtlige ild. Tidligere bombardementer havde forvandlet terrænet til et eneste stort månelandskab, hvor de enkelte skyttegrave næste ikke længere lod sig erkende. Hverken ven eller fjende vidste længere præcist, hvor egen eller fjendens forreste linje gik. Begge siders artilleri undlod derfor i vidt omfang at skyde ind i området for ikke at bringe eget infanteri i fare. Alligevel måtte man forvente dagligt omkring 40-50 granater af alle kalibre, der fra egne batterier gik for kort, hvilket på ingen måde højnede stemningen. Det bageste terræn blev desto kraftigere beskudt, især 2. linje. Her var der i »Suckerriegel«, opkaldt efter en sønderskudt sukkerfabrik som husede bataljonsstaben, små dækninger som vi kaldte »kaninhuller«, der imidlertid kun ydede ringe beskyttelse. – Den fjendtlige observation fra luften var meget omfattende. Ofte kunne der tælles op til 13 lænkeballoner og over 40 fly, der stille svævede over vore grave, mens der på vores side kun var 3 balloner og nogle få fly.

Der blev kæmpet hårdt om stillingerne på begge sider af landevejen mellem Bapaume og Albert. 1. linje bestod her af sønderskudte grave, hvor der kun få steder var rester af pigtråds- eller lignende hindringer. På steder lå de kæmpende tropper meget tæt, andre steder meget langt fra hinanden. Ind i mellem gik graven, hvis man kan betegne dem som sådan, i retning af fjenden, da den måske i løbet af den forgangne nat var blevet erobret i et modangreb, eller var gået tabt. For præcist at fastslå afstanden mellem linjerne krøb forfatteren til disse linjer, som fører for 1. Kompanie, med to kampordonnanser frem mod fjenden i en sådan grav, da kort forinden i den begyndende skumring var blevet observeret, hvordan den fjendtlige grav blev fyldt op. Artilleriet blev underrettet via bataljonskommandøren, Major v. Wedelstaedt, håndgranater og ammunition suppleret, hver enkelt befalet til yderste agtpågivenhed. Kort efter midnat begyndte modstanderen at skyde med gas. »Anlæg gasmasker!«. Herigennem blev det dobbelt så svært af observerer i natten. Så fløj de første håndgranater ned foran os; øjeblikkeligt blev der givet tegn til spærreskydningen, der på én gang satte ind. Da fjenden nu tydeligt var at se, fløj der overalt håndgranater frem mod ham. Snart veg han tilbage. Jeg vil her nævne en modig handling fra en Gefreiter, hvis navn, jeg desværre har glemt. Han spurgte, om han ikke med et par grenaderer måtte forfølge fjenden tæt på vejen Bapaume-Albert. Han nåede imidlertid kun 5 skridt fra os, da han sank død sammen, ramt af en håndgranat.

Desværre var der også flere gassyge. Synet og lyden af artillerikampen fra begge sider var grusomt-flot. Da ingen vidste, om angrebet var afsluttet, fortsatte begge artilleri med at beskyde området. Kun af og til susede en granat – snart fra fjenden, snart vores egen – ned i vores linje.

Alligevel var der også episoder, der lyste en smule op. Eksempelvis havde 2 tapre grenaderer fra 5. Kompanie – til venstre for den åbne landevej – efter postafløsning lige netop nået tilbage i deres jordhuller, der lå med to meters mellemrum. Som de gjorde sig klar til at hygge sig med brød og smørelse, landede en hilsen fra eget artilleri på 15-cm kaliber, midt imellem dem. Store klumper jord fløj gennem luften, og alle trykkede sig og ventede på eksplosionen. Men intet skete. Kun de to nævnte grenaderer stemte i med høje skrig og højlydt råben: de sad begge i jord til halsen – næsten på kanten af det krater blindgængerne havde hastet op.

Et andet eksempel vakte ikke mindre glæde. Som naturalier-belønning modtog maskingevær-kompagniet 1.000 cigaretter for et godt vedligeholdt maskingevær, som under saksernes periode i graven var blevet begravet under beskydningen, men nu under uddybning af graven igen kom til syne. Også en engelsk overløber – en sjældne foreteelse – en frisør fra Dublin, dukkede op en dag og gav stof til underholdning.

Kompagnierne havde rekvireret forplejningsfolk til Courcellette, og placeredes i denne landsby, for lidt efter lidt at bære den varme forplejning frem til fronten i såkaldte madbeholdere, da feltkøkkener ikke kunne køre frem i nærheden af stillingen. En sådan march gennem kraterlandskabet i natligt mørke, ofte under kraftig artilleribeskydning og strø-ild fra fjendtlige MG, hver mand med en madbeholder med sit skvulpende indhold på ryggen, med sandsække i begge hænder med kold forplejning og post hjemmefra, og med en kæde om halsen med

kaffefyldte feltflasker, var altid en af de mest besværlige, men samtidig af alle en uselvisk og tapper indsats. Dette stille heltemod burde ofte vurderes højere end så mange beundrede og tiljublede heltegerninger. Det var strålende handlinger og måske netop derfor stille, fordringsløs og uselvisk – et virkeligt udtryk for ægte kammeratskab. Ved forhøjet kampberedskab, hvor kraftig beskydning lå over adgangsvejene, var det en særlig vanskelig opgave.

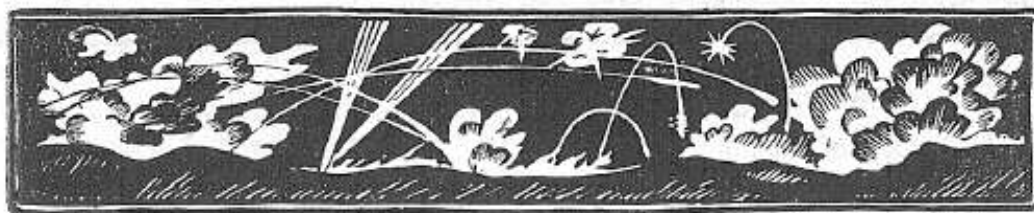
Selvom det i vores stilling – især Zucker-riegel på landevejen og hulvejs-stillingen – ikke var let at standse den langt stærkere fjenden, så havde 2. og 1. Garde-Reserve-Regiment, vore søsterregimenter, denne gang en endnu vanskeligere stilling. På grund af dens dominerende beliggenhed var navnlig Mouquet-Ferme og den tilstødende del af stillingen en torn i øjet på modstanderen og gentagende gange mål for hans anstrengelser. Mouquet-Ferme var genstand for kontinuerlig beskydning med, hvad der svarede til vores 20-cm. Gennem konstante små angreb forsøgte man at gøre vores besætning møre. Til forstærkning anmodede 2. G.R.R. om styrker fra os; II. Bataljon, som netop stod overfor et par dages hvil, efter natten til 30. august var blevet afløst af III. Bataillon, blev stillet til disposition, og kom ikke i ro. Allerede om aftenen den 1. september blev 7. og 8. Kompanie af 2. G.R.R. trukket frem til den såkaldte Mouquet-Riegel stik nord for gården, hvor de i løbet af natten måtte skanse under kraftig fjendtlig artilleribeskydning. Som det begyndte at blive lyst, blev de trukket tilbage i den såkaldte »Zollernfeste«, for igen om aftenen at rykke frem i Mouquet-Riegel. I mellemtiden var det begyndt at regne, hvilket naturligvis havde stor indvirkning på soldaterne, der var helt uden nogen form for beskyttelse. Om morgenen den 3. september var 7. og 8. Kompanie dårligt nået tilbage efter den natlige skansning før de igen alarmeredes, da fjenden efter en kort, men kraftig trommeild havde angrebet Mouquet-stillingen og her havde erobret et stykke af 2. G.R.R. stilling. De to kompagnier skulle støtte et modangreb til højre for gården. Også 6. Kompanie blev trukket frem fra la Barque og ligeledes underlagt 2. G.R.R. Nætterne 4. og 5. september gravede den en forbindelsesgrav mellem Mouquet-Riegel stillingen og Zollerngrab, da man befrygtede et angreb i flanken fra Kollmann- og Fabeck-graben, hvor fjenden var trængt ind. I disse dage blev der næsten præsteret det umenneskelige af vores regiment: uden søvn og uden regelmæssig forplejning havde R.I.R. 64 afvist alle fjendtlige angreb på dens stillinger. Den havde assisteret 2. G.R.R. i forsvaret af Mouquet-Ferme, 1. G.R.R. i generobring af Fabeck- og Kollmann-riegel stillingerne. Til dette formål blev dele af regimentet trukket ud og uddannet i generobring af den besatte stilling. Den 8. september kom Operation *Schaumburg* til gennemførelse. Som alene navnet på føreren borgede for, blev de befalede mål nået og afsnittet generobret. Men lad Major Schaumburg selv fortælle:

Den 8. september kl. 0700 brød Stormgruppe Bautze ind i Kollmann-stillingen. Lige så snart den første håndgranat eksploderede, rykkede som aftalt Sturmgruppe III./64 kl. 0712 frontalt frem mod Fabeck-stillingen, der faldt på vore hænder uden den større modstand. Uden pause fortsatte angrebet over Fabeck-stillingen videre mod Kollmann-graven. Håndgranat-gruppe Mönch stødte frem mod midten af Kollmann-stillingen. Her udviklede der sig en livlig nærkamp. Det engelske artilleri lagde ingen effektiv spærreild over området, da de formentlig fordi de i løbet af hele dagen stadig ikke var blevet underrettet om erobringen af dette område. Den engelske ild lå over Mouquet-Ferme, Mouquet-Riegel, Zollern-graven og den sydøstlige del af Saksen-graben. De mig underlagte enheder, der allerede var hårdt medtaget af kampene på Somme, havde storartet præsteret under angrebet.

Schaumburg.

Endeligt kom så den længe savnede pause. Den 9. september blev regimentet trukket ud af stillingen og bragt væk med lastbiler.

Stillingskamp i Flandern ved Langemarck

11. september til 24. oktober 1916

Det overtrætte og svækkede regiment kom i kvarter i Démicourt og Paillencourt. Udrustningen blev suppleret, appeller afholdt og af og til også skydninger. Erstatningspersonel ankom og blev fordelt på kompagnierne. Imidlertid blev der hurtigt igen brug for 64'erne: den 17. september blev det transporteret til området ved Langemarck. Denne del af fronten var ikke regimentet ubekendt. Ikke langt derfra havde vi i efteråret 1915 lært krigsforholdene på vestfronten at kende. Stillingen var forholdsvis god og rolig. Venstre fløj nåede til Ypresbuen. Som dengang, led regimentet også denne gang meget på grund af vand.

Da der nærmest herskede »fred« kunne der gives tilladelse til, at bataljonen i hvil gennemførte »rekreationsrejser« til Ostende. Desværre kom det for en bataljon ikke til en sådan rejse. Alligevel var det for de fleste en ejendommelig højst fornøjelig rejse til et område, der overhovedet ikke så ud som i krig.

Den 24. september forlod Major v. Gerlach regimentet for i øst at overtage kommandoen over et regiment. Han havde siden krigens begyndelse ført III. Bataillon. Officerer og mandskab ved bataljonen beklagede, at have mistet en så forbilledlig og fortræffelig kommandør. Kommandoen blev overtaget af Hauptmann Landgraf. Mens disse linjer blev skrevet kom meddelelsen om, at den veltjente fører, Oberstleutnant a.D. von Gerlach, efter længere tids sygdom var afgået ved døden. Under hans smertefulde sygdom var det ham altid en glæde, at hører fra sit elskede 64'er; han misundte dem, der havde været ondt en skøn soldaterdød.

Nu er han trådt til den store hær. Hans minde vil imidlertid alt blive holdt i ære ved vores regiment.

Alvorlige minder blev vakt til live her ved Langemarck: ved krigens begyndelse havde mange af regimentets medlemmer stået ved Reserve-Regiment 201, 202 eller 203, der næsten udelukkende bestod af frivillige fra Rigshovedstaden. Her ved Langemarck havde de, syngende den tyske nationalsang og sangen »Wacht am Rhein«, stormet frem mod den fjendtlige overmagt.

Hier ruhten, die gestern noch sangen so froh die Wacht am Rhein,
Das Lied ist zu Ende gegangen; wir scharften die Sänger ein.
Und drüben hebt sich im Weiten das wilde, das graue Meer
und stöhnt ... Mir wird beim Schreiten die Seele, die Seele Schwer
(Lüdtke)

Den 19. oktober blev regimentet inspiceret af den kommanderende general, Freiherr von Marschall. Besigtigelsen fandt sted i Houthulst skoven. Generalen udtalte sin anerkendelse til regimentet, hvorefter han personligt uddelte et stort antal Jernkors I. og II. Klasse.

Vinterstilling ved Velu, Morchies og Grévillers

25. oktober 1916 – 21. marts 1917

Den 24. oktober var vores indsats også her færdig; vi blev afløst af Regiment 84. Regimentet kom i første omgang til Le Cateau, hvor Lt. Munstermann foreviste en øvelse med sit stormkompagni. I begyndelsen kom vi så i vinterstilling ved Velu, Morchies og Grévillers. Transporten hertil førte regimentet gennem velkendte områder som Cambrai, Rumilly, Masnières, og mange tanker gik tilbage til tiden her.

Desværre blev forkommandoen ramt af en ulykke. Ved ankomst til Frémicourt blev den ramt af en fuldtræffer, hvorved 23 mand blev såret og endda en dræbt. Det var en dårlig begyndelse. På den anden side var stillingen udholdelig; den fjendtlige artilleribeskydning var begrænset. Indrømmet var opholdet i forreste linje på ingen måde behagelig, da de eksisterende grave i efterårets regn hurtigt blev så mudrede, at poster på steder stod i vand og mudder til knæene. Kompagnierne placerede derfor kun en deling i forreste grav, der dagligt blev afløst.

Modstanderen blev på tidspunkter meget aktive. Frem for alt huskes formentlig Ancre-dalen og indbruddet i Grévillers-skoven, der ofte var vidne til hårde kampe. Også vores hvilekvarter i Beugny blev tit lagt under fjendtlig artilleriild.

De efterhånden vante stillingsarbejder måtte gennemføres: pionermateriel måtte bære frem, gravene måtte udbedres, antallet af dækninger øges. Opholdt man sig i forreste linje måtte man til stadighed være rustet til forsvarskamp; alle måtte så på post eller deltage i patruljer. Var man i »hvil« var der også rigeligt at bestille. Der blev afholdt appeller så våben, støvler og alle udrustningsgenstande om nødvendigt kunne suppleres. Desuden gennemførtes regelmæssigt skydninger, og eller ikke eksercits blev forsømt, så det nyankomne erstatningspersonel og gamle soldater kunne vænne sig til at handle i fællesskab. Frem for alt forsøgte man at udlede erfaringerne fra Somme-slaget. Man forsøgte at forstærke forsvaret med fjendtlige fly. Også udlægning af de såkaldte flyklæder blev indøvet, så egne fly ikke alene til enhver tid kunne fastslå egen forreste linje, men også videregive vigtige meldinger så som »ammunition mangler«, »store tab« osv. til divisionen. Gasmaskerne blev forbedrede. Øvelser med disse var uundgåelige. Et »stinkrum« måtte anlægges i alle de områder, hvor bataljonen i hvil var placeret, så maskerne kunne afprøves. En helt særlig opmærksomhed var imidlertid rettet mod maskingeværerne. Tit havde modstanderes lokale succeser kun kunnet opnås gennem dette våben. Antallet blev hos os også forøget og hjælpepersonel til våbnet uddannet i stort omfang.

Ved I. Bataillon skete på dette tidspunkt ændringer i ledelsen: Major v. Wedelstaedt, som havde ført bataljonen siden august 1914 og med den havde delt sorger og glæder, blev i begyndelsen af november udnævnt til kommandør af Infanterie-Regiment 23. Det var med beklagelse, I. Bataillon så ham forsvinde.

Den 6. november overtog Hauptmann Hindersin kommandoen over bataljonen.

Så kom julefesten. De heldigste fik orlov til hjemmet. Kun dem, der selv har prøvet det, kan forestille sig følelsen af uendelig lykke, når man med orlovspas i lommen, kunne køre på 14-20 dages orlov hos dem derhjemme. Først når toget satte sig i bevægelse i Lille, kunne man være helt sikker; der havde været eksempler på, at enkelte af tvingende årsager igen var blevet kaldt tilbage.

Her vil jeg indskyde en lille erindring, der skal vise, at vore ofte endnu så unge krigere, trods alle de vanskeligheder, de oplevede derude, bevarede deres barnlige sind, og ikke blev forvandlet til »barbarer«.

En af mig bekendt familie havde også inviteret en af disse arme grenaderer til jul, som hverken havde far eller mor eller anden familie. Dødtæt ankom han juleaften fra fronten, og efter en kort hilsen, gik han med det samme i seng. Næste formiddag ventede alle på, at han skulle dukke op: den blev 9, 10, 11: middagsmaden skulle snart til at sættes på bordet. Så satte huemoderen sig til klaveret og spillede den kendte julemelodi: »Å, du dejlige, stille nat...«. Ved tredje vers åbnede døren sig stille; grenaderen, der formentlig i flere måneder ikke havde sovet i en rigtig seng, dukkede op og græd, og græd – Tankerne om hans barndoms jul var vækket. Endnu

kunne han ikke formulere sin tak, men ved afskeden fortalte han, hvilken lykkelig tid, familien havde givet ham. Bataljonerne fejrede julen i Cambrai; de fleste kompagnier i såkaldte »Unterstand«. Gaver fra de kære derhjemme og Liebesgaben i rigelige mængder, var nået frem. De fattigste blev som sædvanligt særligt betænkt. også franskmændene havde allerede dette år vænnet sig til vore skønne traditioner.

Regimentet beholdt også afsnittet i det nye år. Stort set forblev aktiviteterne de samme. Stillingens tilstand blev i starten bedre på grund af den vedvarende kulde. Der var imidlertid ikke længere tale om en gennemgående skyttegrav. Den dårligste del var højre del af Gallwitz-Riegel. Her var graven sædvanligvis over en strækning på 4-500 meter ikke passerbar. De dele af graven, der tidligere havde stået under vand, var nu bundfrosset. Som mange husker, var vinteren temmelig hård. Som resultat kunne udbygningen kun ske langsomt.

Da der i denne periode ankom flere transporter med erstatningspersonel fra Tyskland, bør vores Ersatz-Bataillon omtales her. Oprindeligt opstillet i 2. Garde-Regiments Füsilierkaserne i Karlstrasse, flyttede den i 1915 til Neuköln. »Illustrierte Zeitung« og andre aviser bragte interessante billeder fra flytningen. I Neuköln blev kompagnierne indkvarteret i forskellige skoler.

Tjenesten ved Ersatz-Bataillon var ikke let. Under de store offensiver måtte ungt mandskab uddannes på forholdsvis kort tid. Hvem der blev uddannet eller var instruktør ved 7. Kompanie i Kaiser-Friedrichsstrasse skole, har med sikkerhed ikke klaget over for megen lediggang.

Det andet kompagni skulle langsomt tilvænne personel, der var udskrevet fra lazaretter, tilbage til tjenesten, og forberede dem til fronttjeneste. Det var også for uddannede soldater en nødvendighed, da kampmåde ofte ændrede sig mærkbart over blot nogle få måneder.

Alle, som i de første tre år af krigen blot nogle få uger var tildelt et kompagni ved Ersatz-Bataillon, vil aldrig glemme den ærværdige skikkelse af dens første kommandør, Oberstleutnant v. Bismarck, nevø af den gamle kansler. Hans skarpe øje overså næppe nogen uregelmæssighed, men hvor han observerede pligtfølelse og soldatmæssig Geist faldt gerne nogle rosende ord.

Jeg vil heller ikke undlade at nævne den mangeårige chef for 1. Kompanie, Hauptmann Reuter. Hvem, som var god til eksercits, var hans ven. – i det sidste krigsår døde han i stalden.

Der var meget, der kunne nævnes her: udrustning og afgang af transporter, krigsmæssige øvelser på Tempelhof øvelsesplads, ved øvelsesværket, på Muggelberg, i Zossen, forholdet til civilbefolkningen – men det ville fører for vidt.

Vender vi tilbage til regimentet ved Grévillers.

Uddannelsen blev endnu mere intensiv i det nye år, da man vidste, at kampaktiviteten ville stige i foråret. Særlig blev uddannelsen på maskingevær fremmet. Kurser for delings- og kompagniførere blev afholdt. Som ovenfor nævnt ankom erstatningspersonel så kompagnierne kunne fyldes op. Pigtrådshindringer forstærkedes, stillinger forbedret. Nye blev anlagt længere tilbage. I slutningen af januar blev patruljeaktiviteten forstærket. I øvelsesanlæg blev stødtrope og stormkompagnier uddannet. I Hammer-Riegel blev en feltkanon indbygget, der især skulle tjene som forsvar mod kampvogne. For at skåne vore tropper og samtidig give mere tid til uddannelse havde regimentet fået underlagt en bataljon marinesoldater; det kneb imidlertid med at knytte egentlige venskab mellem dem og os.

Jo længere dagene blev, jo mere aktiv blev artilleriet. Det første fjendtlige angreb fulgte den 30. januar. Efter en kraftig artilleriforberedelse angreb englænderne vores venstre nabo ved Butte de Warlencourt. Også hos os blev der befalet forhøjet alarmberedskab, men det blev ikke nødvendig med en indgriben fra vores side. Træfningerne fortsatte i februar, men mere og mere forstærkedes følelsen af, at fjenden snart ville overgå til et større angreb. Dette fulgte den 2. marts. Det lykkedes fjenden med stærke styrker at tage den svagt besatte Warlencourt-Riegel og sætte sig fast her. Selvom der øjeblikkeligt blev iværksat modangreb, hvor også Stormkompagniet under Lt. Munstgermann deltog kraftigt, lykkedes det imidlertid ikke at generobre den tabte stilling. Fjenden havde angrebet med meget stærke styrker og havde øjeblikkeligt bragt alle moderne angrebs- og forsvarsvåben frem i den erobrede stilling. Det fremrykkende stormkompagni kom, som Lt. Munstermann berettede, under kraftig beskydning med MG og minekastere fra front, højre og venstre. Han skriver videre i sin rapport om indsatsen:

Det kom deraf, at modstanderen allerede havde spærret den erobrede grav i nærheden af bastionen ved Leipziger Graben, og sad tæt og fast i graven med mange minekastere og MG. Unteroffizier Franck sprang frem og nedkæmpede et maskingevær med en håndgranat, men blev desværre med det samme dødeligt såret. Herefter sprang stormkompagniet igen fremad indtil store tab tyndede dens rækker. Englændernes overlegenhed kunne ikke overvindes, og dette beror i høj grad på, at i virkeligheden hver eneste mand overfor os var bevæbnet med et Lewis MG, og hele graven i den grad oversået med patronromler, og at englænderne besidder en håndgranatmaskine der gjorde det muligt at kaste håndgranater ud på afstande af 70-80 meter.

Som resultat af tabet af Warlencourt-stillingen og yderligere dele af nabodivisionen, måtte også R1 stillingen rømmes, Fabruil sprænges, dækninger i området ødelægges eller nedbrændes. Den 17. marts blev også R2 stillingen rømmet. Dermed blev også den ødelagte Bapaume opgivet. Den øverste hærledelse havde besluttet sig til at falde tilbage til Siegfried-stillingen, da den fremspringende bue på vestfronten kun kunne holdes under hårde tab. Under dette strategiske tilbagetog, som heller ikke modstanderen senere undlod at anerkende, blev planmæssigt hvert eneste hus, alle dækninger, hver vej osv. ødelagt. Man tvang modstanderen til at følge efter os gennem et terræn, der gjorde liv og kamp uhyre vanskelig.

I starten fulgte englænderne kun tøvende efter. Hurtigt angreb han bagtroppen under Hauptmann v. Schleinitz, specielt om natten, igen med stærke patruljer, senere også med de efterfølgende kolonner. Han blev med store tab afvist. Efter endt tilbagetrækning blev regimentet den 21. marts afløst på denne del af fronten, hvor den havde været indsat siden begyndelsen af november. På trods af det dårlige vejr og den heftige beskydning, især i de sidste uger, havde den haft forholdsvis få tab.

Gavrelle

Regimentet kom i hvil i Kain ved Tournai, over 30 km bag kampfronten. Naturligvis kunne der ikke blive tale om virkelig ro. Kampene i begyndelsen af marts havde allerede vist, hvad englænderne forsøgte. At et angreb kunne komme hvert øjeblik, vidste alle. Derfor blev udrustningen forbedret daglig. Efter direktiver fra regimentet øvedes især angreb, modangreb, oprulning af skyttegrave osv. Det begyndende forår bragte med sig, at stemningen alligevel var glad og munter. Tiden udnyttedes til at kikke på hinanden og endnu engang cementere, at man var del af et hele. Af og til fik regimentskommandøren mulighed for at førerstaben omkring sig.

Englændernes offensiv startede den 9. april; det lykkedes ham at sætte sig i besiddelse af Vimy-højderne og trænge frem til Gavrelle. 1. Garde-Reserve-Division, og dermed vores regiment, alarmeredes øjeblikkeligt. 64'erne marcherede over Tournai og Aix til Ostricourt, Moncheaux og Roost-Warendin. Vejret var igen slået om; selvom det havde været ret forårsagtig, begyndte det igen at sne. Marchen gennem skoven til Ostricourt var derfor ret ubehagelig.

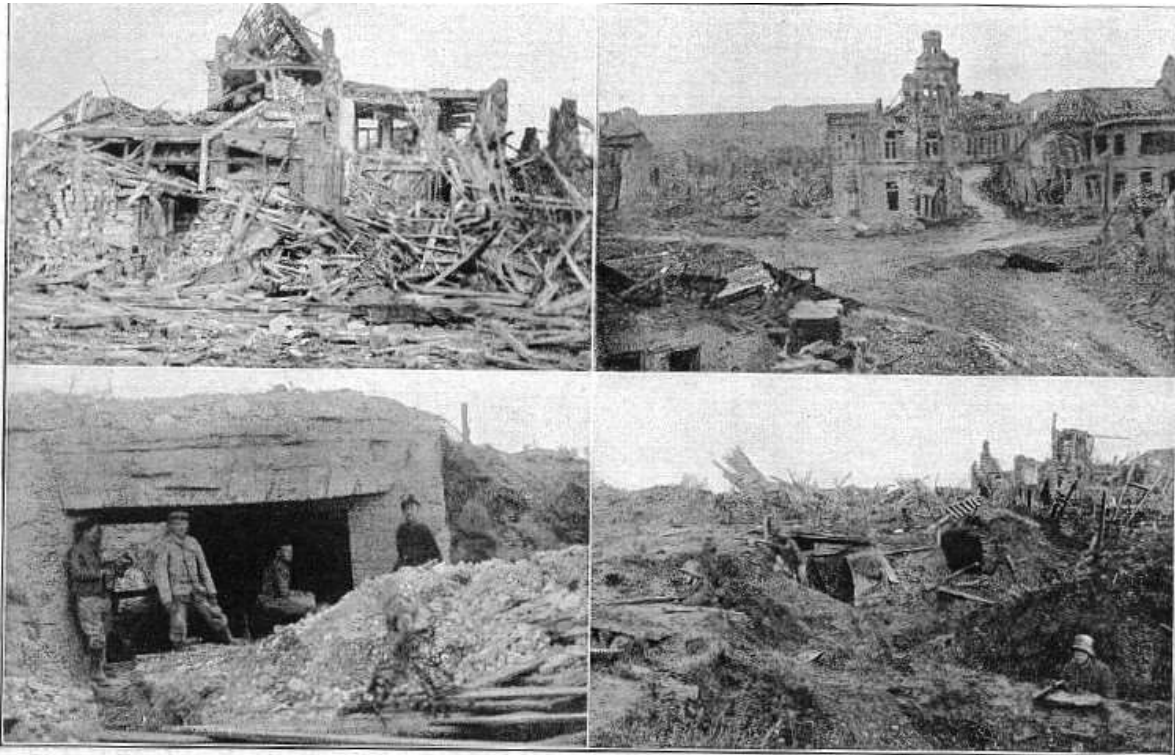
Det var forbi med hyggen; man vidste, at det ville blive alvorlig. Mens bataljons- og kompagniførere red til Hénin-Liétard for her at stifte bekendtskab med »Wotan-stillingen«, skulle kompagnierne gøre den bagved liggende stilling så stærk som mulig for at forhindre et fuldstændigt gennembrud. Især blev trådhindringer anlagt. Enkelte kompagnier var placeret i skovene, hvor de forberedte hindringer ved fremstilling af pæle. Derudover blev selv nu ikke uddannelsen på maskingevær forsømt.

Så blev der søndag den 22. april beordret forhøjet alarmberedskab. På et kvarter skulle bataljonerne ved alarm være marchklare. Alarmen blev ophævet mandag, men allerede efter nogle få timer igen indført. Appel med stormoppakning blev afholdt. Tirsdag den 24. april kl. 0200 kom befalingen til at gøre sig marchklare. Trods det hele virkede befalingen som en forløsning.

Marchen gik over Aubry, Esquerchin til Izel. Her blev der forplejet og stormoppakningen suppleret. Vi får at vide, at R.I.R. 64 er blevet underlagt 17. Infanterie-Division og skal indsættes i et angreb. Kl. 0700 kom ordren: R.I.R. 64 skal generobre Gavrelle!

Med samme opgave havde allerede dagen før både R.I.R. 28 og Füs.Regt. 90 angrebet! Trods forbitrede kampe lykkedes det ikke at fravriste fjenden landsbyen, der lå i en lille dal. Da klargøring af regimentet først kunne være afsluttet efter nogle få timer, forsøgte vores regimentskommandør, Oberstleutnant v. Cramer, at opnå en udsættelse af angrebet. Forgæves. I første omgang blev III. (til højre) og I. Bataillon indsat i stormen. II. Bataillon skulle følge bag venstre fløj. Til angrebet måtte regimentet passere en højderyg 3 km bag forreste linje, hvor de med solen i ansigterne tegnede sig som silhuetter for fjenden, der lå for foden af bakken. Kl. 16 den 24. april fulgte den ærværdige storm. De tapre 64'ere, der rykkede frem under god udnyttelse af terrænet, blev modtaget med en frygtelig MG og minekasterild. Rækkerne tyndede ud, men de resterende rykkede uopholdeligt frem mod Gavrelle. Resterne af de øvrige regiment

Oven links: R.I.R. 6 (Baif's-)Gefechtsstand in Lens am Boulevard des Ecoles gegenüber dem Rathaus, 16.11.17. Rechts: Gr. Stern in Sallaumines bei Lens. Unten links: Brücke bei Lens. Rechts: Sallaumines-Riegel bei Lens.

blev revet med frem. Det lykkedes endda dele af I. Bataillon at trænge hele vejen gennem landsbyen. Imidlertid sad en sej modstander fast i huse og dækninger. Derfor måtte vores regiment stille sig tilfreds med den østlige kant af Gavrelle. Alle var besjælet med tanken om at fastholde den nyvundne linje. Den udbyggedes nødtørftigt. Det lykkedes i løbet af natten at reorganisere enhederne, og der kan bringes forplejning og ammunition frem. Så den 27. april begyndte en frygtelig engelsk trommeild. Med alle kalibre artilleri og med både lette og tunge minekastere, blev de tapre 64'ere bombarderet. Efter at det i løbet af natten var døet en smule ud, begyndte kl. 0540 en hidtil uhørt kraftig trommeild. Snart efter angreb de engelske kolonner. Officerer til hest så man ind mellem; englænderne troede, at man der efter en så ødelæggende beskydning ikke kunne være tyske soldater tilbage, der ikke var såret. Men på et signal blev alle disponible maskingeværer sat ind. De endnu levende og ikke for hårdt sårede rettede sig op, greb håndgranater eller gevær. Enkelte rev endda deres forbindinger af, for ikke at skulle være passive. Lad os høre en beretning af et øjenvidne fra et af de andre regimenter:

Den yderst vagtsomme gravbesætning fra 64'erne erkendte rettidigt den fjendtlige fremrykning. Der blev anmodet om spærreild, som straks begyndte at slå ned. En raserende infanteri- og MG-ild lod fjenden oftest kun komme ind på 10 meters afstand af R.I.R. 64. Hvor han trængte ind, blev han nedkæmpet.

Sådan var det ved I. Bataillon. Ved III. Bataillon lykkedes det desværre englænderne at bryde igennem, og ligeledes ved naboregimentet. Tilsyneladende har tabene her været så store, at det succesfuld forsvar ikke længere var mulig. Det lykkedes Hptm. Schaumburg at generobre den tabte stilling med et modangreb med II. Bataillon. Det måtte konstateres »at III. Bataillon af kraftig minekasterild og flankerende artilleriild, og herefter af totalt omringende stærke engelske kræfter, totalt var revet op.«

I første omgang blev der opstillet et kompagni ved III. Bataillon gennem afgivelse af personel fra de øvrige bataljoner. Den 8. maj kom indsatsen til sin afslutning. Afløsning indtraf og regimentet marcherede til Kain ved Tournai. Men det var et meget forandret regiment, der returnerede til disse kvarterer.

Oben links: Zur Erinnerung an Oktober 1917. Darunter: Vom Regiment gefangene Kanadier (2. kanad. Division) bei Lens, 23.8.17. Rechts: Haus vor Sallumines-Lens vom Feldw. Schüren, Februar 1918. Unten links: Grabstätte des Lt. Funder, 2. Komp. Rechts: Kirche von Lens.

Kampe i Flandern: Messines, Houthem, Bousbecque

Slutningen af april til midten af august 1917

Efter omkring 14 dage kom regimentet til Sailly-Raillencourt. Fra Ersatz-Bataillon ankom personel, så bataljonerne kunne fylde op. I første omgang blev der kun afholdt let tjeneste, foruden en omfattende supplering af udrustnings genstande. den 28. maj blev III. Bataillon flyttet til Baraklejren Ludendorff ved Tilloy ikke langt fra Cambrai. Desværre blev alle skuffede over dette bytte. Barakkerne var endnu ikke færdige og der måtte arbejdes hårdt for at gøre lejren færdig. Kompagnier lå meget sammenpressede, og havde i starten ingen beskyttelse mod solen; alle led meget under den kraftige hede. Derudover var der her meget ensformig. Den eneste afveksling var march til Cambrai for at bade, blive afluset og lignende opfriskning. Det er imidlertid unødvendigt at bruge mere tid på denne baraklejr, for hurtigere end forventet blev regimentet igen transporteret væk. Man forventede stærke engelske angreb i Flandern, hvorfor 1. Garde-Reserve-Regiment blev bragt tilbage til Tourcoing og omegn. Der blev øjeblikkeligt indført alarmberedskab; der var indgået sikre oplysninger om, at Gruppe Lille ville blive angrebet. den 5. juni om aftenen rykkede bataljonerne til Bousbecque. III./64 blev, som under slaget ved Arras, ført af Hptm. Frhr. v. Schleinitz. Den 7. juni kl. 0412 begynde den engelske trommeild; imellem hørte man meget voldsomme detonationer. Sprængninger havde fundet sted Vores regiment forblev marchklar i Bousbecque, men alle havde følelsen af, at dette »hvil« kun ville vare få minutter. Mange en hilsen, måske den sidste, blev skrevet. Som kl. 0545 kom befalingen: »Regiment 64 sætter sig øjeblikkeligt med stor afstand i march i retning af Houthem«. Der fremme var helvede. En voldsom artillerikamp rasede; nærmere og nærmere kom vore kompagnier til ødelæggelserne. Engelske fly sværmede over vore rækker og beskød dem med maskingeværer. Store huller i vore rækker. Ikke så sært, når man marcherer frem i fuldt dagslys. Så – en fuldræffer ved 4. Kompanie ved passagen af en bro. Men alligevel tøver 64'erne ikke. Fremad! Endnu holder fronten i vest! Så kl. 1130 kommer nyheden om, at Messines er faldet og at Wyttschaete måtte opgives. Nu er det blevet vores time. »1. Garde-Reserve-Division indsættes øjeblikkeligt. Den tidligere 3. stilling mellem Johanneshof og Wambeckebach-Hohenzollernweg skal besættes og holdes!«. Englændernes fremrykning måtte standses. Den 10. juni om aftenen bliver det meldt, at englænderne ligger foran vores linje udrustet til angreb, og at selv kavaleri står klar. Kl. 23 begyndte angrebet. Stærke stormhold rykker frem, efter at en kraftig engelsk ild havde ligget over vore stillinger. Så går signalerne til spærreild mod himlen. Vores artilleri, der blot havde ventet på dette signal, startede en godt liggende virkningsskydning. Grenadererne rettede sig op, alle muskler var spændte, håndgranater lå parate, men koldblodig lod de fjenden komme nærmere. M.G. skytterne mejede de stormende rækker ned; de fleste steder bryder angrebet sammen foran pigtrådshindringen. Hvor de enkelte steder bryder igennem ind i stillingen, blev han udslettet eller taget til fange. Et nyt angreb vovede englænderne ikke. den 12. juni fik bataljonerne igen tilbage. Over Bousbecque fik det tilbage til Roubaix.

I regimentets krigsdagbog omtales især telefonfolkene rosende, der trods den kraftige fjendtlige artilleri- og MG-beskydning hele tiden opretholdt forbindelsen mellem de forskellige kommandostationer.

Regimentet blev den 14. juni transporteret væk fra banegården i Roubaix. denne gang gik det i første omgang til Ecourt-St. Quentin, Rumauacourt og Saudemont, hvor den blev indgrebsregiment for 4. Garde-Infanterie-Brigade. Men heller ikke her skulle regimentet forblive ret længe. Et forkommando blev den 24. juni sendt til Sains-les-Maraquions. R.I.R. 64 overtog stillinger i afsnittet lige syd for Pronville syd for Inchy. To bataljoner kom i forreste linje efter at have udsparet en reserve. Med afsnittets store bredde var besætningen meget tynd. Foran forreste linje blev der i dette afsnit fremskudt feltvagter i en afstand af 500 meter, hvoraf nogle endda kunne nås i dagslys. Feltkøkkener blev i de næste uger i Inchy. Vi var nu i den såkaldte Siegfried-stilling, der stadig blev yderligere udbygget. Situationen langs fronten var rolig, om end der hyppigt blev gennemført ildoverfald. Alligevel åndede alle lettet op. Det dejlige vejr havde sin virkning, og alle fik sig hurtigt indrettet og følte sig godt tilpas. Hvilekvartererne i Haynecourt blev mere og mere udbyggede, 64'ernes gode humør og lyse sind gjorde sig mere og mere bemærket.

Alligevel blev krigen ikke glemt, alene det fjendtlige artilleri bidrog hertil sammen med de fjendtlige fly, der tit generede os. Også patruljer fra begge sider blev mere og mere omfattende. Under en større patruljeoperation faldt des værre på grund af eget artilleri den afholdte og skattede kompagnifører, Lt. Funcke og et antal dygtige og trofaste folk.

Lens

21. august 1917 til februar 1918

Den 16. august var også denne periode af stillingskrig slut for os. Vi blev afløst af R.I.R. 31. Der opstod igen de forskelligste rygter, hvoraf den mest kærkomne var, at vi endeligt skulle begynde den længe savnede virkelige hvilepause. Men også denne gang skulle de blive anderledes. Da bataljonerne den 17. august kl. 0500 ankom til Waziers blev der udleveret håndgranater, lysammunition osv.; kort fortalt, alt blev alle forberedelser til angreb truffet. III. Bataillon, der i 11 dage havde ligget i forreste linje, og som længtes efter et hvil, mærkede at der endnu engang herskede »dicke luft«. Om aftenen blev regimentet transporteret til Dourges. Her blev der med det samme beordret forhøjet beredskab. Lykkeligvis angreb englænderne ikke; enkelte dages hvil blev det dog til for regimentet.

den 21. august afløste vores regiment R.I.R. 99. Hvilebataljonen kom til Fouquières; den forreste linje huskes vel stadig af alle medlemmer af regimentet, der i efteråret og vinteren 1917/18 lå ved fronten. Til højre grænsede vores afsnit op til banegård Lens langs vejen Arras-Lens. Herfra fulgte den Mineskakt 4 og 5 og slaggebjergene.

II. og III. Bataillon havde dårligt indtaget deres stillinger før der blev rettet en kraftig fjendtlig artilleriild mod stillingerne iblandet gas. Herefter fulgte granater med brandtændere, der endda fik slaggebjergene ved Mineskakt 4 til at glimte. En tid efter fulgte et infanteriangreb. På trods af, at de stadig var fremmed i stillingen, klarede vores 64'ere sig dog med dygtighed og tapperhed. Overalt fandt den med stor overmagt angribende fjenden en hårdnakket modstand, der næsten overalt fik angrebet til at bryde sammen foran linjen. Kun ved slaggebjergene lykkedes et indbrud. Lt. Schöttler, fører for 8. Kompanie, indsatte øjeblikkeligt stødtrop Möllenhof, der i løbet af nogle få minutter med håndgranater rensede 8. Kompanies afsnit og trængte videre frem mod nord. Deling Vizefeldwebel Reich angreb en fjende bag 8. Kompanie frontalt og i flanken, og trængte ham tilbage. Om eftermiddagen fornyedes angrebet på 8. Kompanie. I et kraftigt omgående angreb blev kompagniet trængt omkring 50 meter tilbage. Der opstod hårde nærkampe. St. Schöttler selv blev såret. Der opstod store tab. Under de hårde kampe blev kompagniet stadig mere omgættet til højre, så det stod under angreb fra tre sider.

Vizefeldwebel Reich faldt. Det sidste af kompagniets maskingeværer faldt ud. Alligevel lykkedes det resterne af kompagniet stadig under kommando af den sårede Lt. Schöttler, fuldstændig at fastholde mineskakt 4 trods den voldsomme engelske overmagt. Til sidst fik det tapre kompagni hjælp i forsvaret af dele af 6. og 7. Kompanie.

Men fjenden var stadig ikke tilfreds. Den 23. august genoptog han sine angreb. I mellemtiden af II. Bataillon blevet afløst af III. Denne gang stødte fjenden mod en mur. Da han kl. 0400 på ny angreb efter en kraftig artilleriforberedelse, blev han kastet tilbage eller nedkæmpet af et kraftigt modangreb med 7., 9., 10. og 11. Kompanie. Med tre stødgrupper trængte Vizefeldwebel Both frem mod det af englænderne besatte slaggebjerg og tog 1 officer og 86 mand til fange og erobrede to maskingevær. Om formiddagen rettede fjenden efter det første fejlslagne angreb, yderligere angreb på Mineskakt 4. 10. Kompanie, der forsvarede den, var hårdt trængt. Det lykkedes kompagniet under Lt. Linke i flere timer at afvise alle fjendtlige angreb. Lt. Loymeyer blev med resterne af 11. Kompanie indsat i et modangreb for at befri den for den fortvivlede situation. Håndgranatkampen omkring Mineskakt 4 varede hele formiddagen. Alle regimentets disponible reserver måtte lidt efter lidt indsættes. Omkring kl. 17 fulgte et kraftigt modangreb med 7./1. G.R.R. og III/IR 190 til assistance for de dele

af regimentet, der kæmpede så hårdt omkring Mineskakt 4. Det lykkedes helt og fuldstændigt at sikre de oprindelige stillinger.

Efter, hvad fanger fortalte, havde de engelske tab være overordentlig store. Af enkelte kompagnier skulle der dårligt være nogen tilbage.

Kommandøren for 1. Garde-Reserve-Division, Generalleutnant v. Tiede, anerkendte R.I.R. 64 tapre indsats i en dagsbefaling:

I de sidste 24 timer forsøgte fjenden gentagende gange at sætte sig i besiddelse af de vigtige punkter – mineskakt 4 og slaggebjerg. Skakt 4 blev fastholdt af dens besætning fra II. og III. Bataillon, R.I.R. 64, indtil sidst på eftermiddagen trods dens vanskelige situation med omslutning i nord og i syd. Et kraftigt modstød med R.I.R. 64 kastede fjenden væk fra den vestlige del af slaggebjerg og genoprettede den oprindelige situation.

Divisionens nyhedsbrev bragte en ejendommelig oplevelse af Landsturmann Gröme, som jeg her vil anføre.

Den 21. denne måned befandt jeg mig nord for Lens i vores forreste linje. Omkring kl. 0600 angreb englænderne pludselig med stærke masser. Mens vi i første omgang standsede i front, kom vi under flankeild og håndgranater fra venstre. Efter fortvivlet forsvar kastede jeg mig ned i et granatkrater, mens de øvrige faldt tilbage. Mens jeg lå der, bemærkede jeg at englænderne i enkeltkolonne passerede mig, anført af en officer til hest. Der må have været en masse, da forbi marchen varede i timer. Englænderne må have anset mig for død. Hele dagen blev jeg liggende i krateret uden at røre mig. Om eftermiddagen bemærkede jeg, da jeg så mig kort omkring, at jeg befandt mig mellem den forreste og 2. engelske linje (vores oprindelige 1. linje). Længere tilbage så jeg omkring 30-40 rytter opsiddet. Hen under aften begyndte vores tunge artilleri, som lå godt over de fremrykkende rytterkolonner og den 2. engelske linje. Natten var rolig. Omkring kl. 22 skød fjenden livlig. Omkring kl. 2 faldt han sine grave op. Tidligt den 23. iværksatte han et angreb. Nu anså jeg tidspunktet kommet til igen at nå vores egne linjer. Jeg stormede med frem, satte en engelsk stålhelmet på og nåede tæt på vores egen linje. Her kastede jeg igen ned i et krater, da det engelske angreb ikke kom længere. Jeg fik med vinken kontakt med vores forreste linje og sneg mig efter mørkefald frem til jeg nåede linjen.

Den 29. august forsøgte fjenden at skade os gennem et ildoverfald med gas, hvilket også desværre lykkedes for ham. Særligt 12., 11. og 9. Kompanie havde store tab. Mange af de døende opførte sig helt modigt. Enkelte underofficerer overdrog kommandoen til deres næstkommanderende og befalede dem at være yderst opmærksomme, da modstanderen snart ville angribe.

Sammen med ofrene fra kampene de foregående dage blev de begravet på den store heltekirkegård i Dourges til lyden af kanoners torden og flys snurren. Nedenstående skønne ord gælder dem og de mange, mange tusinde andre:

Und wer den Tod im heil'gen Kampfe fand,
Ruht auch in fremder Erde im Vaterland.

Eller med andre ord fra Felix Dahn, som jeg tit må tænke på:

Und nun, da die Nornen den Tod dir verhängt,
Hab' ich dir den schnellsten, den schönsten geschenkt!
„Sieg!“ riefest du, „Sieg!“ Ich umfing dich im Fall –
Ich Küsse die Wunde – und nun auf – nach Walhall!

I mellemtiden havde hver eneste 64'er lært den nye stilling at kende. Slaggebjerg og Mineskakt 4 blev med ærefrygt beskuet. Alle vidste, hvilke hårde kampe der havde udspillet sig her, og måtte regne med en genoptagelse hvert øjeblik. Og hvordan så ikke byen Lens selv ud! Vi havde allerede i løbet af krigen stiftet bekendtskab med ødelagte steder, men en sådan grusom ødelæggelse havde vi endnu ikke oplevet. Lens, en industriby med omkring 30-40.000 indbyggere, var fuldstændig ødelagt; ikke et hus var blevet skånet; hele tiden søndermalede fjendens tunge og middeltunge artilleri på ny den ulykkelige bys ruiner. De enkelte gader kunne ikke længere genkendes. Af en stor kirke var der kun enkelte murrester tilbage. Uvilkårligt kom man ved synet af den frygtelige ødelæggelse til at tænke på ordene: der bliver ikke sten på sten tilbage. Under beskydningen blev der ind i mellem åbnet kældre, der bragte gemte skatte til dagens lys. Det skabte stor glæde, da der i september blev fundet et vinlager med de bedste franske vine.

Stillingskrigen var anstrengende. Vi vidste, at vi havde en håndnakket fjenden foran os. Det betød, at vi skulle passe på. Ingen sænkning af paraderne. Afløsning var altid vanskelig. Et stykke af vejen blev vi transporteret af en feltjernbane, men det var langt fra en fornøjelsestur. Tit standsede togene pludselig. Så hed det afstigning! Skinnerne var ramt. I den mørke nat, hvor man ofte ikke kunne se en hånd for sig, og i regnvejr skulle vejen nu findes. Mange gled eller fandt sig pludseligt liggende i et dybt krater, som man kun med stort besvær kunne komme op ad. Jo nærmere man kom den forreste stilling, desto mere var man i risiko for et ildoverfald. Der blev tit skudt med gas. Så ned det »anlæg gasmaske!« Marchen ad de ødelagte veje blev ikke lettere af den grund. Gruppevis kom kompagnierne frem. Som fører for 2. Kompanie afløste jeg ofte i Afsnit 6a. Flere grupper var underbragt i sønderskudte huse langs vejen Arras – Lens. På den anden side vejen lå englænderne. Den deling hold en bue fra vejen til slaggebjerg. For at nå frem i stillingen måtte man gennem den ødelagte Lens, så forbi »slottet« over banelinjen, der næsten hele tiden lå under fjendtlig beskydning. For at undgå tab betød det fremad i løb. Det var ikke let med fuld oppakning og forplejning til flere dage. Det var ikke en let opgave at besætte en dobbeltpost. På grund af fjendens nærhed måtte enhver støj undgås, mens man modsat hele tiden måtte have opmærksomheden rettet mod enhver forandring eller bevægelse, og hele tiden være klar til nærkamp. Bærekommandoerne havde det næste værre. Det var yderst vanskelig og yderst farlig i den mørke vinternat og tit i regnvejr, at bringe ammunition, pigtråd, pæle, planker, levnedsmidler osv. frem til fronten gennem den opblødte og oprevne jord, og fortjener den højeste anerkendelse.

Gullaschkanoner og andre køretøjer standsede ved »Roten Ochsen«, men ofte satte det ind med så kraftige ildoverfald, at udleveringen af mad måtte afkortes. Tæt på nævnte plads lå en æreskirkegård fra tidligere kampe; den så forfærdelig ud på grund af beskydningen, da de nedslående granater splintrede de døde grave.

Tit blev større eller mindre patruljer sendt frem. Ved 2. Kompanie udmærkede sig især blandt mange andre Vizefeldwebel – senere Leutnant – Dyhde og Gefreiter Widder. Førstnævnte blev under en patrulje angrebet af to englændere; den ene rystede han af sig og den anden slog han ned, for herefter at hjælpe en kammerat.

Gefreiter Widder var en prægtig soldat, der gentagende gange meldte sig frivillig til patruljer. Han var altid i godt humør; kun den sidste gang kom han før en patrulje til mig, rakte mig sin pung og ur, og bad mig sende dem til sin familie. »Denne gang kommer jeg ikke tilbage!« Hos ham og også senere ved Lt. Kirchhoff, havde jeg fornemmelsen af, at de kendte deres skæbne. På de nævnte, og på så mange, mange andre, passer Brauns dejlige ord:

Aus Stahl war ihm Muskel und sehne,
Sein Blick war strahlendes Licht,
Er lachte dem Tod in die Zähne
Und schlug ihm die Faust ins Gesicht.
Er höhnte der Krächzenden Raben,
Sein Leben schien ihm gefeit –
Jetzt liegt er in Frankreich begraben
Und über ihn weg tobt der Streit.

Ved dagslys var næsten enhver bevægelse umulig, da ethvert hoved eller krop øjeblikkeligt blev hilst med minegranater og M.G.-ild. De fjendtlige fly var også her overordentlig livlige. Enhver ændring hos os blev straks meldt fjenden. Det var ubehageligt, men alligevel fandt vi hurtigt ud af at affinde os dermed. Humor kom også her – som så ofte i felten – til udbrud; hurtigt fik et fjendtligt fly, der dagligt gennem længere tid kredsede over Lens, langs fronten det almindelige øgenavn »Bykommandanten i Lens«.

Under perioden ved Lens skete der ændringer i føringen af regimentet: i begyndelsen af december blev vores højt respekterede og af alle grader lige afholdte regimentskommandør, Oberst v. Cramer, forsat fra regimentet for at overtage kommandoen over en brigade. Han havde ført regimentet siden krigens start. Med hans store koldblodighed under beskydning, og rolige væsen selv i de vanskeligste situationer, havde han altid været et forbillede, og ikke mindst på grund af sin store forståelse og hver enkeltes sorger og bekymringer, havde han vundet sine underordnedes respekt og kærlighed. Hans forsættelse blev fulgt af en oprigtig sorg hos alle 64'ere.

Major von Heiligenstedt blev udnævnt til nye kommandør for regimentet, og forblev i spidsen indtil september 1918.

Så kom efterhånden igen juletiden. Imidlertid var der denne gang hverken tid eller lejlighed til at feste. I dagene før og indtil juleaften var I. Bataillon i forreste linje. Den 24. kom vi i beredskab sammen med et andet kompagni lå jeg i på »slottet« nogle få hundrede meter bag den forreste linje. Bygningen var mærkelig nok gennem lang tid blevet forskånet af fjenden; i november og december blev den imidlertid forhandlet til en ruinhob. Vi boede imidlertid i dens fugtige kælder og underjordiske gange, hvor det vrimlede med rotter. Englænderne

skød mere juleaften en dagene forud; man forventede et angreb. Alligevel gik tanker på langfart; man tænkte på de kære derhjemme og man blev tung om hjertet. Så lød det pludseligt i gangene i min »hule« sangene »Stille Nat« og »Å, du dejlige«. Vi glædede os derover. Vi afholdt herefter en kort julefest i de halvmørke rum, som jeg nu tæt tænker tilbage på.

III. Bataillon var i hvil; kl. 18 blev der afholdt en skøn fest i den udsmykkede kirke. Herefter fejrede kompagnierne hver for sig. Hjemstavnen havde endnu engang skænket rigelige gaver til frontkæmperne. For de to andre bataljoner fandt tilsvarende fester sted efter afløsning.

Den 31. januar 1918 blev regimentet trukket ud af fronten i tre uger. Enhederne skulle efter den lange periode med stillingskrig, igen tilvænnes angrebskrig. Da vi i øst fuldstændig havde fået hænderne frie, og i december havde opnået succes i det nordlige Italien, måtte der være udsigt til succes af et angreb i vest med alle disponible kræfter, og efter omfattende forberedelser efter erfaringerne fra de sidste år. Hertil kom, at hærledelsen vidste, at den tyske soldat var modstanderen overlegen. I aviserne stod i disse dage at læse, at en amerikansk general påstod, at *en tysk soldat i kampdygtighed svarede til tre allierede soldater*. Selvom vi ikke tog denne anerkendelse bogstavelig, var det udenfor enhver tvivl, at tyske tropper ikke kun i øst, men også i vest, havde standset en langt større overmagt, ja endda havde presset den tilbage.

I. Bataillon kom til Leforest, II. til Oignies og III. Bataillon til Garguetelles og Oignies. Først øvede kompagnierne individuelt, så blev der øvet i bataljonsramme. Herudover blev der afholdt skydninger, og kast med håndgranater blev øvet. Alle kompagnier uddannede flest mulige reservemandskaber til de lette maskingeværer. Udrustning blev suppleret. *Tanks* var et nyt våben i de forestående forårskampe; man vidste, at England, men især Amerika, byggede mange af disse. Også bekæmpelsen af disse blev indøvet i forbindelse med artilleriet, der i første omgang forsøgte at nedkæmpe dem i direkte skydning. Den 8. januar blev der gennemført en større øvelse med hele regimentet. Vi lærte herunder det store øvelsesområde Moncheaux at kende. Den tilstødende skov var indrømmet flere steder næsten umuligt at trænge igennem.

den 26. januar kom regimentet igen i nogle uger tilbage i det gamle afsnit ved Lens. Situationen her havde forandret sig noget; fjenden var livlig; det syntes, som om han havde vundet overtaget. Patruljer, der viste sig, ble blodigt afvist. Den 19. februar blev der gennemført en større patrulje under kommando af Lt. Hartmann. Det lykkedes den at opnå vigtige informationer om fjenden. Mod slutningen af februar blev ikke kun R.I.R. 64, men hele 1. Garde-Reserve-Division, trukket ud.

Det store slag i Frankrig

31. marts til 8. april 1918

De særlige forberedelser til den store offensiv begyndte også for vores division. I. Bataillon kom til Ostricourt, de to øvrige til Aubry, nordvest for Douai. Her kunne vi se, at de generelle forberedelser allerede havde været i gang længe; nye jernbaner var anlagt, transportkolonner og frem for alt artilleri var og blev stadig forstærket. Ammunitions lagre fyldt op, ny anlagt.

Denne gang gennemførtes hovedsageligt større øvelser. Vi lærte grundt den store øvelsesplads ved Moncheaux at kende. Da vores division ikke skulle angribe straks ved offensivens begyndelse, men først lidt efter lidt skulle indsættes mellem to andre divisioner, blev øvelserne afpasset hertil.

De første tegn på forår blev hilst velkommen med glæde.

Den 10. marts var der – for nogle for sidste gang – gudstjeneste. »Vor Gud han er så fast en borg« lod kraftigt gennem barakken, der var indrettet som kirke. Feltpræsten, en friser, talte på baggrund af Elias fortællinger, som efter mange års anstrengende arbejde til sidst giver op, da hans arbejde ikke møder succes, men af gudsengle overtales til at fortsætte.

Efter denne dag blev der ikke gennemført større øvelser. Hvornår går det løs? Det var det spørgsmål, der optog alle. De endnu manglende heste ankom og fordelt på kompagnierne. Prøvebespænding og prøvekørsler fandt sted. Den 9. marts samlede regimentskommandøren, Oberstleutnant v. Heiligenstedt, officerskorpset omkring sig. Endelig, den 16. marts rykkede vi ud med musik. Efter en time var vi imidlertid tilbage i vore gamle kvartierer. Den 17. om aftenen fulgte som den »spøgelsesagtige« forsvinden. Den første hvilekvarter var i Lallaing, 6 km nordøst for Douai. Så gik det gennem Ecaillon, Masny til Monchecourt. Desværre regnede det meget i de dage. Så snart det blev mørkt, fortsatte marchen. Så gik det til sidste hvilekvarter i Oisy-le-Verger. Jo nærmere vi kom udgangsområdet for offensiven, desto overbelastet var kvartererne. De sidste konferencer fandt sted. Reservereførere blev udpeget; førerreserve blev trukket ud af bataljonerne. Mangen en sidste hilsen blev hurtigt nedskrevet. Postsækkene blev naturligvis først afsendt langt senere, da der var indført postspærre.

Om aftenen kl. 22 den 20. marts rykkede kompagnierne lydløst frem i deres beredskabsområder. Stormopakning var allerede blevet pakket om eftermiddagen. Ammunition blev udleveret, og det samme blev håndgranater. Modstanderen forstyrrede ikke opmarchen. I. Bataillon rykkede ind i den ødelagte Buissy, II. og III. Bataillon tæt ved.

Her vil jeg lade optegnelserne fra min egen dagbog følge:

2. Kompanie blev omkring kl. 24 underbragt i tre ødelagte kældre. Vi lagde os ned til nogle få timers hvile. For mange var det sidste gang. Kl. 0500 vågnede jeg. Vores artilleris virkningsskydning var begyndt. Den voksede mere og mere, indtil den omkring 0900 nåede trommeild. Det fjendtlige artilleri gengældte skydningen. Det var grusomt-skønt syn at følge begge siders artilleri. Efter kl. 0800 startede desuden en skydning med gas. Samtidig blev der lagt en kraftig røg ud, og ikke at give fjenden mulighed for på et tidligt tidspunkt at få indsigt i vore beskydning. Kl. 9 kom ordren: Aftrædning! Vores bataljonskommandør, Major von Platen, kom ridende til stedet og lod kompagniet melde af. Foran begyndte stormen begyndt på den fjendtlige grav! Vores artilleriild blev lagt et stykke frem. Da vi efter planerne først skulle angribe et stykke tid senere, marcherede vi i afstand bag de forreste enheder. Som vi kom ud af Buissy slog de første tunge granater ned ved os. Vejen lå under kraft fjendtlig ild! Derfor gik det væk fra vejen nogle få hundrede meter til siden, for her at fortsætte fremrykningen. Grupperne lagde større indbyrdes afstand imellem sig for at undgå for store tab. Her fik vi et overblik over det hele: så langt øjet rækkede, overalt fremrykkende infanteri; bag dem galoperende batterier og ammunitionskolonner - 1/3 af artilleriet havde spændt for og fulgte det stormende infanteri, mens de øvrige batterier rasende fortsatte beskydningen for at lette deres brøders fremrykning. Så slog en granat ned i den fremjagende kanon; øjnene vendte sig væk; for efterfølgerne var der imidlertid ingen tøven. Eget liv

Oben links: Stab der 1. Garde-Res.-Inf.-Brigade bei Aubers am 23.3.18 (Lt. Müller, Hptm. Frhr. von Schleinitz, S., Lt. Dehnbien, Oberst Frhr. von Schroetter, Hptm. von Leijer). Unten: Am Kanal de la Haute Denle zwischen Courcelles les Lens und Aubry am 27.5.18. Rechts: Grab des Lts. d. R. Kirchhoff.

Oben links: Straße in Lens 1917/18. Rechts: Kirchhof bei Lens. Unten links: Kirche in Lens Winter 1917/18. Rechts: Stellung bei Lens.

betød intet – det tilhørte fædrelandet. Længere fremme kunne vi hører tak-tak-tak fra vore maskingeværer; lyden af flyvemaskiner får os ikke til at kikke op: »Fader, jeg påkalder dig!« bad flere.

Vi slog en bue om Quéant mod nord, så gennem en sænkning nord for vejen Lagnicourt-Quéant. Foran kan vi se II. Bataillon og endnu længere fremme III. Bataillon. Alle led meget under artilleribeskydningen; især havde de såkaldte brisantgranater med deres frygtelige sprængvirkning en ødelæggende virkning på os. Siden dagene med offensiven i øst havde tabet af officerer og mandskab ikke være større end i de få formiddagstimer den 21. marts 1918.

Så kom de første kolonner af fangne englændere, let genkendelige på deres flade stålhjelme. Med hænderne oppe uden ledsage mandskab, da alt personel kræves langs fronten. Heller ikke vi kan afse personel. De vil blive samlet længere tilbage. Foran er angrebet gået i stå. Vi søger alle dækning i de frisk opkastede kraterer mens vi afventer nye ordre. Under et møde med bataljonskommandøren, Major v. Platen, sank Lt. Pfanne-müller, adjutant ved I. Bataillon, dødeligt sammen, ramt af et sprængstykke.

Omkring kl. 14 havde vi nået hulvejen Noreuil – Morchies. Modstanderen ligger lige foran os. Vi er nu i forreste linje. En engelsk flyver kommer tæt ned over os. Hans maskingeværer knalder, men værre er hans meldinger bagud. Foran vore øjne kører et batteri i stilling for at overøse os med sine shrapnells. Sårede forsøger hurtigt at komme i sikkerhed i engelske dækninger. Man må lade modstanderen – han er sej i forsvaret.

I mellemtiden lykkes det Major v. Platen at få samlet I. Bataillon og opstillet. Til venstre manglede forbindelse. De saksiske jægere går tilbage. »Venstre flanke dækker 2. Kompanie«. Under formering af kompagniet, blev jeg tæt bag vore linje, såret i brystet af et engelsk skud. Man bringer jeg til en forbindeplads, hvor en engelsk læge stadig gør sit arbejde. Først hen under aften kommer vore tyske læger.

Kampen, fremrykningen gik i stå ved denne hulvej. Regimentet, der samledes her, havde i løbet af eftermiddagen og aftenen ikke længere nævneværdige tab selvom den lå under temmelig kraftig fjendtlig ild og også ind i mellem under tysk artilleri langs hulvejen. Den 22. skulle angrebet fortsættes. »*Vraucourt-Riegel skal indtages kl. 0700 efter en kort artilleriforberedelse*«. Imidlertid skød artilleriet for kort og angrebet måtte udsættes. 4. Kompanie under Lt. Schubert arbejdede sig frem til tæt foran pigtrådshindringen. Det lykkedes den at erobre fire kanoner.

Det opstod et hul til højre for III. Bataillon. Regimentets reserve, 3./64 under Lt. Kirchhoff blev indsat her. Fjendtlig MG-ild koster mange tab, også Lt. Kirchhoff faldt.

Kl. 1430 begyndte stormen på *Vraucourt-Riegel*; den blev erobret af den tapre 64. Kl. 18 angreb de frygtede kampvogne; 10 observeres. Infanteriet veg ud efter ordre. Et frembragt batteri ødelagte 8 under direkte skydning. 2 flygtede!

Lt. Czopnik beretter herom:

Det var første gang, at jeg stiftede bekendtskab med de fjendtlige Tanks, og hjerterne slog nok kraftigere hos mange af os, som vi så uhyrerne komme frem mod os på den hos så bekendte vej Bapaume – Cambrai. Men da den første af dem af en tilfældig minekaster var skudt i brand, faldt der igen ro over os, og vi så de øvrige fortrøstningsfuld i møde. Vi havde i grunden vel alle fornemmelsen af, at disse besværlige tingester i offensivkamp, langt fra havde den betydning, som de på fjendtlig side var blevet tillagt.

Under alle omstændigheder beviste det denne dag, at også et større tank-angreb kan afværges, hvis troppe-erne bevarer roen.

Alligevel havde det været en blodig dag; bataljonerne måtte sammenlægge de fire kompagnier til to.

Den 23. marts bliver R.I.R. 64 brigadereserve.

Den 24. måtte Bapaume-stillingen erobres. Under meget kraftig fjendtlig ild rykkede bataljonerne i daggryet frem mod den befalede stilling, og gravede sig ned omkring 400 meter foran den første hindring. Til hen på eftermiddagen lå 64'erne under den voldsomste fjendtlige beskydning. Så kom kl. 17 ordren: »Indtag *Bapaume-riegel øjeblikkelig!*«. Under angrebet overgiver besætningen sig, men fra venstre kom de tapre 64'er under kraftig flankeld. Den bagved liggende engelske linje trak sig her stormen tilbage til Frémicourt. I et dristigt fremstød rykkede alle frem. Enhver modstand, der forsøgte at sætte sig bag banelinjen eller et hus, blev brudt. Snart var regimentet fremme i den nordlige udkant af Bapaume. Da de øvrige højere befalingsmænd var sårede, overtog Hauptmann Freiherr von Schleinitz kommandoen over alle dele af 64'erne i forreste linje.

Hans tapre fremrykning i spidsen for sin bataljon, der som den første trængte ind i Bapaume, var den primære årsag til dagens succes.

Men det store slag i Frankrig var endnu ikke færdig. Ganske vist havde alle enheder, især også vores regiment, haft store tab: på de få dages kampe havde der været tab på 40 officerer, heraf 12 faldne, og 797 underofficerer og mandskab, heraf 148 døde. Alligevel kunne der ikke give enheden ro.

Stemningen ved regimentet var imidlertid god; det gik stadig fremad. Dertil kom, at der næste dage blev taget et uhyre bytte i Bapaume af levnedsmidler og beklædning. Siden erobringen af Namur havde vi ikke erobret et sådant forråd af levnedsmidler og beklædningsgenstande. Alle, der på tidspunktet var ved vores regiment, vil derfor fortsat have en klar hukommelse om erobringen af Bapaume.

Da 1. Garde-Reserve-Division var trukket, kom også R.I.R. 64 tilbage, i første omgang dog kun til 2. linje ved Biesvillers. Også denne bebyggelse var naturligvis fuldstændig i ruiner, så regimentet måtte forblive under åben himmel. Det var ikke netop behageligt, de var koldt og våde i skytnehullerne. Dertil kom, at de fjendtlige fly hurtigt havde fundet vores stilling og ledt den fjendtlige artilleriild i mål. Selv angreb de os med maskingeværer eller kastede bomber over os.

Den 27. marts ankom de første personelstatninger siden offensivens begyndelse. Det var 100 mand, der blev fordelt på bataljonerne, men hvor var disse dog decimerede! På trods af det nye personel kunne der foreløbig kun opstilles to kompagnier på omkring 60 mand ved hver bataljon.

For at give vore folk lidt mere ro, blev vores regiment nu trukket tilbage til Achiet-le-Grand. 64'erne fik nu en kort pause, som de tilbragte i nærheden af den velkendte egn omkring Grévillers. Som indkvartering tjente en tidligere engelsk lejr. Hvilken glæde der også her herskede efter at man havde opdaget et stort skjult engelsk depot. Hvad der her blev fundet af konserver, spiritus, kakao, chokolade og specielt af tobaksvarer, trods enhver beskrivelse! Hvem, der forstod hurtigt at slå til og som havde tilstrækkelig plads i sit tornyster, kunne dække sig ind for en længere periode.

Men også her generede de fjendelige fly os. Måske husker en eller anden af kammeraterne den ophidsede kamp, der dengang udspillede sig mellem MG-skytte, Gefreiter Schucht fra 3. M.G.K. og et engelsk fly, der sluttede med, at englænderen styrtede ned, men desværre også i den hårdtsårede skyttes død. Kort før sin død fik han af sin bataljonskommandør, Hptm. Freiherrn v. Schleinitz, overrakt Jernkorsets I. Klasse.

Opholdet blev kun af korte varighed. Snart indløb befalingen til, at 1. Garde-Reserve-Division skulle fortsætte angrebet. R.I.R. 64 skulle placeres til venstre bag 1. Garde-Reserve-Regiment. Den 28. marts rykkede regimentet ind i den befalede stilling ved Puisieux. Kl. 10 fulgte angrebet, men fjenden ydede hård modstand. I de sidste nætter havde han kastet friske reserver ind på Hebuterne højderne for at holde denne stilling. Men uanset hvor stor modstanden end var, måtte modstanderen til sidst vige. Desværre satte det om natten ind med vedvarende regn, så den gamle, os kun alt for velkendte slagmark, forvandlede sig til et ufremkommeligt pløre. Over Puisieux og adgangsvejene lå ofte et kraftigt artilleri. Der ved blev det næsten umuligt at bringe artilleri og ammunition frem. Leutnant Czopnik beretter om stillingen:

Hvem der har oplevet marchen til den forreste linje i silende regn og opblødt lerjord, vil det for altid være blandt de værste erindringer. Marchen gik det meste af vejen langs en jernbane, der konstant lå under artilleribeskydning og kostede døde og sårede. Fremme langs fronten var der ingen form for dækninger, kun de beskidte, mudrede huller uden halm eller anden form for underlag. Intet sted var der mulighed for at få varmen i de stive kroppe, og varm forplejning nåede heller ikke frem.

På trods af den fortsatte regn blev der for den 5. april beordret fortsat angreb. Kl. 0500 begyndte vores virkningsskydning; næsten i selvsamme øjeblik blev der til vores overraskelse iværksat et kraftigt engelsk angreb. Det lykkedes modstanderen ved naboafsnittet og også hos os at trænge ind over en bredde på 100 meter. Der blev øjeblikkeligt iværksat modangreb, og på kort tid var det tabte terræn igen rensat for fjender.

Da 1. Garde-Reserve-Division fuldstændig var nedslidt og udmattet, blev den kort efter trukket tilbage i omegnen af Douai efter dage med de største anstrengelser og opofrende indsats. I silende regn nåede vores regiment baraklejren ved Baucourt.

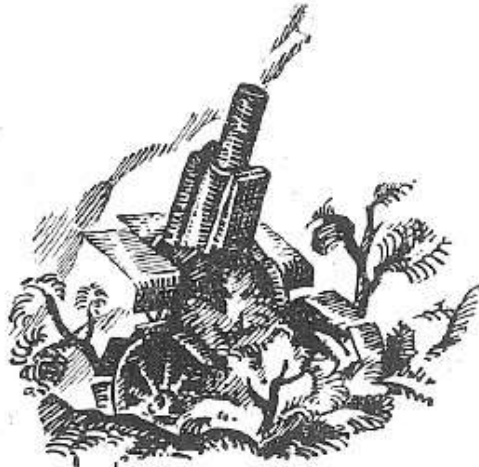
Efter en regimentsappel, hvor regimentskommandøren til det forsamlede regiment udtalte sin særlige tak for de sidste ugers beviste udholdenhed og tapperhed, blev følgende divisionsbefaling bekendtgjort:

En tidsperiode på 3 uger ligger bag os, der i voldsomhed og alvor overstiger alt tidligere. I tillid til Deres hidtidige præstationer var 1. G.R.D. udset til på et afgørende sted at delte i det store gennembrudsslag i vest. Allerede den første dag måtte den gribende ind lige vest for Quéant, og som den sidste af alle armeen divisioner er den i dag trukket tilbage fra de bloddrukne slagmarker vest for Puisieux for at hvile ud og for igen at opfylde dens decimerede rækker.

Vi kendte vores seje modstander og vidste, at et gennembrud ville kræve det højeste af os, men vi vidste også, at ingen hindring var for stærk, ingen ild så voldsom, ingen modstander så sej, at den ikke kunne overvindes af tropper, der har viljen til sejr.

1. G.R.D. har løst dens opgaver takket være den fremragende føring af alle grader, takket være hver enkeltes tapperhed, takket være det uovertrufne samvirke af alle våbenarter. I et hurtigt sejrsløb opnåede de et rum på 25 meter tværsnit, og som omstændighederne krævede et stop, stod de igen som en fast mur, mod hvilken ethvert fjendtligt angreb knustes. Den trodsede vejrets strenghed, udholdt den væde, kulde, mudder og ringe kost; intet kunne knække dens modstandskraft og dens angrebsånd. *Vejen fra Quéant til Puisieux vil altid være et lysende blad i divisionens historie.* – Tabene under offensiven var store blandt officerer, læger, underofficerer og mandskab, og i ærefrygt og taknemmelighed bøjer i os for de faldne helte i forsvaret af fædrelandet og divisionens ære.

Sign. Tiede

Forsvarskamp ed La Bassée. Forberedelse til offensiv ved Moucheaux

10. april til midten af august 1918

Fra baraklejren fik de så til Warentin og Erchin. Imidlertid var de længe savnede kvarterer små og dårlige. Alligevel gjorde roen efter de anstrengende dage godt. I begrænset omfang kunne beklædning og udrustning suppleres. Der ankom samtidig større transporter af personerstatninger så bataljonerne til en vis grad kunne fylde kompagnierne op.

Allerede den 13. april gik det videre. De næste dage bød på navne som Thumeries, 12 km nord for Douai, La Neuville, Herlies. Sidstnævnte vil blive husket på grund af det trøstesløse indtryk den gjorde på grund af dens ødelæggelser.

Den 18. april blev regimentet trykket til Neuve-Chapelle (6 km nord for La Bassée), hvor den blev korpsreserve for gåde IX. Reserve- og IV. Armeekorps. Den fandt underbringelse i gamle engelske dækningsanlæg, men blev allerede samme dag sat i march mod Aubers, hvor den blev underbragt i grave og kældre.

Den 20. april indløb ordre til, at regimentet skulle afløse Infanterie-Regiment 360 i stillinger ved La Bassée. Dette område havde ligeledes været brændpunkt for hårde kampe. Et enormt kraterlandskab bredte sig ud foran stillingen. Her var der hverken forbindelses- eller adgangsgrave. Også hindringer af enhver art manglede. Da 1. Garde-Reserve-Division skulle gennemføre et angreb på de vigtige kulområder ved Béthune, det sidste, fransk-mændene rådede over i nord, var der meget, der skulle gøres, da en udgangsstilling først måtte skaffes. Ganske vist kunne en gennemgående forreste linje stadig ikke etableres, men forblev hovedsageligt en kæde af granatkratere. Her var der hverken gravede eller betonstøbte dækninger. Da adgangsveje let kunne overskues af fjenden, havde vi næsten altid smertelige tab under afløsninger. Endnu en ting må jeg nævne, som gjorde opholdet i fronten ubehagelig: englænderne gravede igen her underjordiske miner! Det betød, at man måtte være opmærksom, hvis man ikke ville ryge i luften. Stillinger, der på grund af aflytning blev anset for risikable, måtte rømmes. Imidlertid var også vore pionerer i arbejde. De forsøgte at komme på tværs af de fjendtlige planer. Den 24. april lykkedes det dem at grave sig ind i den fjendtlige underjordiske gang, og trænge ind i det engelske minesystem. Man fyldte straks vand ind, og kunne fastslå, at pumper derover blev sat i gang med at arbejde.

Natten mellem den 25. og 26. april følge englænderne frem med officerspatuljer. De blev overalt afvist. Næste dag ved middagstid begyndte en meget kraftig beskydning med minekastere. Særligt ramt blev de dele af stillingen, der aftenen før havde ydet særlig kraftig modstand. Beskydningen øgedes stadig mere, så der kl. 1315 lå en forfærdelig trommeild over vores afsnit. Kl. 1530 blev ilden lagt frem; et stort anlagt engelsk angreb fulgte.

Nok var mange af os påvirket af den lange beskydning, nok var mange såret, men alligevel rejste alle levende sig da det gennem graven lød: Tommy kommer.

Næsten overalt blev fjenden afvist. Ganske vist satte han sig fast i nogle enkelte kratere, men allerede kl. 1630 var det sidste generobret af vores modangreb.

Lt. Czopnik, adjutant ved III. Bataillon, beretter over stillingskampen:

III. Bataillon, der havde fået temmelig sparsomme og sjuskede kvarterer i Salomé, skulle den 20. april i førte omgang besætte 3. linje. Den slap uden at blive beskydt gennem den ødelagte La Bassée; i nærheden af 3. linje kom den imidlertid allerede under kraftig artilleriild, som fortsatte natten igennem over denne linje, og som tilføjede kompagnierne tab i døde og sårede. I de tidlige morgentimer den følgende dag begav bataljonsstab og kompagni- og delingsførere frem i forreste stilling for at rekonoscerer forud for afløsning. Da Regiment 260 på grund af store tab allerede lå med alle tre bataljoner fremme, og en bataljonsstab ikke længere eksisterede, kunne der ikke blive tale om en ligefrem overtagelse af stillingen. Langt mere blev det om aftenen, hvor afløsningen skulle finde sted, nødvendigt med en helt ny fordeling af vores bataljon, der af hensyn

til overskueligheden, her skal anføres: 9. Kompanie blev indsat fremme til højre, 10. Kompanie til venstre. 12. Kompanie blev indsat i den såkaldte Elb-linje til højre, 11. Kompanie til venstre, mens 3 M.G.K. og M.W-Abteilung afløste de indsatte tunge M.G. og lette minekastere. Bataljonsstab indrettede sig som K.T.K. (Kampftruppenkommandeur) i en dækning ved Dammweg, den såkaldte »Fuchsbau«, der udmærkede sig ved at gulvet til stadighed stod under vand.

Den overtagne stilling befandt sig i en næsten forfærdelig tilstand. Der var næsten slet ikke dækninger disponible, og de fleste folk lå i jordhuller. Den forreste (1. linje) bestod for størstedelen af store kratere, 2. (Elb-) linjen ganske vist af en gennemgående grav, som dog for en stor dels vedkommende var tilmundret og forfalden. Dertil kom, at fjendens omfattende skarpskytte- og artilleriaktivitet gjorde en hver bevægelse i dagslys umulig. Den 25. april blev højre fløj af 10. Kompanie angrebet af en stærk patrulje, der dog på grund af påkaldt og øjeblikkeligt leveret spærreskydning fra vores artilleri, og især på grund af tapperhed hos Vizefeldwebel Gallwitz, totalt kunne afvises med store tab til modstanderen.

Det skal hertil bemærkes, at der ved nyindsats fra starten måtte regnes med fjendtlige operationer, da fjenden havde den største interesse i, ved hjælp af fanger, at kunne fastslå, hvem der af fjender lå overfor, og skabe sig klarhed over eventuelle angrebshensigter.

Omkring kommandostationen for B.T.R. (Bereitschaftstruppenkommandeur) beretter samme kammerat:

B.T.R. befandt sig i en stor betonbunker i nærheden af kirken i La Bassée, der kun markeredes af en enorm bunke mursten der i øvrige ikke længere mindede om dens tidligere funktion. B.T.R. lå næsten uafbrudt under voldsom artilleriild i den første stillingsperiode, og jeg tænker stadig i dag tilbage på en nat, hvor vi blev gjort forskrækket af en voldsom rystelse. Samtlige stearinlys og karbidlamper blev på én gang blæst ud, mens hele bunkeren var fyldt med røg og støv. Vi kunne fastslå, at bunkeren var blevet ramt af en fuldtræffer fra en tung granat, men det var et bevis på bunkerens solide konstruktion, at vores B.T.K. havde overlevet.

I de dage og timer, hvor fjendens beskydning var en smule roligere, var der masser, der skulle laves. Ganske vist havde man på grund af den generelle situation opgivet tanken om at fortsætte angrebet og erobre Bethune, men alligevel skulle de sønderskudte stillinger i kraterne udbedres. Da der ikke kunne blive tale om større pigtrådshindringer, trak man om natten stolpehegn foran den forreste stilling.

I begyndelsen af maj blev en skotsk premierløjtnant taget til fange. Han havde under en patrulje mistet orienteringen, men havde til sidst dog alligevel kommet i nærheden egen linje. Da man imidlertid ikke genkendte ham, blev han modtaget af M.G.ild, hvilket igen fik ham til at skifte retning og kom ind i vores linje.

Den 13. maj kom det til endnu et engelsk angreb efter en kraftig ildforberedelse. I det store og hele blev også dette angreb totalt afvist. Kl. 1940 blev de indtrængte englændere kastet ud igen af et modangreb med 5. Kompanie.

Da der var roligt på de andre fronter, blev denne kamp so dagens eneste offentliggjort i hærberetningen. På grund af denne mærkværdighed, anføres den her:

Vestlige krigsskueplads, 14. 5. 18

På kampfronten lod den i de tidlige morgentimer øgede ildaktivitet om formiddagen efter. Om aftenen levede den flere steder igen op. Efter en heftig ildvirkning nord for La Bassée-kanalen, forsøgte englænderne om aftenen kraftige delangreb mod vores stillinger nord og syd for Givenchy. De blev afvist med talrige tab. Opklaringsaktiviteten forblev omfattende. Fra de andre krigsskuepladser intet nyt.

Ludendorff

For igen at gøre den svækkede og overanstrengte 1. Garde-Reserve-Division kampduelig, måtte den for en tid trækkes ud af fronten. Den kom i første omgang som indgrebsdivision til området ved Dourges, kendt fra tiden i Lens-stillingen. Allerede den første dag ankom erstatningspersonel fra øst på 217 mand. Da Tyskland nu havde hænderne fri i øst, kunne regimenter her opløses og deres personel sendes til vest til opfyldning af svækkede regimenter. Folkene, der kom herfra, så godt ud.

Snart efter kom vores regiment igen til Leforest og omegn. Her forblev den i omkring to måneder bortset fra en indsat ved La Bassée i begyndelsen af juli.

Selvom der ikke var tale om egentligt hvil, så var det regelmæssige liv, frem for alt den regelmæssige søvn, godt for nerverne. Tropperne blev hurtigt frisk og fik sit gamle humør tilbage. Der ud over gjorde man sig anstrengelser for at få det nye erstatningspersonel indarbejdet i den gamle stamme. Hele tiden forsøgte man at udnytte erfaringerne fra de sidste kampe. Særlig opmærksomhed blev lagt i anvendelsen af gasmasker. I dette var der ingen forskel mellem grader: alle måtte fra tid til anden efterprøve maskerne i »stinkrummet«. De gamle filtratorer beskyttede ikke længere mod den farlige »gelbkreuz« (senneps-) gas; der måtte derfor omhyggeligt

sørges for, at alle modtog de nye typer filtratorer. Der blev ligeledes fortsat omhyggelig uddannelse på de lette maskingeværer og på geværer med kikkertsigter. Kast med håndgranater måtte ikke forsømmes, og slet ikke skydning med gevær og pistol. Derudover blev der flittigt øvet samvirke mellem alle våbenarter forud for den forestående offensiv. I den hede sommer lærte vi indgående at kende de store skovområder ved Ostricourt og den store øvelsesplads ved Moucheaux.

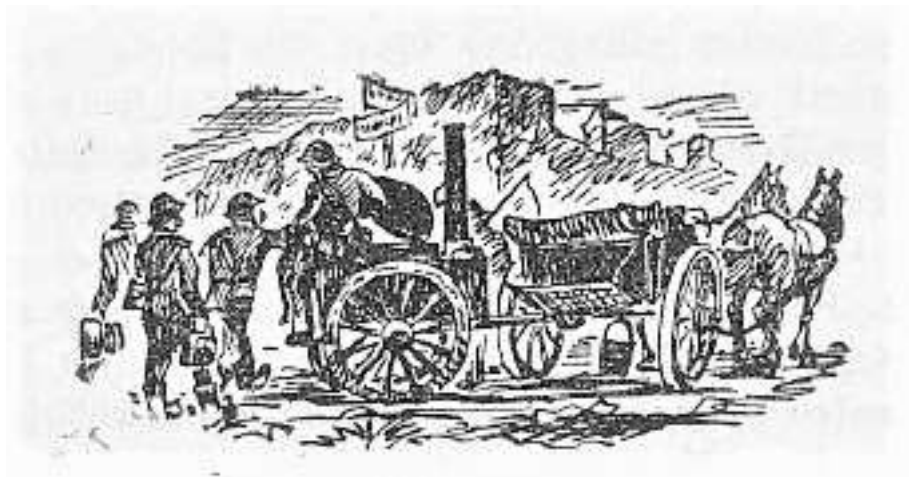
Hvem, der havde heldet med sig, blev meddelt orlov i denne periode. Desværre bragte mange ikke længere den styrke med hjemmefra, som det havde været tilfældet i de første krigsår. Allerede i løbet af vinteren løb spørgsmålene: Hvordan går det derhjemme? Hvad laver Berlin? Svarene lød: »Vi bliver ikke længere respekteret«. Med smerte oplevede jeg selv, hvordan man lod overtrætte soldater, der kort forinden havde været i stilling, stå i de overfyldte gange uden at få et venligt ord. Ja, mange rykkede væk fra dem, fordi de fandt deres tøj urent. De ville have været taknemmelige for et venligt ord eller en plads at sidde. En 64'er, der endnu ikke helt havde kommet sig, søgte tilbage til fronten med ordene: »Her holder jeg det ikke mere ud!«. I mange kredse manglede forståelsen af de frygtelige stridigheder langs fronten.

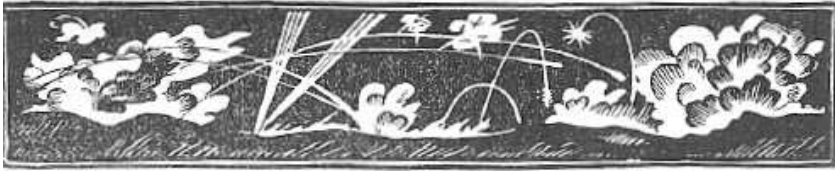
Fra den 29. juni til den 12. juli blev R.I.R. 64 endnu engang indsat ved la Bassée. Kraterlandskabet var af de fleste 64'ere kendt fra tidligere. Modstanderen syntes mere aktiv end han havde været i slutningen af april, begyndelsen af maj. Vi havde fornemmelsen af, at han forberedte et eller andet. For at spare kræfterne til den forventede storkampdag, forholdt regimentet sig afventende.

Desværre hærgede denne sommer, især i juni og juli, influenzaen langs fronten. På tidspunkter var op til 100 mand fra regimentet ukampdygtige på grund af sygdommen. Lykkeligvis optrådte sygdommen endnu værre hos vore fjender som »*maladie de la Picardie*«, hvorigennem hans kampkraft reduceredes betydeligt.

Fra den 12. juli blev øvelserne fortsat ved Moncheaux, Ostricourt og længere mod nord. Hvilekvartererne var denne gang for I. Bataillon i Tourmignies, II. i Salomé og for III. Bataillon i Carvin. 1. Garde-Reserve-Division skulle indsættes som angrebsdivision i første linje syd for Kimmel. Samvirket mellem infanteri, MG-enheder, minekastere og panserværn i vanskeligt terræn blev derfor særligt indøvet. Til den 23. juli var en særlig omfattende øvelse anlagt og alle forberedelser hertil afsluttet. Det planlagte angreb skulle endnu engang indøves, og så efter nogle få dage bringes til udførelse. I mellemtiden var i al hemmelighed et opklaringskommando under kommando af Bataljons-adjutant ved III. Bataillon, Lt. Czopnik, allerede sendt frem til regimentets fastlagte angrebszone.

Som resultat at et fjendtligt angreb længere mod syd blev offensivplanerne imidlertid opgivet, og kommandoen igen trukket tilbage. Heller ikke den ovenfor nævnte øvelse fandt sted. Kort før øvelsens iværksættelse indløb befalingen: »Øvelsen aflyses!« Kort efter kom endnu en befaling: »Divisionen er i alarmberedskab!«

De sidste kampe

Slutningen af august – 9. november 1918

Hvor stolte bliver vi ikke i hjerterne når vi tænker på de herlige sejre i øst, på Somme, i Flandern og ved Lens! Erindringerne om de sidste kampe er derimod uendelig smertelige og pinefulde. Ikke fordi sindet var mindre heltemodigt eller fordi indsatsen blev vurderet af mindre værdi. Tværtimod, som vi skal se, blev 1. Garde-Reserve-Division og med den R.I.R. 64 som indgrebsdivision hele tiden sendt derhen, hvor fjenden angreb med overvældende overmagt og forsøgte et gennembrud, eller hvor han allerede havde slået et hul i den levende forsvarsmur. Hvor R.I.R. 64 dukkede op, kom de fjendtlige angreb til standsning. »Manden med stålnerverne«, kaldte Generalleutnant Tiede vore major Schaumburg, der til sidst førte resterne af regimentet, fik ikke lært at blive besejret. Tro mod sin faneed stod hver enkelt 64'er fast. Det gamle frisiske ordsprog »*lewer duod as slaw*« ”heller død end slave” var den ubrydelige lov for R.I.R. 64. Det var imidlertid en kamp mod en uhyre overmagt, der var udrustet med alle moderne angrebsvåben: kampvogne, artilleri, flyvemaskiner, maskingeværer osv. i store mængder, og som frem for alt var i stand til at forbruge ammunition i uendelige mængder. Hele verden, og i høj grad også Nordamerika, var omstillet til krigsproduktion. Først på et senere tidspunkt vil man også til fulde værdsætte præstationerne under de sidste kampe.

På nuværende tidspunkt er vore hjerte imidlertid stadig fulde af sort over den ulykkelige udgang af krigen. Efter sådanne ofre – et ydmyget knækket Tyskland? Smerten over tabene, især de sidste ofre, sønderriver vore hjerter.

Kort vil jeg nu komme ind på begivenhederne i de sidste krigsmåneder.

Straks efter alarmeringen blev R.I.R. 64 og de øvrige af divisionens regimenters transporteret væk. Denne gang gik det til Vieille Chapelle i Flandern, hvor divisionen blev underlagt 55. Armeekorps som indgrebs- og konstruktionsdivision.

Navne som »brune« og »grønne« stilling vil være tilstrækkelig til at genkalde erindringer hos dem, der deltog. Hvert regiment skansede i det område, de senere skulle besætte. Desværre var arbejdet meget vanskelig på grund af den til tider meget slemme artilleribeskydning og krævede mange ofre.

Om natten 3. til 4. august blev regimentet indsat. For at anskueliggøre afløsningen, er her gengivet dele af regimentes afløsningsbefaling:

Natten fra 3. til 4. august rykker III. og II. Bataillon med stabe og hver to kompagnier som kampkompagnier ind i Grønne Linje, besætter denne og fortærræn som:

Højre kampafsnit: III./64

højre 12. Kompanie, venstre 11. Kompanie

Venstre Kampafsnit: I./64;

højre: 1. Kompanie, venstre 2. Kompanie.

Disse kompagnier afgiver besætning og lette maskingeværer til fortærræn (inklusiv patruljer indenfor postkæde og mod fjenden).

K.T.K. besætter deres kommandostationer og overtager kommando over det dem fastsatte afsnit den 4. 8. kl. 0300.

Sign. v. Heiligenstedt

Som hvilekvarter anvendtes den såkaldte Pfalzburger-lejr omkring 1 km nordøst for Rouge Croix, hvor bataljonen i hvil var nogenlunde godt underbragt i træ og sandsække barakker. Herfra måtte hver nat to kompagnier afgå til skansning langs fronten. Stillingen var på grund af talrige fjendtlige patruljer, vedvarende artilleribeskydning og stor aktivitet i luften ret urolig og tabene til tider betydelige.

Den 17. august blev linjen lagt et stykke tilbage til den såkaldte »Karl« stilling. Bagtrop kompagniet fra I. Bataillon fik først tilbage i de tidlige morgen-timer den 19. august, hvorefter forterrænet kun var besat af omkring 30 mand som en sidste bagtrop.

Selvom frigørelsen var sket ubemærket af modstanderen, trængte han om natten 19. til 20. august kraftigt efter, men blev dog i flere dage bremset af den nævnte patrulje på 30 mand fra III. Bataillon. Under hans gentagende fremstød mod forsvaret, hvorunder især Offizierstellvertreter Klings udmærkede sig, blev der tilføjet ham store tab. I mellemtiden blev den nye forsvarslinje, den såkaldte »Freidrichs-stilling« nået, og den 25. august besat med I. og III. Bataillon, mens II. Bataillon overtog hele regimentets kampafsnit.

Under den ny begyndende tilbagemangsfægtning viste det sig, som under offensiven, at succes kun var mulig når regimentets specialvåben og specialenheder arbejdede hånd i hånd med infanteriet. Tak og anerkendelse er derfor på sin plads på dette sted. I første omgang tænker jeg på de tre MG-kompagnier; rosende er de ofte i den bog blevet omtalt. Urokkelig bragte de tapre MG-skytter deres våben i stilling. I deres ild brød det fremstormende fjendtlige infanteri sammen; flere gange gjorde de vores fremrykning mulig. Vi skyder ligeledes tak til regimentets Minenwerfer-Abteilung, der ligeledes med et fortræffeligt samvirke med kompagnierne ydede en fremragende indsats.

Her skal også nævnes Infanterie-Pionier-Kompanie. Gennem dets konstruktions og skansnings indsats har de effektivt støttet kompagnierne virksomhed. Gennem deres konstruktion af dækninger var de med til i betydelig grad at reducerer tabene til den fjendtlige beskydning. Imidlertid skal de også have en særlig tak for, at forplejning selv under de hårdeste kampe, fandt vej til fronten. Også telefonfolkene skal huskes, hvis præstationer også vil være uforglemmelige. Deres urokkelighed og mod, hvormed de også i de mest farlige situationer udførte deres arbejde, var i ikke ringe grad medvirkende til regimentets gode resultater. Og endeligt nogle ord og tak til sanitetspersonel og regimentets læger. At fremhæve deres præstationer synes mig at være overflødig, da ethvert medlem af regimentet af egen oplevelse og erfaring ved, hvad de gjorde for os.

På dette tidspunkt forlod os den generelt afholdte kommandør for III. Bataillon, Hauptmann Freiherr Dietrich von Schleinitz, for at returnere til sit stamregiment, 2. Garde-Regiment zur Fuß. Han var rykket i felten med regimentet, havde haft en ansvarsfulde funktion som regimentsadjutant indtil han i en periode var brigadeadjudant, for derefter at returnere til vores regiment som bataljonsfører. Også hans yngre bror, Freiherr Siegmund v. Schleinitz, der have være bataljonsadjutant ved III. Bataillon, var i juli 1916 fulgt sin bror som regimentsadjutant, havde herefter som adjutant ved 1. Garde-Reserve-Brigade og endeligt forsat som 2. Generalstabsoffizier ved 1. Garde-Reserve-Division, deltaget i næsten alle regimentets større kamphandlinger. Begge disse dygtige officerer havde helliget hele deres kraft til R.I.R. 64, og alle 64'er vil med sikkerhed tænke med respekt på disse.

Den 27. august blev vores regiment trukket ud af ovennævnte stilling og afløst af Regiment 102. Den marcherede i første omgang til Aubers og herfra til Seclin og videre til Raches. Den 29. august fik den ordre til at gøre sig klar ved Flers, hvorfra den senere rykkede til Lambres. Herfra blev den med lastbiler transporteret til Ecourt-St. Quentin, hvor den i første omgang blev indkvarteret i den herværende Pioner-Park, senere i selve Ecourt-St. Quentin. I disse dage overtog Major v. Platen kommandoen over regimentet i stedet for den sygemeldte Oberstleutnant v. Heiligenstedt.

I løbet af natten satte det ind med fjendtlig artilleribeskydning. Et angreb var forestående. 2. september skulle blive en primær kampdag for regimentet. Allerede kl. 0130 blev bataljonerne alarmeret med ordre til gå i beredskab langs vestkanten af Saudemont med I. Bataillon til højre og II. til venstre, mens III. Bataillon skulle placere sig i den østlige kant af Saudemont. Kl. 0400 var regimentet på plads. Der var allerede enkelte, der ikke forventede særlige begivenheder denne dag, da kl. 0600 pludseligt en heftig trommeild begyndte. Den forreste linje,

Saudemont og adgangsveje blev kraftigst beskydt. Snart begyndte også en kraftig aktivitet i luften. De fjendtlige fly fløj i meget lav højde, hvor de med maskingeværer beskød artilleri og infanteri. Kl. 0745 kom melding om, at fjenden i kraftige angreb havde løbet Eterpigny-stillingen over ende, havde erobret Dury og med kampvogne var trængt helt frem til møllehøjen stik syd for Dury. Nu stod 64'erne for tur! I. og III. Bataillon skulle standse fjendens fremrykning, iværksætte modangreb og generobre Dury. Kl. 0930 var opgaven løst og bataljonerne gravede sig ned på bakkerne ved landsbyen Dury. Alle fjendens fortsatte angreb denne dag brød sammen foran de tapre 64'ers mur. Da fjenden kl. 18 med kampvogne rykkede frem langs begge sider af vejen Arras – Cambrai, blev regimentets sidste reserve – dele af II. Bataillon – indsat. Hauptmann Schaumburg såredes af et sprængstykke i hovedet, men selvom mange faldt, holdt bataljonerne fast; det fjendtlige angreb gik i stå.

På ordre fra Divisionen blev fronten på grund af den almindelige situation om natten 2. til 3. september, lagt tilbage bag kanalen ved Palluel. Frigørelse fra fjenden skete uden tab. Efter nogle få dage i hvil, blev regimentet igen den 6. september indsat i kampen, der afspillede sig på begge sider af vejen mellem Cambrai og Bapaume. Den 6. september fik regimentet ordre til at rykke i beredskab 1 km syd for Sailly med III. Bataillon til venstre, II. til højre og I. Bataillon bagved. Sidstnævnte fik desuden den særøpgave at besætte Bourlon skoven og at fastholde denne i tilfælde af et angreb.

Disse kampe førte os mere og mere ind i områder, vi første gang havde lært at kende i 1915. Dengang lå de lang bag fronten, nu blev der kæmpet her. Mange kan formentlig huske øvelserne i foråret 1916, der havde strakt sig frem til Bourlon skoven. Dengang havde vi en kort tid holdt rast i skoven, hvor liljekonvallerne blomstrede. Nu var blomsterne visne, og kolde rakte stænglerne mod himlen. Mange af træerne var sønderskudte og mange lå på kryds og tværs på den oprodede jord.

Ikke uden beklagelse så vi, hvordan disse landsbyer, der så gæstfri havde modtaget os, i disse uger ubarmhertigt var blevet ødelagt af modstanderen.

Som forventet forløb de næste dage forholdsvis rolig. Den 11. september forkyndte kraftig artilleribeskydning, der dels var rettet mod Bourlon skoven, dels mod de tilstødende stillinger, at fjenden havde planlagt et eller andet. Kl. 0715 begyndte en kraftig trommeild at falde på begge sider af landevejen Cambrai – Bapaume, men greb hurtigt ind over de tilstødende afsnit. Efter udlægning af kraftig røg, angreb fjenden. Det lykkedes ham at løbe den forreste linje over ende og trænge frem til 2. linje langs den tørlagte kanal. Efter hårde kampe lykkedes det imidlertid et modangreb igen at genoprette den oprindelige linje. Desværre kostede det regimentet dyrt: blandt andre faldt også den tapre kompagnifører for 11. Kompanie, Lt. Lohmeier, der under fremrykningen blev ramt i hovedet af et geværskud.

De følgende dag var meget urolige på grund af den fortsatte fjendtlige artilleriild, men der fulgte ikke angreb. Modstanderen havde vel indsat, at det ikke var til at spøge med R.I.R. 64.

Den 12. september fik regimentet en ny kommandør: Herrn Oberstleutnant Kunhardt v. Schmidt. Den hidtidige kommandør, Oberstleutnant von Heiligenstaedt, under hvilken regimentet under offensiven havde opnået strålende resultater, ville som følge af sygdom, ikke vende tilbage til regimentet.

Den 22. september blev regimentet afløst af Ulanen-Regiment 11. R.I.R. 64 blev trukket tilbage til Tilloy og med divisionen underlagt Garde-Kavallerie-Schützen-Division som indsatsdivision. Nogle få dejlige dage fulgte i hvil. Tidligt den 27. blev regimentet alarmeret. Den skulle besætte Hagen-Riegel et stykke vest for Cambrai. Det var lykkedes englænderne at presse Ulanerne tilbage fra den forreste linje. Derfor blev R.I.R. 64 indsat i et modangreb. I. og III. Bataillon fik kl. 1445 ordre til at tilbageerobre Bourlon-skoven. Kompagnierne var allerede trådt an, da befalingen til angreb blev trukket tilbage. Tilbageerobringen af skoven var blevet formålsløs, da fjenden allerede var trængt lang forbi både til højre og venstre. Flere modangreb om eftermiddagen og aftenen stødte på kraftig fjendtlig modstand. Vore tab var store og kompagnierne stærkt decimerede. Det lykkedes derfor modstanderen at trænge ind i en del af vores stilling langs banedæmningen. 7., 8. og 9. Kompanie fastholdt dog deres stillinger. Om natten kom der fra division ordre til, at 1. linje skulle trække sig tilbage til Hagen-stillingen. Begge de efterfølgende dage angreb englænderne gentagne gange vore stillinger, men denne gang blev de blodigt afvist. Den 29. september blev kamplinjen trukket nærmere Cambrai. I. Bataillons kommandostation flyttedes til Kyrasser-kasernen. Den 1. oktober kom regimentet i citadellet i Cambrai og her holdt klar til modangreb. Modstanderen lagde en kraftig artilleriild over Cambrai, men især over Provville og forstaden Paris. Hovedsageligt på grund af observationer fra Lt. Krüger, der trods den kraftige beskydning forblev ved panoramakikkerten, kunne sammentrækning af fjendtlige masser konstateres. Vores artilleri lagde med det samme disse under virkningsskydning og forhindrede derigennem et kraftigt fjendtligt fremstød.

Den 30. september blev Major von Platen, der siden marts 1917 havde ført I. Bataillon og i flere perioder også regimentet, udnævnt til kommandør for Infanterie-Regiment 240. Vores regiment mistede med ham en dygtig fører og tapper officer, der også under de hårdeste kampe altid stod i spidsen for sin bataljon. Kommandoen blev

overtaget af Oberleutnant Tiedtke. Kommandoen over III. Bataillon overgik i disse dage til Hauptmann der Reserve v. Kapff, bror til vores altid afholdte regimentslæge, dr. v. Kapff. På grund af hans fornemme natur og ægte omsorg for sine underlagte kompagnier, lykkedes det ham på kort at vinde deres tillid.

Den 2. oktober modtog regimentet marchbefaling: den skulle indtage en beredskabsstilling ved kanalen ved Ramillies, et par km nordvest for Cambrai. III. Bataillonsstab havde her deres måske mest bemærkelsesværdige kommandostation under krigen; et bredt forbindelsesrør under banedæmningen.

Da tabene i den sidste periode havde været betydelige, blev i første omgang I. og III. Bataillon taktisk lagt sammen; efter nogle få dage blev kun en bataljon formeret under kommando af Oberlt. Korff. Den bestod Kompagni Bischof (I. Bataillon), Kompagni Schulz (II.) og Kompanie Erloff (9., 10 og 11. Kompanie) og Kompagni Hansen (12. Kompanie). Kommando over regimentet blev overdraget til Hptm. Schaumburg. Efter at regimentet på den måde endnu engang var blevet indsat mellem Ramillies og Morenchies, blev den 10. oktober trukket ud af stillingen. Alligevel kunne der ikke blive tale om hvil, selvom den udmattede R.I.R. 64 kraftigt trængte hertil. Den hårdt omkæmpede Cambrai blev i disse dage rømmet, da modstanderne var trængt igennem og truede med omslutning fra syd. Fronten blev lagt tilbage, mens regimente i Haspre modtog ordre til at få i stilling ved Beaurain langs vejen Solesmes – Richmond.

Snart efter lagde fjendtligt artilleri brisantgranater over vores artilleristillinger, og også resterne af vores regiment havde herunder væsentlige tab. Alligevel gennemførte R.I.R. 64 sammen med et cyklist-kompagni et natligt modangreb. Efter hård kamp blev banelinjen generobret. Den 15. oktober blev regimentet afløst. Da der næsten ikke ankom erstatningspersonel og tabene samtidig var betydelige, blev der af divisionens tre regimenter opstillet et regiment, som af Excellens Tiede valgte at overdrage til vores Hauptmann Schaumburg.

Det kombinerede regiment blev med resterne af de øvrige formationer under 1. Garde-Reserve-Division, holdet klar som indgrebsenhed. Hvor fjenden truede med at rive et hul i vores linje, blev regimentet kastet ind for at bringe fjendens fremrykning til standsning.

Efter få dage blev Regiment Schaumburg alarmeret. I lastbiler gik det til Macquignies, hvor den i Herman-II stillingen skulle lukke et opstået hul. Den 24. oktober begyndte en kraftig trommeild, og i lastbiler gik det mod forreste stilling for at forhindre et fjendtligt gennembrud. Det var en ubeskrivelig vanskelig kamp. Manglen på ammunition gjorde sig mærkbar og influenzaen ramte nu de sidste rester af tropperne. Under fremrykning bliver selv den feje modig. Men under tilbagetog, især under disse triste dage, hvor der hele tiden indløb stadig mere betænkelige nyheder fra Tyskland og fra vore allierede, var det ikke at miste modet en sand heltegerning.

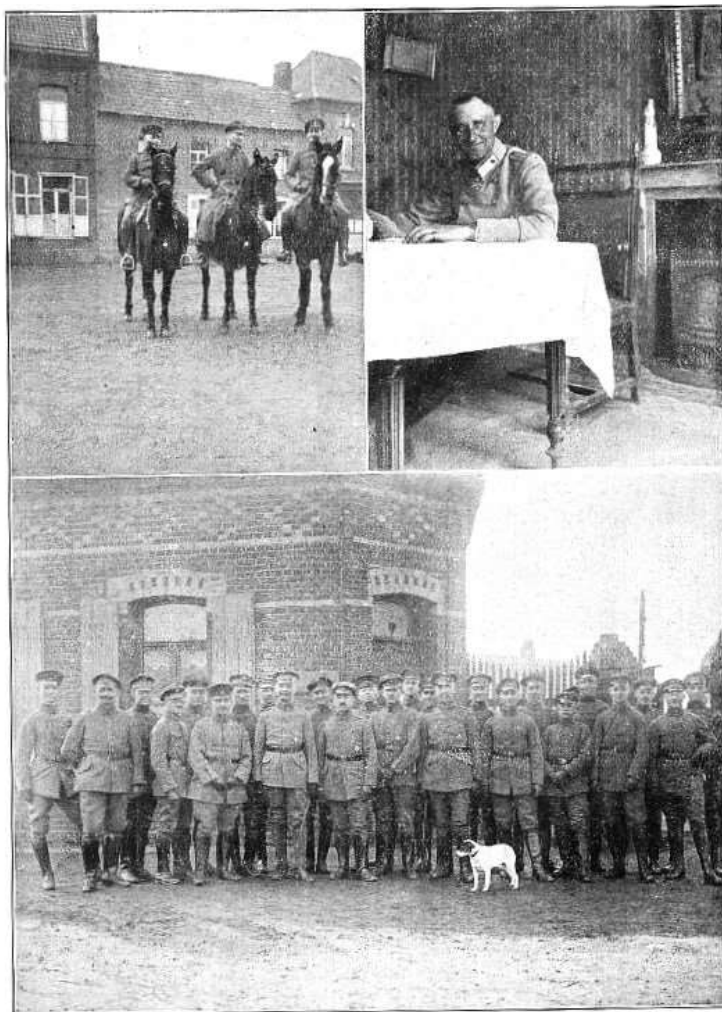
Den 4. november angreb fjenden igen med stærke kræfter. Om natten gik Regiment Schaumburg tilbage til Herman III-stillingen. Fjenden fulgte langsomt og forsigtigt efter.

De næste dage bragte regn og tåge, hvorved fjendens opklaring lykkeligvis blev vanskeligere. I modsat fald ville tilbagetrækningen have været yderst vanskelig.

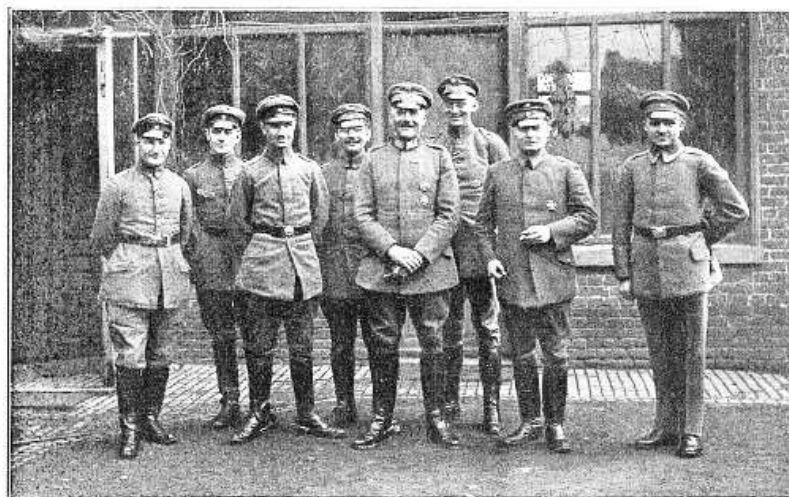
Den 5. og 6. blev Meuse overskredet, broerne sprængt og fjenden tilføjet store tab under fremrykning. Den 8. og 9. november blev grænsen til Belgien overskredet. Fjenden fulgte langsomt efter.

Hidtil var intet uhørt sket. Hvor ofte havde vi ikke trængt vore fjender tilbage i succesfuld offensiv, taget hele armeer til fange og erobret uhyre forråd. Men også offensiv kan være dyr, og vi vidste, at fjendens fremrykkende enheder havde måttet betale alle terræn gevinster dyrt.

Men der skete nu det værste, der i en moderne krig kan ske for en arme, specielt når den er under tilbagetrækning: hjemlandets svigt! *Der kom ikke længere ammunition!* Soldaterne, der skulle lukke hullerne, gjorde mytteri! Var netop i disse dage og nætter blevet arbejdet i fabrikkerne, som i de fjendtlige lande, var der i etappen og i hjemstavnen blevet opretholdt en ånd som i 1914, så kunne vi endnu have opnået en mere acceptabel fred. Da imidlertid nyheden om den tyske revolution blev kendt, var alt tabt. Vore hære var værgeløse uden ammunition, uden erstatningsvåben og uden forplejning.

Oben links: Lt. Voigt, Lt. Schubert, Lt. Steinde. Rechts: Hptm. Schaumburg, II. Batl.
Sommer 1917. Unten: Offiziere des I. Batls., März 18.

Regimentsstab März 1918.

Lt. Gabriel, Lt. Niesjen, Obft. Gümbe!, Lt. Kleine, Oberstlt. v. Heiligenstedt, Lt. Schöttler,
Obft. Rabe, Lffl., Stellv. Grobeder.

Tilbage-march til Tyskland – regimentets opløsning

13. november – 15. december 1918

I erkendelsen af Tysklands frygtelige situation var der mange, der brød sammen, mens andre forsøgte at skille sig fra den fælles sag. Men ikke Hindenburg. Hvordan han i hine frygtelige dage må have lidt, kan vi vel kun gisne. Alligevel blev han tro mod sig selv. Først i ulykken viste han sin virkelige storhed. Hans bekymring drejede sig som tidligere om hæren og dermed Tyskland. Han forsøgte at redde, hvad stadig reddes kunne. Anarki og total uorden ville føre til en ulykke af ufattelige dimensioner.

I sit opråb »til hæren i vest« manede han til »under alle omstændigheder at bevare ro og orden. Ingen må forlade sin enhed uden ordre. Alle skal som hidtil adlyde sine foresatte. Kun derigennem kan en ordnet tilbageførelse til Tyskland gennemføres. Jernbanerne må igen bringes i regelmæssig drift. Den øverste hærledelse vil ikke udløse nye blodsudgydelser eller borgerkrig«.

Hæren retfærdiggjorde den tillid feltmarskalen havde udvist. Om den soldatermæssige ånd, der også efter revolutionen levede i R.I.R. 64, giver regiments-appellen den 13. november på torvet i Fontaine l'Évêque et flot eksempel. Efterfølgende fandt parademarch sted. Med klingende spil og med køretøjer smykket med tyske og preussiske flag, forlod regimentet kort herefter byen. Om end med få mindre forstyrrelser – som altid ved større troppekonzentrationer – forekom, bevarede hæren sin gode tugt og disciplin. Vores division tilfaldt den vanskelige opgave at marchere til sidst, nærmest fjenden. I starten opstod risiko for, at den skulle blive afskåret. Den måtte kikke med, som byer og landsbyer udsmykkede sig og hentede de gemte vinbeholdninger frem, for værdigt at kunne hilse »sejrherrerne« velkommen. Alligevel må det indrømmes, at belgierne forholdt sig venligt, uden enhver form for chikane, overfor vore tropper. Den 17. november passerede vi gamle steder fra de mindeværdige, ærværdige dage: over Namur gik vores rute, og R.I.R. 64 opslog kvarter i landsbyen Cognelée! Den 21. november kunne der endeligt indlægges en hviledag i Geromont, da man nu nærmede sig grænsen til Tyskland. Da forplejningen kun utilstrækkeligt ankom, bagte regimentet denne dag brød. Den 23. november blev Spa, hvor våbenstilstandskommissionen opholdt sig, passeret. Her tog alle sig kraftigt sammen trods alt udmattelse, og med klingende spil gik det i stram march gennem byen.

Ikke langt fra Malmedy blev grænsen til Tyskland passeret. Vejene her var meget stejle, så der måtte køres forsigtigt med bagagevognene. Den 26. november passerede regimentet ved Harperscheid den store øvelsesplads ved Elsenborn. Vi nærmede os mere og mere Rhinen og kunne den 30. endnu engang gå i kvarter i Waldorf på venstre side af floden. Her var folkene, som overalt i Rhinlandet, meget venlige. Den 1. december om formiddagen blev Rhinen passeret via en pontonbro. Hvor havde hjertet ikke slået hurtigere, som da vi fra øst passerede floden, og hver gang et orlovs- eller hospitalstog passerede denne stolte tyske strøm. Nu var det med tungt hjerte, den hjemvendte returnerede. Rhinen skulle overlades til fjenden!

Efter at personel fra Rhinlandet og Westfalen var hjemsendt, marcherede regimentet over Hesborn, Elpershausen og Wandern i retning Kassel. Desværre forholdt folkene i mange byer sig uvenligt overfor de hjemvendende soldater. Fremme i Wabern blev regimentet endeligt indladet. Turen gik over Kassel, Hannover, Nordhausen, Sangerhausen, Redlitz, Beelitz til Westend, Berlin. Den 17. december gik regimentet i kvarter i Kolonie Grunewald.

Efter længere forhandlinger fik 1. Garde-Reserve-Division tilladelse til at marchere ind i Berlin. Efter at nyt tøj var udleveret, kunne den festlige march gennem Brandenburger Tor finde sted. Men selvom mandskab, heste og køretøjer var smykket med blomster, faner og bånd i Landefarver, var der ved indtoget under så sørgelige omstændigheder ingen feststemning. Velkomsttalen på Pariser Platz blev holdt af folkedelegeret Scheidemann. Ganske vist blev de hjemvendende hilst velkommen af størstedelen af befolkningen, men der var også

andre, der så på frontkæmperne med mistro, ja endda med fjendskab. En bereden officer kunne kun frigøre sig fra en spartakist ved at anvende sin tunge hjelm som våben.

Allerede den 23. måtte vores regiment gribe ind for at opretholde ro og orden. Rigskansleriet, kommandanturet og Neuer Marstall var besat af de berygtede Kieler matroser, og måtte renses med våbenmagt. Hvordan her flere officerer fra regimentet på grund af bedrag kom i alvorlig fare, blev fornærmet og misbrugt, fremgår af nedenstående klageskrift fra Lt. Czopnik.

Omkring kl. 10 blev der ved slottet og Neuer Marstall indført våbenhvile. Angiveligt skulle der være forhandlinger i gang med matroserne. Geværerne blev stillet i pyramide. Under forhandlingerne trængte et større antal matroser og tidligere soldater sig ind mellem os. De forsøgte at få os til at afleverer våben. De foregav, at 10.000 arbejdere fra Spandau, uddannet på MG og bevæbnet med håndgranater, skulle være på vej. Major v. Brederlow lod på ordre regimentet træde an og ville rykke ud. Vi skulle slutte os til. Sikkerhedstjenesten (røde armbind) havde overtaget spærring af vejene mod civilpublikum. I det øjeblik, vi ville rykke ud, trængte en større folkemængde, der af sikkerhedstjenesten var ladet slippe igennem, og for en stor dels med håndgranat og geværer, ind mod os og afskar os vejen væk. De tvang os til at afleverer vore våben. Modstand syntes fuldstændig nytteløs, da vi stod overfor en overvældende overmagt. En anfører for sikkerhedsmandskabet meddelte, at han var nødt til at tage os i sikkerhedsforvaring. Bevogtet af 20 mand førte han os til Politipræsidiat. Gaderne, som vi måtte passere, var fyldt med en rasende folkemængde, der hele tiden råbte grimme skældsord og hele tiden forsøgte at angribe os fysisk.

Gårdspladsen i Politipræsidiat var fyldt med en større mængde folk med røde og hvide armbind, der kun tøvende modtog os.

Vores anfører med det røde armbind råbte til dem: »Her bringer vi selskabet, der har skudt jeres kammerater ihjel«. Massen styrtede sig frem mod os, rev vores seletøj af og undersøgte os for våben. Under dette fandt de i min bukselomme min pistol. Herefter slog en af dem mig i ansigtet, mens en anden sparkede mig. De begyndte at udslynge de værste gloser: »Blodhunde«, »Slå de hunde ihjel«, »stil dem op ad muren« osv. Med nød og næppe bragte os så nogle fornuftige folk os ind i politipræsidiat, hvor man imidlertid nægtede at modtage os. Af en bagtrappe blev vi herefter ført til arresthuset, hvor vi i første omgang blev placeret i enkeltceller. Efter lange forhandlinger lod de os så til sidst gå. Gennem en sidedør forlod vi bygningen. Lt. Frers, der var blevet såret, kom i militær varetægt i Reserve-Lazaret, Landwehr-Offizier-Kasino.

I de vanskeligste situationer havde mange vel gerne tænkt på indtoget i Berlin. Men om en sådan velkomst og en sådan behandling havde vel ingen selv i sin vildeste fantasi drømt om.

I midten af januar 1919 blev 1. Garde-Reserve-Division forlagt til det nordvestlige Berlin. Divisionen var ikke blevet opløst, men skulle fortsat tjene det hårdt prøvede og trængte fædreland. Ikke længere direkte under indflydelse af storbyen skulle den her – R.I.R. 64 i Werneuchen – i ro fylde rækkerne op, blive udrustet og uddannet for den forestående kamp i Baltikum mod bolshevisterne, som den tyske grænse måtte beskyttes imod. Under dens veltjente fører, Hauptmann Schaumburg stod regimentet, som under den store krig, fast i området Bauske an der Aa, indtil regeringen beordrede Baltikum rømmet og regimentet måtte rykke tilbage til Tyskland. Efter flere ugers ophold i området ved Graudenz og Thron, nåede den i efteråret 1919 tilbage til Stettin sammen med andre elementer fra divisionen forud for deres opløsning.

Selvom vore regiment ikke eksisterer mere, og selvom der ikke blev udpeget et traditionskompagni, vil vores regiments præstationer alligevel aldrig blive glemt. Så længde der vil blive tænkt på de store præstationer under verdenskrigen, vil også 1. Garde-Reserve-Division og med den R.I.R. 64 leve videre.

Da vores regimentsforening blev grundlagt efter ønske fra alle tidligere 64'ere, og i overværelse af vores højagtede mangeårige regimentskommandør, Generalmajor v. Cramer, gik vore tanker først og fremmest mod ovre faldne. Til deres minde blev der i forbindelse med 2. Garde-Regiment opstillet et mindesmærke på Invaliden-Friedhof, der den 1. oktober 1922 kunne indvies. Til tonerne af Preussen-march skete afsløringen. Mange et øje blev fugtig som der blev tænkt på de faldne kammerater. Under anførelse af Generalmajor v. Cramer blev der marcheret forbi mindesmærket.

Forgangne efterår blev der i Plauen i Østpreussen afsløret et mindesmærke for 1. Garde-Reserve-Division. Også Generalfeldmarschall v. Hindenburg deltog heri. Kort før havde han deltaget i Tannenberg højtideligheden.

Ånden fra Tannenberg kom til udtryk, og skal også fylde os. Den stolte erindring om denne sejr over en uhyre overmagt, der udrustet med fortræffelige våben, var sejrbeviste, skal få os til at rette blikket mod oven, og give alle tyske bevidstheden om, at den allierede deroppe ikke altid vil forlade os. Så vil vi også genfinde kraften til urokkeligt at tro på Tysklands fremtid og fremmarch.

Eins steht groß in den Himmel begrannt:
Alles darf untergeh'n
Deutschland, unser Kinder- und Vaterland,
Deutschland muß besteh'n!

